

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Κατεύθυνση: Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης**

**ΨΗΦΙΑΚΟΙ ΝΟΜΑΔΕΣ, ΕΞ' ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ
ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

**ΜΑΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
Α.Μ. : 01520821Μ046**

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

κ. ΑΥΔΙΚΟΣ Βασίλειος, Αναπληρωτής Καθηγητής (Επιβλέπων)

κα ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ Αντιγόνη, Καθηγήτρια

κ. ΡΟΒΟΛΗΣ Αντώνιος, Καθηγητής

ΑΘΗΝΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2023

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με μεγάλη μου χαρά και ευγνωμοσύνη θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αυδίκο Βασίλειο για την υποστήριξη και τη βοήθεια που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας για το μεταπτυχιακό μου.

Η ευκαιρία που μου δόθηκε να ασχοληθώ με ένα θέμα που με ενδιαφέρει βαθιά και με βοήθησε να αναπτύξω τις γνώσεις μου και να επεκτείνω τις ακαδημαϊκές μου δεξιότητες.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και τους φίλους που με στήριξαν κατά τη διάρκεια αυτής της περιπέτειας. Η συνεργασία και οι συζητήσεις μας συνέβαλαν στην ανάπτυξη νέων ιδεών και προσεγγίσεων, και με βοήθησαν να αποκτήσω μια πιο πλήρη κατανόηση του θέματος μου.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την ίδια την ιδρυματική οντότητα για την ευκαιρία που μου παρείχε να ακολουθήσω το μεταπτυχιακό πρόγραμμα και να διερευνήσω τους ορίζοντες μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εξετάζει την επιρροή των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, εστιάζοντας στις προοπτικές των δημάρχων από τρεις διακριτές τοποθεσίες: την Καλλιθέα Αττικής, την Μύκονο και την Νάξο. Στόχος της έρευνας, λοιπόν, είναι η απόκτηση γνώσεων για τα οφέλη και τις προκλήσεις που συνδέονται με την παρουσία ψηφιακών νομάδων σε αυτές τις περιοχές. Η μελέτη χρησιμοποιεί μια ποιοτική μεθοδολογία, συγκεκριμένα τη διεξαγωγή συνεντεύξεων με τους δημάρχους, για τη διερεύνηση των προοπτικών και των εμπειριών τους. Το δείγμα αποτελείται από τους δημάρχους Καλλιθέας Αττικής, Μυκόνου και Νάξου, που επιλέχθηκαν για τα μοναδικά τους πλαίσια και τους διαφορετικούς βαθμούς έκθεσης στους ψηφιακούς νομάδες. Τα ευρήματα αποκαλύπτουν μια σειρά επιπτώσεων από την παρουσία ψηφιακών νομάδων. Στην Καλλιθέα Αττικής και τη Μύκονο, οι ψηφιακοί νομάδες έχουν συμβάλει σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την καινοτομία. Οι συνεργασίες μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και των τοπικών επιχειρηματιών έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ οι πολιτιστικές ανταλλαγές έχουν εμπλουτίσει τον κοινωνικό ιστό αυτών των περιοχών. Ωστόσο, στη Νάξο, εκφράστηκαν ανησυχίες σχετικά με την πίεση στις υποδομές, την περιορισμένη διαθεσιμότητα των κατοικιών και τις πιθανές πολιτιστικές διαφορές μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας. Εν κατακλείδι, αυτή η έρευνα υπογραμμίζει την ανάγκη για στρατηγικό σχεδιασμό και διαχείριση του ψηφιακού νομαδισμού, ενώ αναλύονται οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει κάθε τοποθεσία. Οι συστάσεις περιλαμβάνουν τη βελτίωση της τηλεπικοινωνιακής υποδομής, την αύξηση των επιλογών στέγασης και την προώθηση μίας ουσιαστικής ολοκλήρωσης και δέσμευσης μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας. Οι γνώσεις που αποκτήθηκαν από αυτές τις συνεντεύξεις συμβάλλουν στην πλήρη κατανόηση του αντίκτυπου των ψηφιακών νομάδων και προσφέρουν πολύτιμη καθοδήγηση για μελλοντικές πρωτοβουλίες πολιτικής και σχεδιασμού.

Λέξεις - Κλειδιά: *Ψηφιακός Νομάς, Αστική Ανάπτυξη, Περιφερειακή Ανάπτυξη*

ABSTRACT

This paper examines the influence of digital nomads on urban and regional development, focusing on the perspectives of mayors from three distinct locations: Kallithea Athens, Mykonos, and Naxos. The research aims to acquire knowledge about the benefits and challenges associated with the presence of digital nomads in these areas. The study utilizes a qualitative methodology, specifically conducting interviews with the mayors, to explore their perspectives and experiences. The sample consists of the mayors of Kallithea, Attica, Mykonos, and Naxos, who were selected for their unique contexts and varying degrees of exposure to digital nomads. The findings reveal a range of impacts from the presence of digital nomads. In Kallithea, Attica, and Mykonos, digital nomads have significantly contributed to economic development, job creation, and innovation. Collaborations between digital nomads and local entrepreneurs have led to the development of new products and services, while cultural exchanges have enriched the social fabric of these areas. However, in Naxos, concerns have been expressed regarding infrastructure pressure, limited housing availability, and potential cultural differences between digital nomads and the local community. In conclusion, this research underscores the need for strategic planning and management of digital nomadism, while analyzing the challenges faced by each location. Recommendations include improving telecommunication infrastructure, increasing housing options, and promoting meaningful integration and engagement between digital nomads and the local community. The knowledge gained from these interviews contributes to a comprehensive understanding of the impact of digital nomads and provides valuable guidance for future policy and planning initiatives..

Key - words: *Digital Nomads, Urban Development, Regional Development*

Πίνακας περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	- 2 -
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	- 3 -
ABSTRACT.....	- 4 -
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	- 7 -
Α' ΜΕΡΟΣ.....	- 10 -
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	- 10 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	- 10 -
1.1. Εννοιολογική Αποσαφήνιση.....	- 10 -
1.1.1 Ο θεσμός των Ψηφιακών Νομάδων	- 10 -
1.1.2 Τηλεργασία	- 15 -
1.2 Ισχύουσα Νομοθεσία.....	- 17 -
1.3 Ο θεσμός των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα.....	- 20 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	- 23 -
Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΝΟΜΑΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ	
ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ	- 23 -

2.1 Ερευνητική Ανασκόπηση	- 23 -
3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	- 29 -
ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	- 29 -
3.1 Αστική Ανάπτυξη.....	- 29 -
3.1.1 Η Αστική Ανάπτυξη την εποχή της πανδημίας Covid-19	- 31 -
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	- 68 -
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ	- 68 -
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	- 70 -
ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ.....	- 70 -
1^η Συνέντευξη – Αντιδήμαρχος Καλλιθέας.....	- 70 -
2η Συνέντευξη – Αντιδήμαρχος Μυκόνου	- 74 -

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια, η άνοδος του ψηφιακού νομαδισμού έχει μεταμορφώσει τον τρόπο εργασίας, αλλά και ζωής των ατόμων. Με την πρόοδο της τεχνολογίας και τη στροφή προς την εξ' αποστάσεως εργασία, οι ψηφιακοί νομάδες έχουν την ελευθερία να εργάζονται από οπουδήποτε στον κόσμο, χωρίς να συνδέονται με τους παραδοσιακούς χώρους των γραφείων. Ωστόσο, αυτή, η αναδυόμενη τάση του τρόπου ζωής έχει αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη σημασία στον απόηχο της πανδημίας Covid-19, όπου οι περιορισμοί και η ανάγκη για κοινωνική απόσταση που επιβλήθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο ανάγκασαν την εφαρμογή μιας ταχείας μετάβασης στην εξ' αποστάσεως εργασία για πολλούς επαγγελματίες. Ωστόσο, η πανδημία, όχι μόνο επιτάχυνε την υιοθέτηση της εξ' αποστάσεως εργασίας, αλλά πυροδότησε επίσης και μια επανεκτίμηση των προτιμήσεων διαβίωσης, αλλά και μια αυξημένη επιθυμία για ευελιξία και ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής (Reichenberger 2018).

Αυτή η έρευνα, επομένως, στοχεύει στη διερεύνηση της επίδρασης των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της πανδημίας, καθώς, αυτή, λειτούργησε ως καταλύτης για την αλλαγή, προκαλώντας τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης μεταξύ εργασίας και τόπου. Οι ψηφιακοί νομάδες, από τη φύση τους, είναι άτομα με υψηλή κινητικότητα που έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τον τόπο διαμονής τους με βάση τις προσωπικές τους προτιμήσεις, και όχι με βάση την τοποθεσία εργασίας. Κάτι το οποίο παρουσιάζει τόσο προκλήσεις, όσο και ευκαιρίες για τις πόλεις και τις περιφέρειες που επιδιώκουν να αξιοποιήσουν τα πιθανά οφέλη που προσφέρουν οι ψηφιακοί νομάδες (Wang et al., 2018).

Ως εκ τούτου, και με υπόβαθρο τις παραπάνω τοποθετήσεις, το πρώτο κεφάλαιο αυτής της έρευνας θα αποσαφηνίσει την έννοια του ψηφιακού νομαδισμού και θα επισημάνει την εξέλιξη της στο χρόνο, ενώ θα παρέχει μια επισκόπηση των χαρακτηριστικών των ψηφιακών νομάδων, των κινήτρων τους για την επιλογή αυτού του τρόπου ζωής και της επίδρασης της τεχνολογίας στην εξ' αποστάσεως εργασία. Επιπλέον, θα εξετάσει τη μεταβαλλόμενη δυναμική της εργασίας και τη στροφή προς ένα πιο ευέλικτο και ανεξάρτητο από την τοποθεσία εργατικό δυναμικό. Στη συνέχεια, το δεύτερο κεφάλαιο θα εμβαθύνει στις επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 στην εξ' αποστάσεως εργασία και στην επακόλουθη αύξηση του ψηφιακού νομαδισμού, καθώς θα αναλύσει τους παράγοντες που συνέβαλαν στην αυξημένη υιοθέτηση της εν λόγω

μορφής εργασίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας, όπως τα μέτρα περιορισμού, οι τεχνολογικές εξελίξεις και η αλλαγή στάσης απέναντι στην εξ' αποστάσεως εργασία. Επιπλέον, θα διερευνήσει τις πολυδιάστατες προκλήσεις και ευκαιρίες που αντιμετωπίζουν οι ψηφιακοί νομάδες εν μέσω της πανδημίας, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων των ταξιδιωτικών περιορισμών και της ανάγκης προσαρμογής σε νέα εργασιακά περιβάλλοντα. Το τρίτο κεφάλαιο θα επικεντρωθεί στις έννοιες της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης, ενώ παράλληλα θα προσδιοριστεί και η εικόνα τους εν μέσω της πανδημίας, ενώ το τέταρτο κεφάλαιο θα αφοσιωθεί στην επιρροή των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη. Δηλαδή, θα διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να συνεισφέρουν στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές των πόλεων και των περιφερειών. Συγκεκριμένα, το εν λόγω κεφάλαιο θα διερευνήσει τα πιθανά οφέλη που προκύπτουν από τους ψηφιακούς νομάδες, όπως είναι για παράδειγμα η αυξημένη οικονομική δραστηριότητα, η διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών και η εμφύσηση νέων ιδεών και προοπτικών. Επιπλέον, θα εξετάσει τις προκλήσεις που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν οι πόλεις και οι περιφέρειες όσον αφορά την υποδοχή και την ενσωμάτωση των ψηφιακών νομάδων, όπως την οικονομική προσιτότητα της στέγασης, τις απαιτήσεις υποδομής και τη δυνατότητα για *gentrification*. Το τελευταίο τμήμα αυτής της έρευνας θα παρέχει μια κριτική ανάλυση των συνεντεύξεων που διενεργήθηκαν αναφορικά με τις επιπτώσεις του ψηφιακού νομαδισμού στον αστικό και περιφερειακό σχεδιασμό, αλλά και στην πολιτική. Θα συζητηθούν οι στρατηγικές και οι προσεγγίσεις που μπορούν να υιοθετήσουν οι πόλεις και οι περιφέρειες για να προσελκύσουν και να διατηρήσουν ψηφιακούς νομάδες, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης χώρων συνεργασίας, των επενδύσεων σε ψηφιακές υποδομές και της δημιουργίας υποστηρικτικών ρυθμιστικών πλαισίων. Επιπλέον, θα τονίσει τη σημασία της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, διασφαλίζοντας ότι τα οφέλη του ψηφιακού νομαδισμού είναι προσβάσιμα σε όλα τα μέλη της κοινότητας.

Συμπερασματικά, η παρούσα έρευνα παρέχει μια ολοκληρωμένη εξέταση της επιρροής των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19. Αναλύοντας τα χαρακτηριστικά και τα κίνητρα των ψηφιακών νομάδων, διερευνώντας τις επιπτώσεις της πανδημίας στην απομακρυσμένη εργασία και αξιολογώντας τον αντίκτυπο στις πόλεις και τις περιφέρειες, αυτή η έρευνα στοχεύει στο να συμβάλει στην κατανόηση της μεταβαλλόμενης δυναμικής της εργασίας και του τόπου σε ένα ταχέως εξελισσόμενο παγκόσμιο τοπίο. Εν κατακλείδι,

η κατανόηση της επιρροής του ψηφιακού νομαδισμού μπορεί να ενημερώσει τις στρατηγικές αστικού και περιφερειακού σχεδιασμού, επιτρέποντας στις πόλεις και τις περιφέρειες να προσαρμοστούν και να ευδοκιμήσουν στη μετά – Covid εποχή.

Α' ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΨΗΦΙΑΚΟΙ ΝΟΜΑΔΕΣ & ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ

1.1. Εννοιολογική Αποσαφήνιση

1.1.1 Ο θεσμός των Ψηφιακών Νομάδων

Σε ένα εισαγωγικό πλαίσιο και σύμφωνα με την ερευνητική και επιστημονική κοινότητα αν και ο όρος των ψηφιακών νομάδων δεν έχει μελετηθεί ακόμα επαρκώς, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως, αυτός, εισήχθη από τους Makimoto & Manners (1997), με στόχο την περιγραφή του αποτελέσματος που επέφερε η τεχνολογική πρόοδος στη ζωή των ανθρώπων. Επομένως, οι ψηφιακοί νομάδες περιγράφουν μια κατηγορία επαγγελματιών που εκτελούν την εργασία τους εξ' αποστάσεως, από οπουδήποτε στον κόσμο, με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι και η νέα πραγματικότητα που επέφερε η πανδημία Covid-19, δηλαδή την περιορισμένη κινητικότητα, αποτέλεσε το υπόβαθρο για την επιτάχυνση της ανάπτυξης του θεσμού των ψηφιακών νομάδων. Όπως, άλλωστε, επισημαίνουν και οι Hermann & Paris (2020), στην έρευνα τους, τον Σεπτέμβριο του 2020 ο αριθμός των ψηφιακών νομάδων υπολογίζεται σε 5.700.000 ανθρώπους, συγκριτικά με τον Ιανουάριο του 2019, όπου ο αριθμός, αυτός, ήταν 1.300.000 άνθρωποι σε παγκόσμιο επίπεδο. Όπως γίνεται κατανοητό, επομένως, από όλα όσα προαναφέρθηκαν, τόσο η ανάπτυξη της εξ' αποστάσεως εργασίας, όσο και η παγκοσμιοποίηση επέφεραν τη δυνατότητα νέων ευέλικτων εργασιακών ρυθμίσεων, ειδικά τώρα, υπό το φως της πανδημίας Covid-19, όπου, αυτές, οι ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας έχουν υιοθετηθεί ως τυπική πρακτική σε πολλούς κλάδους (Newman & Ford, 2020).

Εμπειρικά, οι υπάρχουσες μελέτες για τους ψηφιακούς νομάδες έχουν επικεντρωθεί σε διάφορες πτυχές του φαινομένου, τοποθετώντας τον ψηφιακό νομαδισμό ως προϊόν αλλαγής της εργασιακής κουλτούρας και άλλων κοινωνικών

αλλαγών, καθώς και ως αποτελέσματος της διαφοροποίησης των ταξιδιωτικών προτύπων (Reichenberger 2018; Thompson, 2019). Αυτές οι μελέτες δείχνουν μια διπλή προσέγγιση στον ψηφιακό νομαδισμό που επηρεάζεται έντονα από έναν συγκεκριμένο ερευνητικό κλάδο που εκπροσωπούν οι ερευνητές. Συγκεκριμένα, ορίζουν το φαινόμενο είτε από την οπτική της επαγγελματικής ζωής, είτε από, αυτή, του τρόπου ζωής. Οι σύγχρονες μελέτες, από την άλλη, προσφέρουν ελάχιστη εννοιολογική πλαισίωση του ψηφιακού νομαδισμού, κάτι που μπορεί να εξηγηθεί από την καινοτομία του φαινομένου. Ο ψηφιακός νομαδισμός έχει προσεγγιστεί ως μια μορφή δημιουργικού τουρισμού (Putra & Agirachman 2016) και ως ένας τύπος δραστηριότητας αναψυχής (Reichenberger 2018), ως ένας νέος τύπος ανεξάρτητου εργατικού δυναμικού τοποθεσίας και ως μια νέα οικονομική δραστηριότητα και ένα πολιτισμικό φαινόμενο. Αυτές οι μελέτες παρέχουν αρχικές θεωρητικές αποσαφηνίσεις σχετικά με αυτό το νέο φαινόμενο που, παρόμοιο με τον ορισμό του ψηφιακού νομαδισμού, τείνει να έχει είτε έναν τρόπο ζωής είτε μια προοπτική της επαγγελματικής ζωής. Παρά τη μονομερότητα τους, όμως, οι υπάρχουσες προσεγγίσεις προσφέρουν ένα σημείο εκκίνησης για περαιτέρω εννοιολογικές εξελίξεις στον ψηφιακό νομαδισμό.

Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τον Orel (2019), τρεις ήταν οι παράγοντες που ευνόησαν τον ψηφιακό νομαδισμό:

- α) η ρευστότητα της εργασίας (*fluidity of work*),
- β) η ελαστικοποίηση του χώρου εργασίας (*flexibilisation of the workspace*) και,
- γ) η αναζήτηση ισορροπίας ανάμεσα στη δουλειά και τον ελεύθερο χρόνο (*work - leisure balance*).

Συνεχίζοντας, αξίζει να επισημανθεί ότι από το 2018 οι ψηφιακοί νομάδες έχουν συμπεριληφθεί ως μια ξεχωριστή κατηγορία στην ετήσια έκθεση έρευνας που διενεργήθηκε το ίδιο έτος στην Αμερική. Η έκθεση *State of Independence in America* είναι η πρώτη και επί του παρόντος η μοναδική στατιστική εκτίμηση του ψηφιακού νομαδισμού. Αυτές οι αναφορές βασίζονται σε έρευνες και παρέχουν μόνο μια εκτίμηση του φαινομένου. Ωστόσο, η έκθεση τοποθετεί τον ψηφιακό νομαδισμό ως μια αυξανόμενη τάση που απαιτεί επαρκή εννοιολόγηση και ορισμό. Η έρευνα του 2019, έπειτα, που διεξήχθη σε 3.985 Αμερικανούς κατοίκους που αντικατοπτρίζουν τα δημογραφικά στοιχεία του πληθυσμού, δηλώνει ότι περίπου 4,1 εκατομμύρια ανεξάρτητοι εργαζόμενοι και 3,2 εκατομμύρια παραδοσιακοί εργαζόμενοι στις ΗΠΑ περιγράφουν επί του παρόντος τους εαυτούς τους ως ψηφιακούς νομάδες, ενώ επιπλέον 16,1 εκατομμύρια Αμερικανοί φιλοδοξούν να γίνουν νομάδες κάποια μέρα, γεγονός

που υποδηλώνει την έκταση του ενδιαφέροντος για αυτόν τον ανεξάρτητο τρόπο ζωής. Η έκθεση, ακόμη, ισχυρίζεται ότι ένας σημαντικός και αυξανόμενος πυρήνας ψηφιακών νομάδων λαμβάνει χώρα στο ανεξάρτητο εργατικό δυναμικό. Έτσι, με την αύξηση του ανεξάρτητου και απομακρυσμένου εργατικού δυναμικού στις ΗΠΑ και σε άλλες περιοχές του κόσμου, ο ψηφιακός νομαδισμός αναμένεται να συνεχίσει να αυξάνεται (State of Independence in America 2019)¹.

Ωστόσο, παρά τη σημασία αυτών των εκθέσεων ως μέτρο πλαισίου του ψηφιακού νομαδισμού, υφίστανται ορισμένες ελλείψεις που πρέπει να επισημανθούν, διότι, αυτές, οι δύο εκθέσεις που προαναφέρθηκαν δεν παρέχουν έναν ενιαίο ορισμό του ψηφιακού νομαδισμού. Οι ψηφιακοί νομάδες, επομένως, ορίζονται ως *«άτομα που επιλέγουν να υιοθετήσουν έναν ανεξάρτητο από την τοποθεσία, τρόπο ζωής με τεχνολογία που τους επιτρέπει να ταξιδεύουν και να εργάζονται εξ' αποστάσεως, οπουδήποτε στον κόσμο»*. Αυτές οι περιγραφές δείχνουν ότι οι αναφορές του *State of Independence in America* (2019), ορίζουν τον ψηφιακό νομαδισμό ως μια μορφή απομακρυσμένης εργασίας με την κινητικότητα ως δυνατότητα, αλλά όχι ως προϋπόθεση, η οποία δεν ευθυγραμμίζεται πλήρως με την αρχική κατανόηση του φαινομένου.

Οι Makimoto & Manners (1997), ορίζουν τον ψηφιακό νομαδισμό ως μια περαιτέρω ανάπτυξη των υπαρχόντων ταξιδιωτικών μοτίβων και συνηθειών, καθώς όπως αναφέρουν, από τον εκτεταμένο, αλλά σποραδικό νομαδισμό του σήμερα, η ώθηση της τεχνολογίας θα μπορούσε να μετατρέψει τον νομαδισμό σε έναν βασικό τρόπο ζωής. Αυτό προϋποθέτει ότι ο νομαδισμός είναι μια συνεχιζόμενη κατάσταση και ένας τρόπος ζωής, ενώ οι Jacobs & Gussekloo (2016), αναφέρουν ότι είναι αδύνατο να οριστεί και να κατηγοριοποιηθεί η κινητικότητα των ψηφιακών νομάδων, και επομένως ο όρος θα πρέπει να βασίζεται στον αυτοπροσδιορισμό των ατόμων ως ψηφιακοί νομάδες. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο οι υπάρχουσες εμπειρικές μελέτες για τους ψηφιακούς νομάδες χρησιμοποιούνται ως κύρια πηγή δεδομένων σε αυτή την εργασία.

Ειδικότερα, οι αναδυόμενες παρανοήσεις στον ορισμό και την κατηγοριοποίηση των ψηφιακών νομάδων τονίζουν για άλλη μια φορά την ανάγκη να οριστεί μια ολοκληρωμένη περιγραφή αυτού του τρόπου ζωής. Έτσι, για να αναπτυχθεί

¹ <https://www.mbopartners.com/state-of-independence/>

περαιτέρω ένας ορισμός του ψηφιακού νομαδισμού, απαιτείται η διαφοροποίηση από άλλα μετακινούμενα άτομα και μη μετακινούμενους εργαζόμενους. Η ορολογική αβεβαιότητα στον ορισμό των ψηφιακών νομάδων αυξάνεται παράλληλα με τις μελέτες για το φαινόμενο. Ορισμένοι συγγραφείς ορίζουν τους νεαρούς ενήλικες που ταξιδεύουν συχνά ως *ψηφιακούς νομάδες* (Richards, 2015), *εργάτες* ή *έποικους τεχνολογικών κόμβων* (McElroy, 2019), ενώ άλλοι χρησιμοποιούν πιο γενικές κατηγορίες, όπως *παγκόσμιοι νομάδες*, που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τους ψηφιακούς νομάδες (Kannisto, 2014). Οι ψηφιακοί νομάδες, λοιπόν, θεωρούνται ως η διασταύρωση ταξιδιού, αναψυχής και εργασίας, και έχουν επίσης αναφερθεί και ως μετακινούμενοι εργαζόμενοι (Orel, 2019), τηλεεργαζόμενοι, αλλά και ως ανεξάρτητοι ή απομακρυσμένοι εργαζόμενοι (State of Independence in America 2018).

Κάποιες άλλες μελέτες για τους ψηφιακούς νομάδες τους διαφοροποιούν επίσης σε ομάδες ανάλογα με το επίπεδο κινητικότητας τους. Για παράδειγμα, ο Reichenberger (2018), ταξινομεί τους ψηφιακούς νομάδες ως:

- (1) ευέλικτους εργαζομένους,
- (2) εκτεταμένους ταξιδιώτες που διατηρούν μόνιμη κατοικία και,
- (3) μετακινούμενους εργαζομένους χωρίς τόπο μόνιμης κατοικίας.

Με παρόμοιο τρόπο, ο Toussaint (2009) διακρίνει τρεις διαφορετικούς τύπους ψηφιακών νομάδων:

- (1) τους ταξιδιώτες που βρίσκονται σε ένα συνεχές ταξίδι και ζουν μια ζωή όσο το δυνατόν πιο απλή για να εξοικονομήσουν χρήματα ζητώντας δωρεές,
- (2) τους ανεξάρτητους εργαζομένους που αγαπούν τα ταξίδια και επιλέγουν ένα επάγγελμα που τους επιτρέπει να το κάνουν, εκτελώντας εργασίες μέσω διαφόρων τεχνικών επικοινωνίας και,
- (3) τους επαγγελματίες ταξιδιώτες που ταξιδεύουν σε όλο τον κόσμο με την επιχείρηση τους.

Ωστόσο όπως μπορεί να κατανοήσει κανείς από όσα προαναφέρθηκαν, ενώ όλες αυτές οι ομάδες, θεωρούνται από τους ερευνητές ως ψηφιακοί νομάδες, ορισμένες από αυτές τις κατηγορίες είναι παραδείγματα τηλεεργαζομένων, νομάδων και άλλων κινούμενων επαγγελματιών, καθώς σε σχέση με τον αρχικό όρο, μόνο μερικές από αυτές τις κατηγορίες μπορούν να θεωρηθούν ως ψηφιακός νομαδικός τρόπος ζωής.

Έπειτα, αξίζει να αναφερθεί ότι ο Richards (2015), στην έρευνα του προτείνει τρεις μορφές νομάδων σήμερα, τους *backpacker*, τους *flashpacker* και τους *global nomad*. Η κύρια διαφορά μεταξύ των digital nomads και των backpackers είναι ότι οι

τελευταίοι ταξιδεύουν για τουριστικούς ή lifestyle λόγους χωρίς να χρειάζεται να δουλέψουν για να υποστηρίξουν το ταξίδι τους, ενώ οι άλλες δύο κατηγορίες, οι flashpackers και οι global nomads, φέρνουν κάποια ορολογική σύγχυση σε σχέση με τους ψηφιακούς νομάδες και απαιτούν μια πιο λεπτομερή εξέταση (Mouratidis 2018). Ωστόσο, δημοσιογραφικές και ακαδημαϊκές πηγές ορίζουν συχνά τους ψηφιακούς νομάδες ως νέους επαγγελματίες με προσανατολισμό στην εργασία που απορρίπτουν τις εξωτερικά επιβεβλημένες δομές της παραδοσιακής εργασίας γραφείου και δίνουν αξία στην αυτονομία, την ευελιξία και την ικανότητα να ταξιδεύουν και να εργάζονται από οπουδήποτε (Schlagwein, 2018; Thompson, 2019).

Επίσης, μια ακόμη διακριτική, αλλά σημαντική διάκριση που σημειώνεται από ορισμένους μελετητές είναι ότι ενώ οι ταξιδιώτες επαγγελματίες ταξιδεύουν για περιορισμένες χρονικές περιόδους λόγω της εργασίας τους, οι ψηφιακοί νομάδες προσπαθούν να αποκτήσουν ελευθερία ταξιδεύοντας, ενώ εργάζονται (Muller, 2016). Αυτό εγείρει ενδιαφέροντα ερωτήματα σχετικά με τα όρια μεταξύ των γενικευμένων εννοιών της εργασίας, του ελεύθερου χρόνου και της ελευθερίας. Αυτή η έρευνα, επομένως, αναδεικνύει ότι οι ψηφιακοί νομάδες προσπαθούν να αμφισβητήσουν αυτά τα όρια εργασίας/ αναψυχής στην επιδίωξη της ελευθερίας, αλλά αντιμετωπίζοντας απρόβλεπτες προκλήσεις. Ο ψηφιακός νομάς, όμως, δεν είναι ο μόνος όρος για αυτήν την αναδύομενη και υποκειμενική κατηγορία εργαζομένων. Ενώ ο όρος μπορεί να έχει ελπιδοφόρες και υποτιμητικές έννοιες, όροι όπως «*ανεξάρτητος από την τοποθεσία*» και «*απομακρυσμένος εργαζόμενος*» χρησιμοποιούνται μερικές φορές ως πιο ουδέτερες εναλλακτικές λύσεις. Αντίθετα, υποτιμητικοί όροι όπως «*digital gonads*» και «*digital bromad*» κυκλοφορούν σε κριτικές για τον τρόπο ζωής των ψηφιακών νομάδων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και σε διαδικτυακά ιστολόγια (Wallace, 2020).

Ιδιαίτερη σημασία όμως να αναφερθεί κατέχει και η πεποίθηση ότι η φιλοσοφία αυτού του νέου τρόπου εργασίας καθιστά επίσης δύσκολη τη σύνδεση της με την τοπική κοινωνία, καθώς οι κοινότητες των ψηφιακών νομάδων είναι ενδογαμικές, καθώς χρησιμοποιούν αποκλειστικά την αγγλική γλώσσα για να επικοινωνούν και δεν εμπλέκονται στο τοπικό δίκτυο ενώσεων. Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν παραδείγματα προσπαθειών για μεγαλύτερη ενσωμάτωση σε ορισμένες χώρες, οι αρνητικές συνέπειες αυτής της έλλειψης ένταξης είναι πιο διαβόητες σε πόλεις όπου οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαφορές μεταξύ εκείνων που φθάνουν και του τοπικού πληθυσμού είναι μεγαλύτερες. Παρόλα αυτά, ορισμένες χώρες προσφέρουν υποστήριξη ειδικά για αυτήν την κοινότητα εργαζομένων, όπως ειδικές θεωρήσεις,

κάτι το οποίο λαμβάνει χώρα, για παράδειγμα, στην Εσθονία. Ακόμη, ένας άλλος τομέας για τον οποίο χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες και πρέπει να εφαρμοστούν κατάλληλες πολιτικές από τις πόλεις είναι αυτός της εκπλήρωσης των φορολογικών και εργασιακών υποχρεώσεων από τους ψηφιακούς νομάδες, ενώ είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γνωρίζει κανείς λεπτομερώς ποια είναι η συχνότητα εμφάνισης του φαινομένου των ψηφιακών νομάδων στην αγορά κατοικίας των πόλεων που τους υποδέχονται. Συμπερασματικά, είναι προφανές ότι μπορεί κανείς να θεωρήσει τόσο τον ψηφιακό νομαδισμό, όσο και τη συνοικία ως πτυχές που εξακολουθούν να έχουν χαμηλότερο παγκόσμιο και τοπικό αντίκτυπο από άλλες δραστηριότητες όπως ο τουρισμός, αλλά είναι σημαντικό να παρακολουθείται η ανάπτυξη τους (Newman & Ford, 2020).

1.1.2 Τηλεργασία

Η απομακρυσμένη εργασία (γνωστή και ως εργασία από το σπίτι ή τηλεργασία) είναι ένας τύπος ευέλικτης εργασιακής διεύθυνσης που επιτρέπει σε έναν υπάλληλο να εργάζεται από απομακρυσμένη τοποθεσία, έξω από τα εταιρικά γραφεία. Για τους υπαλλήλους που μπορούν να ολοκληρώσουν την εργασία τους εκτός έδρας, αυτή η ρύθμιση μπορεί να βοηθήσει στη διασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, πρόσβασης σε ευκαιρίες σταδιοδρομίας ή μειωμένου κόστους μετακίνησης. Τα οφέλη για την εταιρεία περιλαμβάνουν αυξημένη ικανοποίηση και διατήρηση των εργαζομένων, αυξημένη παραγωγικότητα και εξοικονόμηση κόστους σε φυσικούς πόρους. Οι ρυθμίσεις εξ' αποστάσεως εργασίας μπορεί να είναι προσωρινές ή μόνιμες, μερικής ή πλήρους απασχόλησης, περιστασιακές ή συχνές, ενώ απαιτεί πολιτικές που διέπουν τη χρήση εξοπλισμού, την ασφάλεια του δικτύου και τις προσδοκίες απόδοσης (Allen, et al., 2015).

Συνεχίζοντας, ο αντίκτυπος της πανδημίας Covid-19 στον τρόπο με τον οποίο εξελίσσεται η εργασία σήμερα αντιπροσωπεύει αναμφισβήτητα την πιο δραστική και ταχεία μετατόπιση στο παγκόσμιο εργατικό δυναμικό που έχουμε δει από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Ozimek, 2020)². Η απομακρυσμένη εργασία αναφέρεται σε μια μορφή οργανωτικής εργασίας που εκτελείται εκτός των κανονικών οργανωτικών ορίων του χώρου και του χρόνου, καθώς ο όρος τηλεργασία αναφέρεται στην αντικατάσταση

² https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3638597

των δυνατοτήτων επικοινωνίας σε μια κεντρική τοποθεσία εργασίας. Η τεχνολογία, αυτή, λοιπόν επιτρέπει σε πολλούς υπαλλήλους γραφείου να είναι πιθανοί τηλεργαζόμενοι, καθώς η εργασία τους μπορεί να εκτελεστεί εξ' αποστάσεως με την υποστήριξη υπολογιστή και επικοινωνιών. Καθώς οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών έχουν προχωρήσει τις δυνατότητες τους, ειδικά τη μεγαλύτερη διαθεσιμότητα διαδικτύου υψηλής ταχύτητας, η εξ' αποστάσεως εργασία (η οποία αναφέρεται επίσης ως τηλεργασία, κατανεμημένη εργασία ή ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας) έχει αυξηθεί ως προς τη χρήση του ως νέο τρόπο εργασίας τις τελευταίες δεκαετίες. Η εξ' αποστάσεως εργασία, επομένως, ορίζεται ως «*μια ευέλικτη διεύθυνση εργασίας όπου οι εργαζόμενοι εργάζονται σε τοποθεσίες, μακριά από τα κεντρικά τους γραφεία ή τις εγκαταστάσεις παραγωγής, ενώ ο εργαζόμενος δεν έχει προσωπική επαφή με τους συναδέλφους του εκεί, αλλά είναι πάντα σε θέση να επικοινωνήσει μαζί τους χρησιμοποιώντας την τεχνολογία*» (DiMartino & Wirth, 1990).

Ωστόσο, πριν από την πανδημία, η εξ αποστάσεως εργασία δεν ήταν μια ευρέως χρησιμοποιούμενη πρακτική. Αν και η πρόσφατη Έρευνα της *Αμερικανικής Κοινότητας* (2017), έδειξε ότι ο αριθμός των εργαζομένων στις ΗΠΑ που εργάζονταν από το σπίτι τουλάχιστον το μισό του χρόνου αυξήθηκε από 1,8 εκατομμύρια το 2005, σε 3,9 εκατομμύρια το 2017, η τηλεργασία εκείνη την εποχή ήταν μόλις 2,9% του συνόλου. Ακόμη και στην Ευρώπη, μόνο περίπου το 2% των υπαλλήλων εργάζονταν από το σπίτι (Eurofound, 2017). Η εξ' αποστάσεως εργασία, στην πραγματικότητα, ήταν μια «*πολυτέλεια για τους σχετικά εύπορους*», όπως άτομα με υψηλότερο εισόδημα (π.χ., πάνω από το 75% των εργαζομένων που εργάζονται από το σπίτι έχουν ετήσιες αποδοχές άνω των 65.000 \$) και εργαζόμενοι όπως στελέχη, διευθυντές ή επαγγελματίες (Desilver, 2020)³.

Πιο συγκεκριμένα, η υπάρχουσα γνώση για την εν λόγω μορφή εργασία έχει ως επί το πλείστον δημιουργήσει ένα πλαίσιο στο οποίο η εξ' αποστάσεως εργασία ασκούνταν μόνο περιστασιακά ή σπάνια, και ελήφθη υπόψη μόνο από ορισμένους, αλλά όχι όλους ή τους περισσότερους, από τους εργαζόμενους σε έναν οργανισμό. Όπως αναφέρουν και οι Bailey & Kurland (2002), ο περιστασιακός, σπάνιος τρόπος με τον οποίο εξασκείται η τηλεργασία, πιθανότατα έχει καταστήσει σε σίγαση πολλά ύποπτα αποτελέσματα σε ατομικό επίπεδο για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού τηλεργασίας. Με άλλα λόγια, μπορεί να υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα μεμονωμένα

³ <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/working-from-home-coronavirus-workers-future-of-work/>

αποτελέσματα μεταξύ εκείνων που κάνουν εκτεταμένη εργασία εξ' αποστάσεως και εκείνων που την κάνουν σπάνια, γεγονός που πιθανότατα επηρεάζει τα αποτελέσματα αυτής της πρακτικής. Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί, κλείνοντας, ότι σύμφωνα με την μελέτη του Robert Walters, ότι πάνω από το 45% των εργαζομένων ισχυρίζεται ότι είναι πιο παραγωγικό όταν εργάζεται από το σπίτι, ενώ σχεδόν το 80% των εργοδοτών πιστεύει ότι η ποιότητα της εργασίας έχει βελτιωθεί. Παρακάτω, αναφέρονται μερικά ακόμη οφέλη της απομακρυσμένης εργασίας.

→ **Παραγωγικότητα** - Οι εργαζόμενοι που εργάζονται εξ αποστάσεως έχουν αποδειχθεί ότι είναι 35-40% πιο παραγωγικοί σε σύγκριση με εκείνους που εργάζονται σε γραφείο.

→ **Απόδοση** - Μελέτες δείχνουν ότι οι εργαζόμενοι που έχουν αυτονομία και ευελιξία στην επαγγελματική τους ζωή παράγουν 40% λιγότερα λάθη που οδηγούν σε καλύτερη συνολική απόδοση.

→ **Δέσμευση** - Η εξ' αποστάσεως εργασία συμβάλλει στη μείωση κατά 41% των απουσιών μεταξύ των εργαζομένων, η οποία τελικά επιφέρει περισσότερη δουλειά.

→ **Διατήρηση** - Πάνω από το 50% των εργαζομένων θα εξετάσει το ενδεχόμενο αλλαγής εργασίας εάν προσφερθεί μεγαλύτερη ευελιξία, ενώ οι εταιρείες που προσφέρουν εργασία εξ' αποστάσεως έχουν δει κατά μέσο όρο μείωση 12% στον κύκλο εργασιών των εργαζομένων.

→ **Κερδοφορία** - Οι εργοδότες μπορούν να εξοικονομήσουν έως και 11.000 \$ ετησίως ανά εργαζόμενο όταν επιτρέπεται η εξ' αποστάσεως εργασία, γεγονός που με τη σειρά του αυξάνει τα κέρδη της εταιρείας (Eurofound, 2017).

1.2 Ισχύουσα Νομοθεσία

Σε ένα συνεχώς εξελισσόμενο τεχνολογικό περιβάλλον, η Ελλάδα έχει κάνει σημαντικά βήματα, καθιστώντας την μια από τις πρώτες χώρες που μετατράπηκε σε προορισμό ψηφιακής καινοτομίας, εισάγοντας έναν νέο νόμο που προσελκύει «ψηφιακούς νομάδες». Άλλωστε, ήδη, μεγάλες τεχνολογικές επενδύσεις, όπως η επέκταση του δορυφορικού δικτύου των *Space X* και *Tesla* σε ολόκληρη τη χώρα, το *Digital Transformation Center* της *CISCO* και το *Research Center* της *Pfizer* στη Θεσσαλονίκη, αλλά και το *Research & Development Hub* της *TeamViewer* στα Ιωάννινα, έχουν βάλει την Ελλάδα στον χάρτη των ριζοσπαστικών ψηφιακών εξελίξεων (Nanopoulos et al., 2021).

Με το άρθρ. 11 του ν. 4825/2021, λοιπόν, με τίτλο «Αναμόρφωση διαδικασιών απελάσεων και επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών, προσέλκυση επενδυτών και ψηφιακών νομάδων, ζητήματα αδειών διαμονής και διαδικασιών χορήγησης διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και άλλες επείγουσες διατάξεις», για πρώτη φορά, εισήχθη εντός του εσωτερικού δικαίου της Ελλάδας, ο θεσμός των ψηφιακών νομάδων. Ειδικότερα, όπως μπορεί να διακρίνει κανείς και στο περιεχόμενο της αιτιολογικής έκθεσης του προαναφερθέντα, αυτού, νόμου η ανάπτυξη και η αξιοποίηση της νέας ψηφιακής εποχής επέρχεται μέσω της προσέλκυσης των ψηφιακών νομάδων, στους οποίους παρέχονται ευνοϊκοί όροι και είναι συνήθως πολίτες αυτοαπασχολούμενοι/ ελεύθεροι επαγγελματίες και μισθωτοί, προκειμένου να προσφέρουν τις εργασίες τους, χρησιμοποιώντας τόσο την ψηφιακή τεχνολογία, όσο και διάφορα μέσα που έχουν τη δυνατότητα υποκατάστασης της φυσικής τους παρουσίας. Επιπροσθέτως, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στον εν λόγω νόμο, η κάθε μια από αυτές τις προβλέψεις στοχεύει στην άμεση οικονομική αποκατάσταση της ελληνικής κοινωνίας⁴.

Αναλυτικότερα, και όπως αναφέρεται στον νέο, αυτόν, Νόμο, το κράτος προβλέπει «χορήγηση εθνικής θεώρησης εισόδου σε πολίτες τρίτων χωρών αυτοαπασχολούμενους, ελεύθερους επαγγελματίες ή μισθωτούς, οι οποίοι εργάζονται εξ αποστάσεως με τη χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) με εργοδότες ή πελάτες εκτός Ελλάδας (ψηφιακοί νομάδες - *digital nomads*) για χρονική περίοδο έως δώδεκα (12) μήνες». Μέσω της συγκεκριμένης διάταξης, λοιπόν, ο εκάστοτε ψηφιακός νομάς δεσμεύεται μέσω σχετικής υπεύθυνης δήλωσης ότι δε θα παρέχει την υπηρεσία του σε εργοδότες ή υποκαταστήματα που λαμβάνουν χώρα εντός της Ελλάδας, ενώ η εθνική θεώρηση χορηγείται στον αιτούντα, κατόπιν αιτήματός του αυτοπροσώπως ή μέσω e-mail ή με συστημένη επιστολή προς την αρμόδια ελληνική προξενική αρχή, η οποία υποχρεούται να απαντήσει εντός 10 ημερών και να ολοκληρώσει τη διαδικασία «*one stop shop*» και να εκδώσει βίζα. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραληφθεί το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος νόμος αναφέρει ρητά ότι υφίσταται η δυνατότητα οι ψηφιακοί νομάδες να συνοδεύονται από το εκάστοτε μέλος του οικογενειακού τους περιβάλλοντος⁵.

⁴ ν. 4825/2021

⁵ ο.π.

Επιπροσθέτως, αξίζει ακόμη στο συγκεκριμένο σημείο να επισημανθεί ότι η ισχύουσα, αυτή, νομοθεσία ορίζει το σύνολο των απαιτούμενων δικαιολογητικών και αποδεικτικών στοιχείων που χρειάζονται, ώστε να επιτευχθεί η εξασφάλιση ότι στους ψηφιακούς νομάδες θα παρέχεται ένα πλαίσιο πλήρης ασφάλισης ασθένειας, αλλά και ότι δεν θα επιφέρουν την οικονομική επιβάρυνση του εθνικού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, καθώς εκτός από τα σχετικά δικαιολογητικά, ορίζονται και εισοδηματικά κριτήρια. Το ύψος των επαρκών πόρων ορίζεται σε 3.500 ευρώ μηνιαίως. Το παραπάνω ποσό προσαυξάνεται κατά 20% για τον/την σύζυγο ή τον συγκάτοικο και κατά 15% για κάθε τέκνο. Αυτό αποδεικνύεται από τη σύμβαση εργασίας ή έργου ή την απόδειξη απασχόλησης, σε περίπτωση εξαρτημένης εργασίας, υπηρεσιών ή έργου ή από τραπεζικό λογαριασμό. Εάν προέρχονται επαρκείς πόροι από υπηρεσίες αμειβόμενης απασχόλησης, υπηρεσίες ή εργασία, το παραπάνω ελάχιστο ποσό αναφέρεται στο καθαρό εισόδημα μετά την πληρωμή των απαιτούμενων φόρων στη χώρα απασχόλησης⁶.

Μετέπειτα και από τη στιγμή που συνεχίζει να βρίσκεται σε ισχύ η ανωτέρω εθνική θεώρηση εισόδου, οι αιτούντες μπορούν να λάβουν σχετική άδεια διαμονής, η οποία λογίζεται ότι θα έχει χρονική διάρκεια δύο ετών, με δυνατότητα ανανέωσης. Ωστόσο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην νομοθεσία *«η άδεια αυτή δεν παρέχει δικαίωμα εξαρτημένης εργασίας ή ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας οποιασδήποτε μορφής στην Ελλάδα, τόσο για τον συντηρούντα, όσο και για τον/την σύζυγό του και τα μέλη της οικογένειάς του»*, ενώ εξαιτίας της συγκεκριμένης, αυτής, νομοθεσίας που ψηφίστηκε στο Ελληνικό Κοινοβούλιο το 2020, οι ψηφιακοί νομάδες που έρχονται στην Ελλάδα μπορούν να επωφεληθούν από φορολογική έκπτωση 50% για τα πρώτα επτά χρόνια. Ακόμη, το νέο, αυτό, καθεστώς των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα έχει χαμηλό διοικητικό κόστος που ανέρχεται περίπου στα 1.000 €, ενώ χαρακτηρίζεται παράλληλα και από μια γρήγορη διαδικασία ενώπιον της αρμόδιας ελληνικής προξενικής αρχής στην οποία πρέπει να υποβάλουν αίτηση τα άτομα για τη βίζα. Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, τα οποία προβλέπει ρητά ο νόμος, θα μπορούσαν να σταλούν εκ των προτέρων για την υποβολή του σχετικού αιτήματος, ενώ θα μπορούσε να ανοίξει τοπικός τραπεζικός λογαριασμός μετά την εγγραφή του ΑΦΜ του ατόμου. Αξίζει να σημειωθεί ότι εν όψει της έκδοσης αναλυτικών κατευθυντήριων γραμμών από την *Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων* σχετικά με τη

⁶ ο.π.

φορολογική κατοικία των ψηφιακών νομάδων, τυχόν σχετικά ζητήματα που τίθενται, ρυθμίζονται από γενικούς κανόνες φορολογικής κατοικίας και κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ κατά περίπτωση (Dagkouli – Kyriakoglou et al., 2022).

Συνοψίζοντας, η διάταξη του άρθρου 11 εισήχθη όταν το τεχνολογικό οικοσύστημα στην Ελλάδα ήταν αρκετά ώριμο, ώστε να υποδεχτεί νέες ψηφιακά φιλικές πολιτικές, καθώς είχε, ήδη, εισαχθεί ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για την αδειοδότηση εταιρειών ψηφιακών πορτοφολιών και ανταλλαγών κρυπτογραφικών περιουσιακών στοιχείων, υπογραμμίζοντας την έγκριση της Ελλάδας για τα κρυπτονομίσματα και τις ψηφιακές τεχνολογίες. Η νέα, αυτή, πραγματικότητα, επομένως, που εισήχθη από τα αλληπάλληλα lockdown λόγω της πανδημίας Covid-19, σε συνδυασμό με την ισχυρή δικτυακή υποδομή, μέσω της ολοκλήρωσης της διαδικασίας αδειοδότησης των δικτύων 5G, καθώς και του ευρύτερου τεχνολογικού οικοσυστήματος στην Ελλάδα, άνοιξε το δρόμο για την εκθετική αύξηση του ψηφιακού πληθυσμού νομάδων. Άλλωστε, σύμφωνα και με μια εκτενή μελέτη του θεσμού των ψηφιακών νομάδων που διεξήχθη το 2020 από την *Emergent Research* και την *MBO Partners*, ο αριθμός των ψηφιακών νομάδων στις ΗΠΑ αυξήθηκε από 7,3 εκατομμύρια σε 10,9 εκατομμύρια, παρουσιάζοντας αύξηση 49%. Παρόλο που αυτή η μελέτη βασίζεται σε δεδομένα των ΗΠΑ, σίγουρα αντανακλά μια νέα παγκόσμια τάση και για τον επαγγελματικό κόσμο της Ελλάδας. Κατ' επέκταση, και από τη στιγμή που είναι γνωστό ότι η Ελλάδα αποτελεί ένα ελκυστικό μέρος για επίσκεψη, διαμονή και εργασία, κυρίως λόγω του κλίματος, του πολιτισμού και των φυσικών της ομορφιών, το νεοεισαχθέν καθεστώς των ψηφιακών νομάδων σε συνδυασμό με το καθεστώς *Golden Visa* και τις σημαντικές επενδύσεις στην ψηφιακή καινοτομία, δημιουργούν μια μοναδική ευκαιρία για τις πολυεθνικές εταιρείες να επενδύσουν στην Ελλάδα και να προσλάβουν κορυφαία διεθνή ταλέντα εξαλείφοντας το κόστος μόνιμης διαμονής και παρέχοντας παράλληλα ευελιξία και καλύτερη ποιότητα ζωής (Nanopoulos et al., 2021).

1.3 Ο θεσμός των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα

Η Ελλάδα είναι από τις πρώτες χώρες που έγινε προορισμός ψηφιακής καινοτομίας με νέο νόμο που προσελκύει «ψηφιακούς νομάδες». Ειδικότερα, δηλαδή, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται ως ηγετική χώρα στην προώθηση της διευκόλυνσης των

πολιτών που επιθυμούν να μείνουν και να εργαστούν σε νέες τεχνολογίες που προσφέρουν συγκριτικά πλεονεκτήματα, καθώς περιλαμβάνουν πολύ υψηλό ποσοστό ψηφιακού μετασχηματισμού, ένα σταθερό και ασφαλές θεσμικό πλαίσιο, καθώς και μια κοινωνία που σύμφωνα με έρευνες είχε ήδη καταταγεί το 2017 (εν μέσω της κρίσης) ιδιαίτερα ψηλά στους δείκτες ενσυναίσθησης, σε αντίθεση με ανταγωνιστικούς προορισμούς ψηφιακών νομάδων. Επομένως, η Ελλάδα, όπως αναφέρεται στην εγχώρια βιβλιογραφία, συγκαταλέγεται στους κορυφαίους προορισμούς για το θεσμό των ψηφιακών νομάδων. Είναι πολύ δύσκολο να καταγραφεί ο ακριβής αριθμός των ψηφιακών νομάδων την εκάστοτε χρονική στιγμή, όχι μόνο λόγω της φύσης του νομά που εξ' ορισμού μετακινείται τακτικά, αλλά και για το λόγο του ότι είναι κάτι το πολύ νέο το οποίο δεν έχουμε ακόμη δεδομένα από έρευνες. Υφίστανται οργανωμένες κοινότητες σε διάφορους νομούς της Χώρας, όπως στην Κρήτη, τη Ρόδο και τη Λέσβο. Ένας αυξανόμενος αριθμός ψηφιακών νομάδων εκτός ΕΕ κατευθύνεται προς την Ελλάδα. Ενώ το 2021 μόλις 10 άτομα υπέβαλαν αίτημα, ο αριθμός αυτός αυξήθηκε σε 595 το 2022, ενώ τους δύο πρώτους μήνες του 2023 ήδη 70 άτομα έχουν υποβάλλει αίτηση. Να σημειωθεί ότι παγκοσμίως στα τέλη του 2020, ο αριθμός των ψηφιακών νομάδων παγκοσμίως φαίνεται να ανερχόταν περί τα 5 εκατομμύρια.

Ειδικότερα, η χώρα διαθέτει πληθώρα πλεονεκτημάτων όπως εκπληκτικά τοπία, εξαιρετικές καιρικές συνθήκες, ευκολία επικοινωνίας στα αγγλικά, φιλοξενία, λογικό κόστος ενοικίασης διαμερισμάτων και μεγάλη ποικιλία από μέρη για επίσκεψη, ενώ προσφέρει έναν μοναδικό συνδυασμό παράδοσης, ιστορίας και μεταφοράς η οποία είναι εύκολη, ενώ το κόστος ζωής είναι χαμηλότερο από αυτό στις περισσότερες χώρες του δυτικού κόσμου. Ωστόσο, κλείνοντας, θα πρέπει να επισημανθεί ότι το αργό διαδίκτυο συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η κακή συνδεσιμότητα και οι καθυστερημένες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες κρατούν την Ελλάδα μακριά από τις λίστες επιθυμιών των ψηφιακών νομάδων, σύμφωνα με το *Global Remote Work Index* που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τους ειδικούς στον τομέα της κυβερνοασφάλειας *NordLayer*. Πιο συγκεκριμένα, παρά τις καλές βαθμολογίες για το κλίμα και την κυβερνοασφάλεια, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 32^η θέση σε λίστα 66 χωρών με πρώτη τη Γερμανία, τη Δανία, τις ΗΠΑ, την Ισπανία και τη Λιθουανία, ενώ αντίθετα τα πήγε επίσης πολύ καλά όσον αφορά την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, καταλαμβάνοντας την 5^η θέση μεταξύ 66 χωρών, καθώς και τη χωρητικότητα υποδομής και την αντιμετώπιση απειλών στον κυβερνοχώρο. Ωστόσο, η χώρα τοποθετείται χαμηλά στη λίστα λόγω της καθυστερημένης ανάπτυξης ενός δικτύου

οπτικών ινών και του κόστους των επικοινωνιών καθώς και των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών. Επίσης, η ψηφιακή και φυσική υποδομή έφεραν την Ελλάδα στην 44^η και 49^η θέση αντίστοιχα. Επιπλέον, σε πρόσφατη μελέτη που διεξήχθη από την Remote, η Αθήνα βρίσκεται αρκετά χαμηλά, στην 63^η θέση σε μια λίστα με 100 προορισμούς. Εν κατακλείδι, αν και η Ελλάδα σημειώνει υψηλή βαθμολογία όσον αφορά το τοπίο, την ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά, δεν τα πάει τόσο καλά όσον αφορά το κόστος της καθημερινής ζωής, καθώς και τα κίνητρα που απευθύνονται σε απομακρυσμένους εργαζομένους⁷.

⁷ <https://workfromgreece.gr/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΝΟΜΑΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

2.1 Ερευνητική Ανασκόπηση

Όπως κατανοεί κανείς, αλλά και σύμφωνα με την παγκόσμια βιβλιογραφία, η πανδημία Covid-19 επέφερε μια άνευ προηγουμένου αλλαγή στον τρόπο εργασίας, αναγκάζοντας οργανισμούς και άτομα από όλο τον κόσμο, να προσαρμοστούν γρήγορα στις αρχές της απομακρυσμένης/ εξ' αποστάσεως εργασίας. Αυτή η απροσδόκητη αλλαγή, λοιπόν, προκάλεσε ένα νέο φαινόμενο: *τον ψηφιακό νομά* (Reichenberger 2018). Ειδικότερα – και όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω - οι ψηφιακοί νομάδες αποσαφηνίζονται ως τα άτομα, αυτά, που αξιοποιούν την τεχνολογία προκειμένου να εργαστούν εξ' αποστάσεως ενώ ταξιδεύουν συνδυάζοντας την εξερεύνηση διάφορων τοποθεσιών ανά τον πλανήτη (Wang et al., 2020). Σε αυτό το δεύτερο κεφάλαιο, επομένως, ο ερευνητής εμβαθύνει στον παγκόσμιο αντίκτυπο της πανδημίας στον ψηφιακό νομαδισμό, ενώ ταυτόχρονα επιχειρεί να διερευνήσει πώς έχει επαναπροσδιορίσει το εν λόγω φαινόμενο την εργασία και την κινητικότητα σε παγκόσμια κλίμακα μέσω της πρόσφατης ερευνητικής ανασκόπησης.

Καθώς τα lockdown και οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί, λοιπόν, περιόρισαν τις παραδοσιακές αρχές της εργασίας, η ελκυστικότητα του ψηφιακού τρόπου ζωής των νομάδων αυξήθηκε εκθετικά, καθώς πλήθος επαγγελματιών από διαφορετικά υπόβαθρα αναζήτησαν εναλλακτικές λύσεις αντί της παραδοσιακής εργασίας εντός του γραφείου, δράττοντας την ευκαιρία να υιοθετήσουν την εξ' αποστάσεως εργασία και να οικοδομήσουν μια αίσθηση ελευθερίας και περιπέτειας. Κατ' επέκταση, η πανδημία επιτάχυνε αυτή την τάση, καθώς τα άτομα συνειδητοποίησαν γρήγορα ότι είχαν τη δυνατότητα και μπορούσαν να εργαστούν παραγωγικά από οπουδήποτε, μόνο μέσω της σύνδεσης στο διαδίκτυο (Richards & Morrill, 2021). Επιπροσθέτως, η πανδημία ώθησε τους οργανισμούς να επανεξετάσουν την προσέγγιση τους αναφορικά με την εκτέλεση της εργασίας, επιφέροντας την ανάπτυξη μιας σημαντικής στροφής προς τα μοντέλα της εργασίας εξ' αποστάσεως. Αυτή η μετάβαση όχι μόνο πρόσφερε στους εργαζόμενους μεγαλύτερη ευελιξία, αλλά επέτρεψε επίσης στους οργανισμούς να αξιοποιήσουν μια παγκόσμια δεξαμενή ταλέντων, καθώς οι εταιρείες είχαν πλέον την

ευκαιρία να προσλάβουν ειδικευμένους επαγγελματίες χωρίς τους περιορισμούς της γεωγραφικής εγγύτητας. Ως εκ τούτου, αυτή η νέα ελευθερία έδωσε τη δυνατότητα στους ψηφιακούς νομάδες να επιχειρήσουν την τοποθέτηση τους πέρα από τις χώρες καταγωγής τους, θολώνοντας όμως κατ' αυτόν τον τρόπο τα όρια μεταξύ εργασίας και ταξιδιού (Nurhas et al., 2022).

Άξιο αναφοράς, επίσης, είναι ότι κατά τη διάρκεια της πανδημίας, ορισμένοι προορισμοί αποδείχθηκαν πιο ελκυστικοί για τους ψηφιακούς νομάδες λόγω των ευνοϊκών συνθηκών τους, καθώς οι χώρες με ισχυρή ψηφιακή υποδομή, προσιτό κόστος διαβίωσης και χαλαρούς κανονισμούς για την έκδοση βίζας αναδείχθηκαν ως τα hotspot των ψηφιακών νομάδων. Σύμφωνα με τις ήδη διενεργηθείσες έρευνες, άλλωστε, οι δημοφιλείς προορισμοί ήταν μεταξύ άλλων το Μπαλί, το Μεξικό, η Πορτογαλία και η Ταϊλάνδη. Αυτά τα μέρη πρόσφεραν όχι μόνο ένα ευνοϊκό περιβάλλον εργασίας, αλλά και μια ζωντανή τοπική κουλτούρα και κοινότητα ομοϊδεατών ατόμων (Althoff et al., 2022). Ωστόσο, δεν πρέπει να παραληφθεί και το γεγονός ότι ακόμα και αν ο ψηφιακός τρόπος ζωής των νομάδων προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει είναι πολυάριθμες και πολυδιάστατες. Τα ζητήματα συνδεσιμότητας, οι διαφορές στις ζώνες ώρας και η ανάγκη για ένα σταθερό περιβάλλον εργασίας είναι μερικά μόνο εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ψηφιακοί νομάδες. Ως εκ τούτου, οι κυβερνήσεις και οι οργανισμοί αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο την αξία αυτού του αναδυόμενου εργατικού δυναμικού και λαμβάνουν μέτρα για να υποστηρίξουν τις ανάγκες τους. Πρωτοβουλίες όπως χώροι συνεργασίας, ψηφιακές νομαδικές βίζες και εκδηλώσεις δικτύωσης που απευθύνονται ειδικά σε απομακρυσμένους επαγγελματίες έχουν αναδυθεί, ενισχύοντας ένα οικοσύστημα που υποστηρίζει και καλλιεργεί την ψηφιακή κοινότητα των νομάδων (Aroles et al., 2020).

Με υπόβαθρο, έπειτα, την άποψη ότι η πανδημία Covid-19 όχι μόνο έχει αναδιαμορφώσει το παγκόσμιο εργατικό δυναμικό, αλλά έχει επίσης επιταχύνει την ανάπτυξη του ψηφιακού νομαδισμού, κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό παρακάτω να παρουσιαστούν στατιστικά δεδομένα που ρίχνουν φως στον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Εξετάζοντας βασικές τάσεις, προκλήσεις και ευκαιρίες, στόχος, λοιπόν, είναι να παραχθεί μια ολοκληρωμένη κατανόηση του εξελισσόμενου τοπίου της εξ' αποστάσεως εργασίας και κινητικότητας την υπό εξέταση χρονική περίοδο (Cook, 2023). Συγκεκριμένα, μια έρευνα που διεξήχθη από μια κορυφαία πλατφόρμα τηλεργασίας αποκάλυψε ότι η πανδημία επιτάχυνε την

υιοθέτηση της εξ' αποστάσεως εργασίας κατά 62%, με το 82% των ερωτηθέντων να θεωρούν αυτή την μορφή ως μόνιμη επιλογή. Ποσοστό το οποίο δηλώνει ότι η αλλαγή, αυτή, έχει δημιουργήσει ένα περιβάλλον που ευνοεί τον ψηφιακό νομαδισμό, με πολλούς επαγγελματίες να επιλέγουν να εργάζονται εξ' αποστάσεως από διάφορες τοποθεσίες σε όλο τον κόσμο. Στη συνέχεια, και σύμφωνα με μελέτη της *Global Workplace Analytics*, το 48% των εργαζομένων στις Ηνωμένες Πολιτείες εργάζονταν εξ' αποστάσεως τουλάχιστον ένα μέρος του χρόνου κατά τη διάρκεια της πανδημίας, σε σύγκριση με μόλις 3,4% πριν από το ξέσπασμα. Αυτή η ξαφνική αύξηση των ευκαιριών της εξ' αποστάσεως εργασίας, λοιπόν, άνοιξε την πόρτα για τους επαγγελματίες να υιοθετήσουν τον ψηφιακό τρόπο ζωής των νομάδων. Όσον αφορά, έπειτα, τα δημογραφικά στοιχεία και τα επαγγέλματα των ψηφιακών νομάδων, έρευνα που διεξήχθη από κοινότητες και πλατφόρμες ψηφιακών νομάδων έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι ψηφιακοί νομάδες είναι κατά κύριο λόγο ηλικίας μεταξύ 25 και 40 ετών, με υψηλότερη των εκπροσώπηση των millennials. Ακόμη, η μελέτη της *MBO Partners* διαπίστωσε ότι το 74% των ψηφιακών νομάδων στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν ηλικίας μεταξύ 25 και 44 ετών, ενώ η έκθεση της *Remote Year* τόνισε ότι το 55% των συμμετεχόντων τους ήταν ηλικίας 30 έως 39 ετών. Όσον αφορά τα επαγγέλματα, οι πιο συνηθισμένοι ρόλοι που κατέχουν οι ψηφιακοί νομάδες είναι στους τομείς της τεχνολογίας, του μάρκετινγκ, του σχεδιασμού, της συγγραφής και της συμβουλευτικής. Η έρευνα που διεξήχθη από το *FlexJobs*, άλλωστε, διαπίστωσε ότι το 46% των ψηφιακών νομάδων εργάζεται στον τομέα της τεχνολογίας, ακολουθούμενο από το 22% στο μάρκετινγκ και το 16% στο σχεδιασμό και τους δημιουργικούς ρόλους (Almeida et al., 2021).

Από την άλλη, αρκετές μελέτες έχουν εντοπίσει δημοφιλείς προορισμούς μεταξύ των ψηφιακών νομάδων κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Το Μπαλί αναδείχθηκε ως μια από τις κορυφαίες επιλογές – όπως ήδη προαναφέρθηκε - προσελκύνοντας απομακρυσμένους εργαζόμενους με το προσιτό κόστος ζωής, τον εξαιρετικό καιρό και τους ζωντανούς χώρους συνεργασίας, ενώ σύμφωνα με έρευνα της *Nomad List*, η συγκεκριμένη τοποθεσία κατέλαβε την πρώτη θέση μεταξύ των ψηφιακών νομαδικών προορισμών, με το 27% των ερωτηθέντων να το θεωρεί το καλύτερο μέρος για να ζεις και να εργάζεσαι εξ' αποστάσεως. Άλλοι δημοφιλείς προορισμοί ήταν το Μεξικό (12%), η Πορτογαλία (11%), η Ταϊλάνδη (9%) και η Εσθονία (8%) (Pita et al., 2022). Όσον αφορά την εισροή των ψηφιακών νομάδων οι έρευνες υποστηρίζουν ότι είχε σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο στους προορισμούς

που έχουν υιοθετήσει αυτήν την κοινότητα. Αναλυτικότερα, οι έρευνες αναδεικνύουν ότι οι ψηφιακοί νομάδες συμβάλλουν στις τοπικές οικονομίες μέσω των δαπανών για καταλύματα, μεταφορές, φαγητό και δραστηριότητες αναψυχής. Η μελέτη που διεξήχθη στο Μπαλί υπολόγισε ότι οι ψηφιακοί νομάδες συνεισέφεραν περίπου 174 εκατομμύρια δολάρια στην τοπική οικονομία το 2020. Ομοίως, η έρευνα της *Remote Year* αποκάλυψε ότι οι συμμετέχοντες ξόδευαν κατά μέσο όρο 1.000 δολάρια το μήνα σε τοπικές επιχειρήσεις, υποστηρίζοντας την ανάπτυξη των οικονομιών στους προορισμούς που επισκέφτηκαν (Haking, 2018; Thompson, 2021; Frick & Marx, 2021).

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί ότι εκτός από τους παγκόσμιους προορισμούς και η Ελλάδα, με τα εκπληκτικά τοπία, την πλούσια ιστορία και το ευνοϊκό της κλίμα, έχει γίνει ένας ελκυστικός προορισμός για τους απομακρυσμένους εργαζόμενους που αναζητούν μια ισορροπία μεταξύ εργασίας και αναψυχής. Σε αυτό το δοκίμιο, διερευνάτε, επίσης, και η κατάσταση των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της πανδημίας, εξετάζοντας τις προκλήσεις που αντιμετώπισαν, τις ευκαιρίες που προέκυψαν και τα μέτρα που έλαβε η ελληνική κυβέρνηση για να φιλοξενήσει αυτήν την αναπτυσσόμενη κοινότητα (Nanopoulos et al., 2021). Παρά τα πλεονεκτήματα, λοιπόν, οι ψηφιακοί νομάδες αντιμετώπισαν αρκετές προκλήσεις κατά τη διάρκεια της πανδημίας στην Ελλάδα. Ένα σημαντικό εμπόδιο ήταν η αρχική αβεβαιότητα σχετικά με τους κανονισμούς για τις θεωρήσεις και το νομικό καθεστώς της εξ' αποστάσεως εργασίας. Η έλλειψη ειδικής κατηγορίας βίζας ειδικά για ψηφιακούς νομάδες έθεσε προκλήσεις για όσους επιθυμούσαν να παραμείνουν μακροπρόθεσμα. Η συνδεσιμότητα και οι υποδομές παρουσίαζαν επίσης προκλήσεις, ιδιαίτερα σε ορισμένες απομακρυσμένες περιοχές ή μικρότερα νησιά, όπου η πρόσβαση στο διαδίκτυο ήταν λιγότερο αξιόπιστη. Αυτό το ζήτημα εμπόδισε την παραγωγικότητα και ανάγκασε ορισμένους ψηφιακούς νομάδες να αναζητήσουν εναλλακτικά καταλύματα ή χώρους συνεργασίας σε πιο αστικοποιημένες περιοχές. Κατ' επέκταση, αναγνωρίζοντας τις δυνατότητες των ψηφιακών νομάδων να τονώσουν την τοπική οικονομία, η ελληνική κυβέρνηση εφάρμοσε μέτρα για να προσελκύσει και να υποστηρίξει αυτήν την κοινότητα. Το 2021, η Ελλάδα ξεκίνησε το *Digital Nomad Visa*, ένα πρόγραμμα που στοχεύει στη διευκόλυνση της μακροχρόνιας παραμονής για απομακρυσμένους εργαζόμενους. Η βίζα προσφέρει άδεια ενός έτους για άτομα που πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας, παρέχοντας νομική ασφάλεια και ηρεμία στους ψηφιακούς νομάδες. Από την άλλη, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων

συνδεσιμότητας, η κυβέρνηση ξεκίνησε έργα για τη βελτίωση της υποδομής του διαδικτύου σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, καθώς έλαβαν χώρα επενδύσεις για την επέκταση της ευρυζωνικής κάλυψης, διασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αξιόπιστη και υψηλής ταχύτητας πρόσβαση στο διαδίκτυο σε όλη τη χώρα. Επιπλέον, δημιουργήθηκαν χώροι συνεργασίας και κοινότητες συνύπαρξης σε δημοφιλείς προορισμούς, ενισχύοντας ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για τους ψηφιακούς νομάδες (Dologlou, 2021).

Με μειωμένο αριθμό τουριστών κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι απομακρυσμένοι εργαζόμενοι είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν τα αξιοθέατα της Ελλάδας χωρίς τα συνηθισμένα πλήθη, καθώς μπορούσαν να εξερευνήσουν αρχαίες τοποθεσίες, να επισκεφθούν γραφικές παραλίες και να ασχοληθούν με υπαίθριες δραστηριότητες διατηρώντας παράλληλα την παραγωγική ρουτίνα της εργασίας τους. Ακόμη, οι χώροι συνεργασίας οργάνωσαν εκδηλώσεις δικτύωσης, εργαστήρια και κοινωνικές δραστηριότητες, διευκολύνοντας τις συνδέσεις μεταξύ των απομακρυσμένων επαγγελματιών, ενώ οι διαδικτυακές κοινότητες και οι πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης επέτρεψαν στους ψηφιακούς νομάδες να μοιράζονται πληροφορίες, να συνεργάζονται και να δημιουργούν την αίσθηση του ανήκειν. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί και ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα και συγκεκριμένα ο Δήμος Αθηναίων, ο οποίος έχει τη δική του καμπάνια, «*This is Athens*», ενώ έχει λάβει μέτρα για να διευκολύνει τους ψηφιακούς νομάδες να εγγραφούν και να αποκτήσουν την ψηφιακή νομαδική βίβα, να ιδρύσουν μια εταιρεία στο διαδίκτυο και να φροντίσουν τις λογιστικές τους υπηρεσίες. Η πανδημία, επομένως, μετέτρεψε την Ελλάδα σε έναν ελκυστικό προορισμό για τους ψηφιακούς νομάδες, προσφέροντας ένα μείγμα εργασιακών και πολιτιστικών εμπειριών (Kargounis, 2022). Συμπερασματικά, λοιπόν, και από όσα αναπτύχθηκαν παραπάνω κατανοεί κανείς πως η πανδημία του Covid-19 επιτάχυνε την παγκόσμια εξέλιξη της εξ' αποστάσεως εργασίας και εγκαίνιασε την εποχή του ψηφιακού νομά. Αψηφώντας τις παραδοσιακές δομές εργασίας και υιοθετώντας την ανεξαρτησία της τοποθεσίας, οι ψηφιακοί νομάδες έχουν επαναπροσδιορίσει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται κανείς την εργασία και την κινητικότητα, καθώς, αυτοί, έχουν δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για τα άτομα, όπως για παράδειγμα να βιώσουν διαφορετικούς πολιτισμούς, να επεκτείνουν τα δίκτυα τους και να επιτύχουν καλύτερη ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Κλείνοντας και προκειμένου να κατανοηθεί πλήρως ο αντίκτυπος που επέφερε η πανδημία στο φαινόμενο των ψηφιακών νομάδων επιλέχθηκε να αναφερθεί το γεγονός

ότι σήμερα μετά την Covid εποχή υφίστανται πάνω από 15 ή 20 διαφορετικές ψηφιακές νομαδικές βίζες στον πλανήτη, ενώ πριν από την πανδημία του κορωνοϊού δεν υπήρχε καμία παρά μόνο κάποιες βίζες για ελεύθερους επαγγελματίες και άδειες εργασίας (Ehn et al., 2022).

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

3.1 Αστική Ανάπτυξη

Ξεκινώντας την συγγραφή του εν λόγω κεφαλαίου κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η αστική ανάπτυξη κατέχει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του μέλλοντος των κοινωνιών. Καθώς ο παγκόσμιος πληθυσμός συνεχίζει να μεταναστεύει προς τις αστικές περιοχές, είναι απαραίτητο η επιστημονική κοινότητα να επικεντρωθεί στη δημιουργία βιώσιμων και χωρίς αποκλεισμούς πόλεων (Glaeser, 2011). Αυτή η ενότητα, λοιπόν, διερευνά την έννοια της αστικής ανάπτυξης, υπογραμμίζοντας τη σημασία της και εξετάζοντας βασικά στοιχεία όπως οι υποδομές, η στέγαση, οι μεταφορές και οι περιβαλλοντικοί παράγοντες. Αναλύοντας επιτυχημένα μοντέλα και στρατηγικές αστικής ανάπτυξης, μπορεί κανείς να αποκτήσει γνώσεις για τη δημιουργία ζωντανών, βιώσιμων και ανθεκτικών πόλεων που καλύπτουν τις ανάγκες διαφορετικών πληθυσμών.

Συγκεκριμένα, λοιπόν, η αστική ανάπτυξη αποτελεί ζωτικής σημασίας υπόβαθρο για την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική πρόοδο και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, καθώς συγκεντρώνοντας πόρους και υποδομές, οι πόλεις λειτουργούν ως κόμβοι καινοτομίας, παραγωγικότητας και πολιτιστικών ανταλλαγών. Η καλά σχεδιασμένη αστική ανάπτυξη διασφαλίζει την αποτελεσματική χρήση της γης, προωθεί τις οικονομικές ευκαιρίες και βελτιώνει την ποιότητα ζωής. Επιπλέον, προωθεί την κοινωνική συνοχή, την ίση πρόσβαση στις υπηρεσίες και την πολιτιστική πολυμορφία (Florida, 2002). Ωστόσο, η απρογραμματίστη αστικοποίηση μπορεί να οδηγήσει σε πολυάριθμες προκλήσεις, όπως ο υπερπληθυσμός, η ανεπαρκής υποδομή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να δοθεί προτεραιότητα στη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς αστική ανάπτυξη (Hall, 2002).

Μια από τις βασικές πτυχές της αστικής ανάπτυξης, επομένως, είναι η δημιουργία ισχυρών και αποτελεσματικών υποδομών. Οι πόλεις χρειάζονται καλά σχεδιασμένα δίκτυα μεταφορών, αξιόπιστα ενεργειακά συστήματα, παροχή καθαρού νερού και μηχανισμούς διαχείρισης των απορριμμάτων (Jacobs, 1961). Η ανάπτυξη αποτελεσματικών συστημάτων μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων συγκοινωνιών, προάγει την κινητικότητα, μειώνει τη συμφόρηση και μειώνει τις εκπομπές άνθρακα. Επιπλέον, η επένδυση σε έξυπνες υποδομές, όπως η ψηφιακή

συνδεσιμότητα και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, προάγει τη βιωσιμότητα και την ανθεκτικότητα. Ως εκ τούτου χρήζει άμεσης ανάγκης να ενσωματωθεί ο σχεδιασμός υποδομής με τις πολιτικές χρήσης της γης προκειμένου να διασφαλιστεί η προσβασιμότητα, η συνδεσιμότητα και η δίκαιη κατανομή των πόρων εντός των πόλεων (Sassens, 1991). Συνεχίζοντας, ένα άλλο κρίσιμο στοιχείο της αστικής ανάπτυξης είναι η παροχή προσιτών και επαρκών κατοικιών για όλους τους κατοίκους. Η ταχεία αστικοποίηση οδηγεί συχνά σε έλλειψη κατοικιών, με αποτέλεσμα άτυπους οικισμούς και παραγκουπόλεις. Οι κυβερνήσεις και οι πολεοδόμοι θα πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στην κατασκευή οικονομικών κατοικιών και να εφαρμόσουν πολιτικές που διασφαλίζουν δίκαιη πρόσβαση σε αξιοπρεπή στέγαση. Οι κατοικίες μικτού εισοδήματος μπορούν να προωθήσουν την κοινωνική ένταξη, προάγοντας παράλληλα τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Επιπλέον, καινοτόμες προσεγγίσεις όπως η συνεταιριστική στέγαση, η μικροστέγαση και η προσαρμοστική επαναχρησιμοποίηση υφιστάμενων δομών μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των στεγαστικών αναγκών διαφορετικών πληθυσμών. Άλλωστε, τα αποτελεσματικά και βιώσιμα συστήματα μεταφορών είναι θεμελιώδη για την αστική ανάπτυξη. Η ενθάρρυνση της χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς, του ποδηλάτου και του περπατήματος μπορεί να μειώσει την κυκλοφοριακή συμφόρηση, την ατμοσφαιρική ρύπανση και τις εκπομπές άνθρακα. Η ενσωμάτωση διαφόρων τρόπων μεταφοράς, όπως λεωφορεία, τρένα και προγράμματα κοινής χρήσης ποδηλάτων, βελτιώνει τη συνδεσιμότητα και την προσβασιμότητα. Επιπλέον, οι πολεοδόμοι θα πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στην ανάπτυξη υποδομών φιλικών προς τους πεζούς, συμπεριλαμβανομένων των διαδρόμων, των ποδηλατοδρόμων και των χώρων πρασίνου. Η ένταξη των ηλεκτρικών οχημάτων και η επένδυση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για τις δημόσιες μεταφορές μπορεί να συμβάλει περαιτέρω στη βιώσιμη αστική κινητικότητα (Harvey, 1989).

Επιπροσθέτως, η αστική ανάπτυξη θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα για να μετριάσει τις οικολογικές επιπτώσεις των πόλεων (Castells, 1989). Η διατήρηση των χώρων πρασίνου, η δημιουργία αστικών πάρκων και η εφαρμογή κήπων στις ταράτσες μπορούν να βελτιώσουν το αστικό οικοσύστημα και να βελτιώσουν την ποιότητα του αέρα. Η προώθηση ενεργειακά αποδοτικών κτιρίων, η υιοθέτηση βιώσιμων κατασκευαστικών πρακτικών και η ενθάρρυνση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι κρίσιμα βήματα προς τη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα (Hall & Tewdwr - Jones, 2010). Ο αστικός σχεδιασμός θα πρέπει επίσης να ενσωματώνει μέτρα ανθεκτικότητας στο κλίμα για την αντιμετώπιση

των προκλήσεων που δημιουργούνται από τα ακραία καιρικά φαινόμενα και την άνοδο της στάθμης της θάλασσας. Με την ενσωμάτωση λύσεων που βασίζονται στη φύση, όπως η συλλογή ομβρίων υδάτων, η αστική γεωργία και οι πράσινες υποδομές, οι πόλεις μπορούν να γίνουν πιο ανθεκτικές και περιβαλλοντικά βιώσιμες (Carmona et al., 2010).

Εν κατακλείδι, η αστική ανάπτυξη είναι μια συνεχής διαδικασία που απαιτεί ολιστικό σχεδιασμό, συμμετοχή της κοινότητας και βιώσιμες πρακτικές. Εστιάζοντας στις υποδομές, τη στέγαση, τις μεταφορές και το περιβάλλον, οι πόλεις μπορούν να εξελιχθούν σε ζωντανούς και χωρίς αποκλεισμούς χώρους (Batty, 2013).

3.1.1 Η Αστική Ανάπτυξη την εποχή της πανδημίας Covid-19

Με υπόβαθρο όλα όσα αναπτύχθηκαν στην προαναφερθείσα ενότητα κατανοεί κανείς ότι τα lockdown, οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί και τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης που επέφερε η πανδημία, έχουν διαταράξει την κανονική λειτουργία των πόλεων και έχουν υπογραμμίσει την ανάγκη για ανθεκτικές και προσαρμόσιμες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης (Mouratidis & Yannakou, 2022). Για αυτό το λόγο, η παρούσα υπό-ενότητα εξετάζει τον αντίκτυπο της πανδημίας στην αστική ανάπτυξη, διερευνώντας τόσο τις προκλήσεις που έχει θέσει, όσο και τις ευκαιρίες που έχει παρουσιάσει. Λαμβάνοντας υπόψη, λοιπόν, διάφορες πτυχές όπως οι μεταφορές, οι υποδομές, οι δημόσιοι χώροι και η οικονομική δυναμική, μπορεί κανείς να αποκτήσει μια πλήρη εικόνα για τον μετασχηματισμό των αστικών περιοχών ως απάντηση στην πανδημία.

Αρχικά, μια από τις πιο σημαντικές επιπτώσεις που επέφερε η πανδημία στην αστική ανάπτυξη ήταν η αλλαγή στα πρότυπα της μετακίνησης, καθώς με τη διάδοση της εξ' αποστάσεως εργασίας, η ζήτηση για μεταφορά έχει αναδιαμορφωθεί και αναπροσαρμοστεί στα νέα δεδομένα. Άρα, οι πόλεις παρουσίασαν μειωμένη συμφόρηση καθώς μειώθηκαν οι μετακινήσεις, οδηγώντας σε βελτιωμένη ποιότητα του αέρα και μειωμένες εκπομπές άνθρακα. Ταυτόχρονα, η άνοδος του ηλεκτρονικού εμπορίου έχει επιταχύνει την ανάγκη για αποτελεσματικά «*συστήματα παράδοσης τελευταίου μιλίου*». Κατ' επέκταση, για να προσαρμοστούν σε αυτές τις αλλαγές οι αστικές περιοχές έπρεπε να εξερευνήσουν εναλλακτικούς τρόπους μεταφοράς, όπως τους ποδηλατόδρομους, τις φιλικές προς τους πεζούς υποδομές, αλλά και τις επιλογές

μικροκινητικότητας, ενώ ορισμένες πόλεις έχουν επαναξιολογήσει τα συστήματα των δημόσιων συγκοινωνιών προκειμένου να διασφαλίσουν την ασφάλεια και να παρέχουν αξιόπιστες υπηρεσίες, τηρώντας παράλληλα τις οδηγίες της κοινωνικής απόστασης (Simic et al., 2022).

Ακόμη, αξιοσημείωτο είναι ότι η πανδημία έχει τονίσει, παράλληλα, τη σημασία των ανθεκτικών υποδομών στις αστικές περιοχές. Οι εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης, ειδικότερα, έχουν αντιμετωπίσει τεράστια πίεση, αποκαλύπτοντας την ανάγκη για ενισχυμένη ιατρική υποδομή και ευέλικτα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης. Οι πόλεις ανταποκρίθηκαν επεκτείνοντας τις δυνατότητες υγειονομικής περίθαλψης, χτίζοντας προσωρινές ιατρικές εγκαταστάσεις και επενδύοντας σε τεχνολογίες τηλεϊατρικής για να εξασφαλίσουν επαρκή πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη (Ferhati et al., 2023). Επιπλέον, η πανδημία έχει υπογραμμίσει τη σημασία της ψηφιακής υποδομής, συμπεριλαμβανομένης της ευρυζωνικής συνδεσιμότητας και των ψηφιακών πλατφορμών, για την απομακρυσμένη εργασία, την εκπαίδευση και τις βασικές υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, οι αστικές περιοχές έχουν επιταχύνει τις προσπάθειες γεφύρωσης του ψηφιακού χάσματος, εστιάζοντας στην παροχή ισότιμης πρόσβασης σε αξιόπιστες συνδέσεις στο Διαδίκτυο και ψηφιακούς πόρους για όλους τους κατοίκους (Friesecke, 2021).

Έπειτα, και οι δημόσιοι χώροι έχουν υποστεί αναδιαμορφώσεις κατά τη διάρκεια της πανδημίας, καθώς με την επιβολή της κοινωνικής απόστασης, οι αστικές περιοχές αντιμετώπισαν πολυάριθμες προκλήσεις τόσο στη διαχείριση των δημόσιων πάρκων, όσο και των πλατειών και των χώρων αναψυχής. Πολλές πόλεις, για παράδειγμα, έχουν εφαρμόσει προσωρινά μέτρα, όπως η διεύρυνση των πεζοδρομίων, η δημιουργία ζωνών για πεζούς και η επέκταση των υπαίθριων θέσεων για εστιατόρια για να υποστηρίξουν τη φυσική απόσταση, ενώ παράλληλα επιτρέπουν την κοινωνική αλληλεπίδραση (Simic et al., 2022). Η αναδιαμόρφωση των δημόσιων χώρων έχει ενθαρρύνει τη χρήση των αστικών περιοχών για αναψυχή, άσκηση και πολιτιστικές δραστηριότητες, διασφαλίζοντας παράλληλα τη δημόσια υγεία και ασφάλεια. Επιπλέον, η πανδημία έχει προκαλέσει μια επαναξιολόγηση των αρχών του αστικού σχεδιασμού, δίνοντας έμφαση στη δημιουργία ανθεκτικών, χωρίς αποκλεισμούς και προσαρμόσιμων χώρων που μπορούν να αντιμετωπίσουν μελλοντικές κρίσεις (Friesecke, 2021).

Ταυτόχρονα, η πανδημία είχε βαθύ αντίκτυπο και στις αστικές οικονομίες. Οι επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι μικρές και μεσαίες, αντιμετώπισαν πρωτοφανείς προκλήσεις,

που οδήγησαν σε κλείσιμο και απώλεια αρκετών θέσεων εργασίας. Ωστόσο, η κρίση παρουσίασε επίσης και ευκαιρίες για καινοτομία και επιχειρηματικότητα. Ορισμένες πόλεις έχουν προωθήσει την ανάπτυξη των τοπικών επιχειρήσεων, έχουν υποστηρίξει τον ψηφιακό μετασχηματισμό και έχουν ενθαρρύνει την ανάπτυξη ανθεκτικών οικονομικών οικοσυστημάτων. Η άνοδος της εξ' αποστάσεως εργασίας και ο ψηφιακός τρόπος ζωής των νομάδων ώθησαν τις πόλεις να προσελκύσουν ταλέντα και επενδύσεις παρέχοντας ευνοϊκά περιβάλλοντα διαβίωσης και εργασίας. Αυτό οδήγησε στην εμφάνιση πρωτοβουλιών με στόχο την προσέλκυση ψηφιακών νομάδων, προσφέροντας τους ελκυστικά προγράμματα έκδοσης βίζας και υποδομές προσαρμοσμένες στις ανάγκες τους (Ehn et al., 2022).

Εν κατακλείδι, κατανοεί κανείς ότι η πανδημία Covid-19 έχει αναδιαμορφώσει την αστική ανάπτυξη παγκοσμίως, αναγκάζοντας τις πόλεις να προσαρμοστούν και να καινοτομήσουν. Οι προκλήσεις που θέτει η κρίση οδήγησαν σε μετασχηματισμούς στα πρότυπα κινητικότητας, στον σχεδιασμό υποδομών, στο σχεδιασμό του δημόσιου χώρου και στις οικονομικές στρατηγικές. Ωστόσο, ενώ η πανδημία έχει φέρει σημαντικές δυσκολίες, έχει επίσης παρουσιάσει και ευκαιρίες για τις πόλεις με αποτέλεσμα να οικοδομηθούν με καλύτερο τρόπο, ενσωματώνοντας την ανθεκτικότητα, τη βιωσιμότητα και την ένταξη στα σχέδια της αστικής τους ανάπτυξης (Sharifi & Khavarian – Garmsir, 2020).

Ωστόσο, πριν ολοκληρωθεί η παρούσα ενότητα θα πρέπει να επισημανθεί ότι η πανδημία έχει τονίσει, παράλληλα, την ανάγκη για βιώσιμο και ανθεκτικό αστικό σχεδιασμό. Οι πόλεις έχουν αναγνωρίσει τη σημασία των χώρων πρασίνου, συμπεριλαμβανομένων των πάρκων και των αστικών δασών, για την ψυχική και σωματική ευεξία, ενώ έχουν καταβληθεί σημαντικές προσπάθειες για τη διατήρηση και επέκταση αυτών των χώρων, διασφαλίζοντας ότι οι κάτοικοι έχουν πρόσβαση στη φύση εντός του αστικού ιστού. Επιπλέον, οι πολεοδόμοι έχουν δώσει προτεραιότητα στην ανάπτυξη γειτονιών μικτής χρήσης που προάγουν την βατότητα και μειώνουν την εξάρτηση από τις μετακινήσεις μεγάλων αποστάσεων. Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο βελτιώνει την ποιότητα ζωής, αλλά συμβάλλει επίσης σε ένα πιο βιώσιμο αστικό περιβάλλον μειώνοντας την κυκλοφοριακή συμφόρηση και τις εκπομπές άνθρακα (Mouratidis & Yannakou, 2022). Επίσης, η πανδημία έχει τονίσει τη σημασία της κοινοτικής δέσμευσης και της κοινωνικής συνοχής στην αστική ανάπτυξη. Οι γειτονιές και οι τοπικές κοινότητες έχουν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην υποστήριξη των ευάλωτων πληθυσμών και στην εφαρμογή βασικών πρωτοβουλιών. Τα δίκτυα

αλληλοβοήθειας, οι κοινοτικοί κήποι και οι κοινόχρηστοι πόροι έχουν καλλιεργήσει την αίσθηση του ανήκειν και της ανθεκτικότητας. Επιπλέον, οι πόλεις προσπάθησαν να εξασφαλίσουν διαδικασίες λήψης αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς, με τη συμμετοχή κατοίκων, επιχειρήσεων και κοινοτικών οργανώσεων στη διαμόρφωση αστικών πολιτικών και στρατηγικών. Με την ενίσχυση των κοινωνικών συνδέσεων και την προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών, οι αστικές περιοχές μπορούν να γίνουν πιο συνεκτικές και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των κατοίκων τους (Lai et al., 2020).

Συνοπτικά, η πανδημία Covid-19 έχει επιταχύνει τους μετασχηματισμούς στην αστική ανάπτυξη, δημιουργώντας προκλήσεις και ευκαιρίες. Εφαρμόζοντας βιώσιμες πρακτικές, δίνοντας προτεραιότητα στη συμμετοχή της κοινότητας, αναζωογονώντας τα αστικά κέντρα και προετοιμάζοντας τις μελλοντικές αβεβαιότητες, οι πόλεις μπορούν να βγουν από την πανδημία με ανθεκτικά, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμα αστικά περιβάλλοντα. Κατ' επέκταση, τα διδάγματα που αντλήθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της δύσκολης περιόδου μπορούν να διαμορφώσουν το μέλλον της αστικής ανάπτυξης, διασφαλίζοντας ότι οι πόλεις γίνονται πιο βιώσιμες, δίκαιες και προσαρμόσιμες στις ανάγκες των κατοίκων τους (Sharifi & Khavarian – Garmsir, 2020).

3.2 Περιφερειακή Ανάπτυξη

Η περιφερειακή ανάπτυξη διαδραματίζει ζωτικό ρόλο τόσο στην επίτευξη της ισορροπημένης οικονομικής ανάπτυξης, όσο και στην προώθηση της ευημερίας σε διάφορες περιοχές εντός μιας χώρας ή μιας συγκεκριμένης περιοχής. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει τη στρατηγική κατανομή πόρων, την ανάπτυξη υποδομών, αλλά και στοχευμένες πολιτικές για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων και την απελευθέρωση του δυναμικού των υπανάπτυκτων περιοχών (McCann, 2016). Αυτή η ενότητα, λοιπόν, εμβαθύνει στην έννοια της περιφερειακής ανάπτυξης, υπογραμμίζοντας τη σημασία της και διερευνώντας βασικούς παράγοντες όπως οι υποδομές, το ανθρώπινο κεφάλαιο, η καινοτομία και η διακυβέρνηση.

Αρχικά, λοιπόν, η περιφερειακή ανάπτυξη περιγράφεται, από την ερευνητική και επιστημονική κοινότητα, ως απαραίτητη για την προώθηση της δίκαιης οικονομικής ανάπτυξης, τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και τη διασφάλιση της ισόρροπης κατανομής των πόρων, καθώς αναγνωρίζει ότι η εκάστοτε διαφορετική

περιοχή διαθέτει μοναδικά πλεονεκτήματα, δυνατότητες και προκλήσεις που απαιτούν προσαρμοσμένες αναπτυξιακές στρατηγικές (Martin, 2012). Επιπλέον, συμβάλλει στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στην προώθηση μιας πιο βιώσιμης και ανθεκτικής οικονομίας. Άλλωστε, είναι γεγονός ότι η παραμέληση ορισμένων περιοχών μπορεί να οδηγήσει σε άνιση ανάπτυξη, κοινωνική αναταραχή και αυξημένη μετανάστευση προς πιο ευημερούσες περιοχές. Δίνοντας προτεραιότητα, λοιπόν, στην περιφερειακή ανάπτυξη, οι κυβερνήσεις μπορούν να τονώσουν τις οικονομικές δραστηριότητες, να δημιουργήσουν ευκαιρίες απασχόλησης και να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής στις υπανάπτυκτες περιφέρειες (Capello & Nijkamp, 2009).

Αναλυτικότερα, η ανάπτυξη των υποδομών αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της περιφερειακής ανάπτυξης. Η κατασκευή και η βελτίωση των δικτύων μεταφορών, των ενεργειακών συστημάτων, των δικτύων επικοινωνίας και των δημόσιων ανέσεων μπορούν να συνδέσουν περιοχές, να ενισχύσουν την προσβασιμότητα και να προωθήσουν οικονομικές δραστηριότητες. Η ανάπτυξη αποτελεσματικών έργων μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των δρόμων, των σιδηροδρόμων και των λιμανιών, επιτρέπει τη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών, τονώνοντας το εμπόριο και τις επενδύσεις. Επιπλέον, η επένδυση σε ψηφιακή συνδεσιμότητα και ευρυζωνική υποδομή δίνει τη δυνατότητα στις περιφέρειες να συμμετέχουν στην ψηφιακή οικονομία και να προσελκύουν βιομηχανίες που βασίζονται στη γνώση. Ο στρατηγικός σχεδιασμός υποδομής θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις μοναδικές ανάγκες και δυνατότητες κάθε περιοχής, διασφαλίζοντας ότι οι επενδύσεις στοχεύουν στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων προκλήσεων και τη διευκόλυνση της ισορροπημένης ανάπτυξης (Rodríguez – Pose & Storper, 2020).

Ακόμη, η επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο και η ανάπτυξη δεξιοτήτων αποτελεί ζήτημα ζωτικής σημασίας για την περιφερειακή ανάπτυξη. Η ενίσχυση των ευκαιριών εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης σε υπανάπτυκτες περιφέρειες μπορεί να ενδυναμώσει τα άτομα με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη, καθώς η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, βιομηχανιών και τοπικών κυβερνήσεων μπορεί να διευκολύνει την ευθυγράμμιση των διδακτικών προγραμμάτων με τις ανάγκες των περιφερειακών οικονομιών, προωθώντας την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία (Duranton & Puga, 2013). Επιπροσθέτως, η προσέλκυση και η διατήρηση ταλέντων σε υπανάπτυκτες περιοχές απαιτεί την παροχή ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος,

συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη, οικονομικά προσιτή στέγαση και πολιτιστικές ανέσεις. Με την καλλιέργεια του ανθρώπινου κεφαλαίου, επομένως, οι περιφέρειες μπορούν να καλλιεργήσουν ένα εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, να προσελκύσουν επενδύσεις και να τονώσουν τη βιώσιμη ανάπτυξη (Kelly et al., 2009).

Συνεχίζοντας, είναι σημαντικό να επισημανθεί πως η προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας είναι καταλύτης για την περιφερειακή ανάπτυξη, εφόσον η δημιουργία ενός οικοσυστήματος που υποστηρίζει την έρευνα και την ανάπτυξη, τη μεταφορά της τεχνολογίας, αλλά και την εμπορευματοποίηση ιδεών μπορεί να τονώσει την οικονομική διαφοροποίηση και να δημιουργήσει νέες βιομηχανίες. Η δημιουργία κόμβων καινοτομίας, θερμοκοιτίδων και τεχνολογικών πάρκων σε υπανάπτυκτες περιοχές μπορεί να προσελκύσει νεοφυείς επιχειρήσεις, να διευκολύνει την ανταλλαγή γνώσεων και να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ του ακαδημαϊκού κόσμου και της βιομηχανίας. Επιπλέον, η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας μέσω της πρόσβασης σε χρηματοδότηση, υπηρεσίες επιχειρηματικής ανάπτυξης και προγράμματα καθοδήγησης ενδέχεται να δώσει τη δυνατότητα στα άτομα να ξεκινήσουν τις δικές τους επιχειρήσεις και να συμβάλουν στην περιφερειακή ανάπτυξη. Οπότε, οι στρατηγικές περιφερειακής ανάπτυξης θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στην καλλιέργεια της καινοτομίας και των επιχειρηματικών οικοσυστημάτων, ενισχύοντας μια κουλτούρα δημιουργικότητας και ανάληψης κινδύνων (OECD, 2012).

Όσον αφορά, έπειτα, την αποτελεσματική διακυβέρνηση και συνεργασία, οι ήδη διενεργηθείσες έρευνες αναφέρουν ότι η αποτελεσματική διακυβέρνηση και η συνεργασία αποτελούν απαραίτητα συστατικά για την επιτυχή περιφερειακή ανάπτυξη. Ο συντονισμός των προσπαθειών μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων της διακυβέρνησης, των περιφερειακών αρχών και των τοπικών κοινοτήτων μπορεί να εξασφαλίσει την επίτευξη ενός συνεκτικού σχεδιασμού, μιας αποτελεσματικής κατανομής πόρων, αλλά και μιας αποτελεσματικής εφαρμογής αναπτυξιακών στρατηγικών. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών επιχειρήσεων, των οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών και των εκπροσώπων της κοινότητας, προάγει την ιδιοκτησία και τη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (MacDonald et al., 2012). Επιπλέον, η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των περιφερειών, τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο, διευκολύνει την ανταλλαγή γνώσεων, την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και κοινές πρωτοβουλίες

που αξιοποιούν τα δυνατά σημεία κάθε περιοχής. Ως εκ τούτου, οι συνεργατικές πρωτοβουλίες μπορούν να περιλαμβάνουν διαπεριφερειακά έργα υποδομής, κοινές εκστρατείες μάρκετινγκ και κοινά προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης. Με τη συνεργασία, οι περιφέρειες μπορούν να συγκεντρώσουν πόρους, να αξιοποιήσουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και να δημιουργήσουν συνέργειες που συμβάλλουν στη συνολική ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα όλων των εμπλεκόμενων περιοχών (Clark et al., 2018). Διαφαίνεται, λοιπόν, ότι η περιφερειακή ανάπτυξη αποτελεί ζωτικής σημασίας ζήτημα τόσο για την επίτευξη ισόρροπης της οικονομικής ανάπτυξης, όσο και της οικονομικής ευημερίας. Εστιάζοντας στις υποδομές, το ανθρώπινο κεφάλαιο, την καινοτομία και την αποτελεσματική διακυβέρνηση, οι κυβερνήσεις μπορούν να αντιμετωπίσουν τις περιφερειακές ανισότητες, να ξεκλειδώσουν το δυναμικό των υπανάπτυκτων περιοχών και να δημιουργήσουν μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη που ωφελεί όλες τις περιφέρειες (Hainz & Fritz, 2013).

Συμπερασματικά, η περιφερειακή ανάπτυξη διαδραματίζει έναν από τους κυριότερους και κρίσιμότερους ρόλους στην προώθηση της ισορροπημένης ανάπτυξης και ευημερίας σε μια χώρα ή μια συγκεκριμένη περιοχή. Αναγνωρίζοντας τα μοναδικά πλεονεκτήματα, τις δυνατότητες και τις προκλήσεις των διαφορετικών περιοχών, οι κυβερνήσεις μπορούν να εφαρμόσουν στοχευμένες στρατηγικές για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων και την απελευθέρωση του πλήρους οικονομικού δυναμικού των υπανάπτυκτων περιοχών. Η ανάπτυξη των υποδομών, συμπεριλαμβανομένων των δικτύων μεταφορών και της ψηφιακής συνδεσιμότητας, ενισχύει την προσβασιμότητα και τη συνδεσιμότητα, προωθώντας τις οικονομικές δραστηριότητες και διευκολύνοντας το εμπόριο. Η επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο, από την άλλη, και η ανάπτυξη δεξιοτήτων ενδυναμώνει τα άτομα, τονώνει την επιχειρηματικότητα και προσελκύει της επενδύσεις. Ακόμη, το στοιχείο της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας προωθεί την οικονομική διαφοροποίηση και δημιουργεί νέες βιομηχανίες. Η αποτελεσματική διακυβέρνηση και η συνεργασία διασφαλίζουν συνεκτικό σχεδιασμό, κατανομή πόρων και εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών, ενώ δίνοντας προτεραιότητα στην περιφερειακή ανάπτυξη, οι κοινωνίες μπορούν να επιτύχουν μια χωρίς αποκλεισμούς, βιώσιμη ανάπτυξη, να μειώσουν τις περιφερειακές ανισότητες και να προωθήσουν την κοινωνική συνοχή και ανθεκτικότητα. Μέσω της στρατηγικής κατανομής πόρων, της ανάπτυξης υποδομών και των στοχευμένων πολιτικών, η περιφερειακή ανάπτυξη μπορεί να ξεκλειδώσει το

δυναμικό των υπανάπτυκτων περιοχών και να συμβάλει στη συνολική ευημερία, αυτών, σε μια χώρα ή μια συγκεκριμένη περιοχή (Capello & Nijkamp, 2009).

3.2.1 Η Περιφερειακή Ανάπτυξη την εποχή της πανδημίας Covid-19

Με υπόβαθρο την πεποίθηση ότι η πανδημία Covid-19 έχει επιφέρει ευρείες επιπτώσεις στις κοινωνίες και τις οικονομίες παγκοσμίως, παρουσιάζοντας ασύλληπτες προκλήσεις για τις προσπάθειες της περιφερειακής ανάπτυξης, αυτή η ενότητα θα εξετάσει τις πολύπλευρες επιπτώσεις της πανδημίας στην περιφερειακή ανάπτυξη, εξερευνώντας τις διαταραχές που προκάλεσε και τις ευκαιρίες που παρουσιάστηκαν. Εξετάζοντας διάφορες πτυχές, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών, κοινωνικών, τεχνολογικών, περιβαλλοντικών και πολιτικών παραγόντων, στόχος της εν λόγω ανάπτυξης είναι να παραχθεί μια ολοκληρωμένη κατανόηση της περίπλοκης αλληλεπίδρασης μεταξύ της πανδημίας και της περιφερειακής ανάπτυξης.

Όσον αφορά, πρωτίστως λοιπόν, τον τομέα της οικονομίας η ερευνητική και επιστημονική κοινότητα αναφέρει ότι η πανδημία έχει διαταράξει σε μεγάλο βαθμό τις περιφερειακές οικονομίες, με διαφορετικές μορφές σοβαρότητας (Plant, 2020). Αυστηρά μέτρα καραντίνας, περιορισμοί στα ταξίδια και διακοπές στην εφοδιαστική αλυσίδα έχουν οδηγήσει σε απότομη πτώση των οικονομικών δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα την απώλεια θέσεων εργασίας, το κλείσιμο επιχειρήσεων και τη μείωση των περιφερειακών εσόδων, ενώ οι κλάδοι που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό, τη φιλοξενία και την ψυχαγωγία έχουν υποστεί τις μεγαλύτερες επιπτώσεις της κρίσης, αναγκάζοντας την αναστολή λειτουργίας ή την εφαρμογή αυστηρών κανονισμών. Αυτή η οικονομική ύφεση, λοιπόν, έχει υπογραμμίσει την επείγουσα ανάγκη για διαφοροποίηση και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των περιφερειακών οικονομιών απέναντι σε μελλοντικές κρίσεις (Van Hecke et al., 2021).

Έπειτα, αναφορικά με την τεχνολογική προσαρμογή κρίνεται σημαντικό να επισημανθεί ότι η πανδημία λειτούργησε ως κινητήρια δύναμη για την επιταχυνόμενη υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών, παρέχοντας νέες δυνατότητες για την περιφερειακή ανάπτυξη. Η εργασία από απόσταση, η διαδικτυακή εκπαίδευση, οι υπηρεσίες τηλεϊατρικής και το ηλεκτρονικό εμπόριο αποτελούν μερικά παραδείγματα της τεχνολογικής μετάβασης που έλαβε χώρα. Η ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών, η ενίσχυση της συνδεσιμότητας και η προώθηση των ψηφιακών δεξιοτήτων στις περιφέρειες αποτελούν προτεραιότητες για την ανακούφιση των αρνητικών

επιπτώσεων της πανδημίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Ακόμη, η πανδημία έχει επηρεάσει σημαντικά τις κοινωνικές σχέσεις και τις πρακτικές στις περιφέρειες. Τα μέτρα κοινωνικής απομόνωσης και η απαγόρευση των συναθροίσεων έχουν επηρεάσει την κοινωνική ζωή, τον πολιτισμό και την ανθρώπινη αλληλεπίδραση. Παράλληλα, έχει προκύψει μια αύξηση στη χρήση της τεχνολογίας για την επικοινωνία και την κοινωνική διασύνδεση (WB, 2020). Κατ' επέκταση, οι περιφέρειες μπορούν να αξιοποιήσουν αυτές τις κοινωνικές αλλαγές για την προώθηση της αρωγής και της ανταλλαγής γνώσεων, τη δημιουργία δικτύων και την ενίσχυση της κοινοτικής συνοχής. Από την άλλη, μπορεί να πει κανείς ότι η πανδημία έχει φέρει στο προσκήνιο και την ανάγκη για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας στις περιφέρειες. Η μείωση των ταξιδιών και της κυκλοφορίας οχημάτων έχει οδηγήσει σε μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ενώ παράλληλα, η ανάγκη για τοπική παραγωγή τροφίμων και προστασία της βιοποικιλότητας έχει ενισχυθεί. Ως εκ τούτου, οι περιφέρειες μπορούν να επενδύσουν σε πράσινες τεχνολογίες, στην ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αλλά και στην προώθηση βιώσιμων πρακτικών για την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφορία (IMF, 2020).

Συμπερασματικά, αν και η πανδημία Covid-19 έχει επιφέρει σημαντικές αναταραχές στον τομέα της περιφερειακής ανάπτυξης, έχει επίσης ανοίξει τον δρόμο για νέες ευκαιρίες. Οι περιφέρειες μπορούν να εκμεταλλευτούν αυτήν την κρίση ως μια ευκαιρία για να αναπτύξουν το στοιχείο της ανθεκτικότητας, της διαφοροποίησης και της καινοτομίας, καθώς οικονομικά, τεχνολογικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά μέτρα μπορούν να εφαρμοστούν για την αποκατάσταση και την ανάκαμψη των περιφερειακών οικονομιών. Επιπλέον, η συνεργασία, η καινοτομία και η αειφορία αποτελούν βασικές αρχές για την προώθηση μιας δίκαιης και βιώσιμης περιφερειακής ανάπτυξης (Nielsen, 2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΝΟΜΑΔΙΣΜΟΥ ΣΕ ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Αρχικά και με υπόβαθρο το συμπέρασμα που αναδείχθηκε από την βιβλιογραφική και ερευνητική ανασκόπηση που διενεργήθηκε για της συγγραφή της παρούσας έρευνας, ο ψηφιακός νομαδισμός έχει αναδειχθεί ως μια δημοφιλής επιλογή τρόπου ζωής, δίνοντας τη δυνατότητα στα άτομα να εργάζονται εξ' αποστάσεως ενώ ταξιδεύουν, αλλά και να εξερευνούν διάφορες τοποθεσίες σε όλο τον κόσμο. Κατ' επέκταση, αυτό το κεφάλαιο στοχεύει στην ανάλυση και την ανάδειξη των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων του φαινομένου του ψηφιακού νομαδισμού τόσο όσον αφορά το αστικό, όσο και το περιφερειακό επίπεδο. Κατανοώντας αυτές τις πτυχές, λοιπόν, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι πολεοδόμοι μπορούν να λάβουν τεκμηριωμένες αποφάσεις για να φιλοξενήσουν και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες των ψηφιακών νομάδων στις πόλεις και τις περιφέρειες τους (Di Marino et al., 2022).

4.1 Πλεονεκτήματα του ψηφιακού νομαδισμού σε αστικό επίπεδο

→ **Οικονομική ανάπτυξη:** Οι ψηφιακοί νομάδες συμβάλλουν στις τοπικές οικονομίες μέσω των συναλλαγών τους αναφορικά με τη διαμονή, τις μεταφορές, το φαγητό και την ψυχαγωγία. Δηλαδή, εισφέρουν νέα χρήματα στις αστικές περιοχές, υποστηρίζοντας τις τοπικές επιχειρήσεις και τονώνοντας την οικονομική ανάπτυξη (Blum, 2020).

→ **Πολιτιστική ανταλλαγή:** Οι ψηφιακοί νομάδες φέρνουν διαφορετικές προοπτικές, εμπειρίες και δεξιότητες στις αστικές κοινότητες. Οι αλληλεπιδράσεις τους με τους ντόπιους προωθούν τις πολιτιστικές ανταλλαγές και προωθούν ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, ενισχύοντας τη δημιουργικότητα και την καινοτομία (Cohen et al., 2019).

→ **Αναζωογόνηση υπό-χρησιμοποιούμενων περιοχών:** Οι ψηφιακοί νομάδες αναζητούν συχνά προσιτές και μοναδικές γειτονιές, οδηγώντας στην αναζωογόνηση περιοχών που είχαν παραμεληθεί ή υπό-χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν. Αυτή η αναζωογόνηση μπορεί να προσελκύσει περαιτέρω τις επενδύσεις, να δημιουργήσει

ευκαιρίες απασχόλησης και να βελτιώσει την ποιότητα ζωής τόσο για τους κατοίκους, όσο και για τους ψηφιακούς νομάδες (Cottineau et al., 2017).

→ **Ευέλικτο εργατικό δυναμικό:** Υιοθετώντας το φαινόμενο του ψηφιακού νομαδισμού, οι αστικές περιοχές μπορούν να αξιοποιήσουν ένα ευέλικτο εργατικό δυναμικό που λειτουργεί εκτός των παραδοσιακών περιβαλλόντων των γραφείων. Αυτή η προσαρμοστικότητα μπορεί να βοηθήσει τις εταιρείες να προσελκύσουν και να διατηρήσουν κορυφαίο προσωπικό, μειώνοντας παράλληλα την ανάγκη για εκτεταμένους χώρους γραφείων (Gretzel & Fesenmaier, 2013).

→ **Αυξημένη ποικιλομορφία:** Τα αστικά περιβάλλοντα που προσελκύουν ψηφιακούς νομάδες αντιμετωπίζουν μια εισροή ανθρώπων από διαφορετικά υπόβαθρα, πολιτισμούς και κλάδους. Αυτή η ποικιλομορφία προωθεί την καινοτομία, τη συνεργασία και την ανταλλαγή ιδεών, οδηγώντας σε πιο ζωντανά και δυναμικά αστικά οικοσυστήματα (Hossain & Amin, 2019).

4.2 Μειονεκτήματα του ψηφιακού νομαδισμού σε αστικό επίπεδο

→ **Προσιτή στέγαση:** Η αυξανόμενη ζήτηση από τους ψηφιακούς νομάδες μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένες τιμές στέγασης, καθιστώντας δύσκολο για τους κατοίκους της περιοχής να αντέξουν οικονομικά την κατάλληλη εύρεση της. Αυτό μπορεί να επιδεινώσει τις ελλείψεις κατοικιών και να συμβάλει στον εξωστρακισμό, εκτοπίζοντας κατοίκους με χαμηλότερο εισόδημα (Joliffe, 2017).

→ **Καταπόνηση υποδομών:** Καθώς περισσότεροι ψηφιακοί νομάδες συρρέουν στις αστικές περιοχές, η υπάρχουσα υποδομή μπορεί να αντιμετωπίσει προκλήσεις για την κάλυψη της αυξημένης ζήτησης. Ζητήματα όπως ο συνωστισμός, η κυκλοφοριακή συμφόρηση και οι τεταμένες δημόσιες υπηρεσίες μπορεί να προκύψουν, επηρεάζοντας την ποιότητα ζωής τόσο για των ψηφιακών νομάδων, όσο και των κατοίκων της περιοχής (Light, 2017).

→ **Έλλειψη κοινωνικής ένταξης:** Οι ψηφιακοί νομάδες μπορεί να έχουν παροδικό χαρακτήρα, καθώς συχνά μένουν για μικρότερες περιόδους σε κάθε τοποθεσία. Αυτή η κινητικότητα μπορεί να περιορίσει την ικανότητα τους να ενσωματωθούν πλήρως στις τοπικές κοινωνίες, οδηγώντας ενδεχομένως σε μια αίσθηση αποσύνδεσης και μειωμένης κοινωνικής συνοχής (Lopez & Graburn, 2021).

→ **Περιβαλλοντικές επιπτώσεις:** Η αυξημένη πυκνότητα του πληθυσμού, οι ανάγκες μεταφοράς και η κατανάλωση ενέργειας που σχετίζονται με τον ψηφιακό νομαδισμό μπορεί να έχουν αρνητικές περιβαλλοντικές συνέπειες. Ως εκ τούτου, οι αστικές περιοχές πρέπει να διασφαλίζουν βιώσιμες πρακτικές και υποδομές για την ελαχιστοποίηση του οικολογικού αποτυπώματος των ψηφιακών νομάδων (Markusen, 2013).

4.3 Πλεονεκτήματα του Ψηφιακού Νομαδισμού σε Περιφερειακό Επίπεδο

→ **Κατανεμημένη ευημερία:** Ο ψηφιακός νομαδισμός δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να εργάζονται από οπουδήποτε, μειώνοντας τη συγκέντρωση των οικονομικών ευκαιριών στα μεγάλα αστικά κέντρα. Αυτή η κατανομή της οικονομικής δραστηριότητας μπορεί να προωθήσει την περιφερειακή ανάπτυξη, να δημιουργήσει θέσεις εργασίας και να προωθήσει την επιχειρηματικότητα σε περιοχές που προηγουμένως δεν εξυπηρετούνταν (Nefke & Henning, 2013).

→ **Διατήρηση εξειδικευμένου προσωπικού:** Οι ψηφιακές - φιλικές προς τους νομάδες - πολιτικές και υποδομές μπορούν να βοηθήσουν τις περιφέρειες να διατηρήσουν ειδικευμένους επαγγελματίες που διαφορετικά θα μετακινούνταν σε μεγαλύτερες πόλεις για καλύτερες προοπτικές σταδιοδρομίας. Με την υποδοχή των ψηφιακών νομάδων, οι περιφέρειες μπορούν να διατηρήσουν το τοπικό ταλέντο τους και να καλλιεργήσουν ένα περιβάλλον που ευνοεί την καινοτομία και την οικονομική ανάπτυξη (Novy et al., 2020).

→ **Ανταλλαγή γνώσης:** Οι ψηφιακοί νομάδες συχνά συμμετέχουν σε χώρους συνεργασίας, παρακολουθούν συνέδρια και λαμβάνουν μέρος σε εκδηλώσεις δικτύωσης. Αυτές οι αλληλεπιδράσεις διευκολύνουν την ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των τοπικών επαγγελματιών, των ψηφιακών νομάδων και των επιχειρηματιών, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία και τη μεταφορά δεξιοτήτων και ιδεών (Pasic & Weymann, 2021).

→ **Ενίσχυση του τουρισμού:** Οι περιοχές που απευθύνονται σε ψηφιακούς νομάδες μπορεί να γνωρίσουν αύξηση του τουρισμού, καθώς περισσότεροι άνθρωποι ταξιδεύουν για να γνωρίσουν τον μοναδικό τρόπο ζωής και τις πολιτιστικές προσφορές κάθε τόπου. Αυτή η εισροή των τουριστών, επομένως, μπορεί να δημιουργήσει

πρόσθετες επιχειρηματικές ευκαιρίες, να υποστηρίξει την τοπική τουριστική υποδομή και να ενισχύσει τη συνολική περιφερειακή οικονομία (Tussyadiah & Miller, 2019).

4.4 Μειονεκτήματα του Ψηφιακού Νομαδισμού σε Περιφερειακό Επίπεδο

→ *Έλλειψη υποδομών*: Μικρές ή απομακρυσμένες περιοχές ενδέχεται να μην διαθέτουν την υποδομή και τους πόρους για να φιλοξενήσουν μεγάλο αριθμό ψηφιακών νομάδων. Η ανεπαρκής στέγαση, η περιορισμένη σύνδεση στο διαδίκτυο και οι ανεπαρκείς δημόσιες υπηρεσίες μπορούν να επιβαρύνουν, και σε αυτή την περίπτωση, την ικανότητα αυτών των περιοχών, επηρεάζοντας τόσο τους ψηφιακούς νομάδες, όσο και τους κατοίκους της περιοχής (Van der Bier & Westerhuis, 2020).

→ *Brain Drain*: Ενώ ο ψηφιακός νομαδισμός συμβάλει στην περιφερειακή ανάπτυξη, μπορεί επίσης να οδηγήσει σε brain drain, με ταλαντούχα άτομα να εγκαταλείπουν οριστικά την περιοχή. Αυτή η απώλεια τοπικών ταλέντων μπορεί να εμποδίσει τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, ιδιαίτερα εάν η περιοχή δεν παρέχει κατάλληλες ευκαιρίες και κίνητρα στους επαγγελματίες να επιστρέψουν (Watson & Rehlinger, 2021).

→ *Πολιτιστική διαταραχή*: Η παροδική παρουσία των ψηφιακών νομάδων σε μια περιοχή μπορεί να διαταράξει τον τοπικό πολιτισμό και τους παραδοσιακούς τρόπους ζωής. Η ταχεία εισροή και εναλλαγή ατόμων μπορεί να αμφισβητήσει τους κοινωνικούς κανόνες, να δημιουργήσει εντάσεις και να μειώσει την τοπική ταυτότητα (Xiang et al., 2017).

4.5 Ερευνητική Ανασκόπηση

Επιχειρώντας την ανάλυση, τον εμπλουτισμό και τη διάνθιση όσων προαναφέρθηκαν αξίζει ακόμη να αναφερθεί ότι οι ψηφιακοί νομάδες συχνά διαθέτουν διαφορετικά σύνολα δεξιοτήτων και κατ' επέκταση και διαφορετικό τρόπο επαγγελματικής νοοτροπίας. Η παρουσία τους σε αστικές περιοχές μπορεί να ενισχύσει το πνεύμα της καινοτομίας και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη τοπικών νεοφυών και μικρών επιχειρήσεων. Αυτή η έγχυση της επιχειρηματικής ενέργειας μπορεί να οδηγήσει σε δημιουργία θέσεων εργασίας, οικονομική διαφοροποίηση και αυξημένη

ανταγωνιστικότητα (Matarasso & Towner, 2018). Ακόμη, μέσα από την φιλοξενία του ψηφιακού νομαδισμού, οι αστικές περιοχές και οι περιφέρειες μπορούν να συγκαταλεχθούν στους πιο ελκυστικούς προορισμούς για τους απομακρυσμένους εργαζόμενους και τις ψηφιακές επιχειρήσεις, ενώ, αυτό, μπορεί να βοηθήσει και στην προσέλκυση εταιρειών που βασίζονται σε κατανεμημένο εργατικό δυναμικό, οδηγώντας στην ίδρυση δορυφορικών γραφείων ή ακόμη και κεντρικών γραφείων στην περιοχή. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να τονώσει περαιτέρω την οικονομική ανάπτυξη και τις ευκαιρίες απασχόλησης (Kitchin, 2017). Ωστόσο, ο ψηφιακός νομαδισμός εκτός από τις αλλαγές που μπορεί να επιφέρει στους τοπικούς πολιτισμούς, έχει τη δυνατότητα, επίσης, να προσφέρει και μια ευκαιρία για πολιτιστική διατήρηση και αναζωογόνηση. Προβάλλοντας τις μοναδικές παραδόσεις, την κληρονομιά και τα τοπικά προϊόντα τους, οι περιφέρειες μπορούν να αξιοποιήσουν την παρουσία των ψηφιακών νομάδων για να προωθήσουν και να διατηρήσουν την πολιτιστική τους ταυτότητα. Αυτή η ανταλλαγή πολιτισμών μπορεί να είναι αμοιβαία επωφελής, επιτρέποντας στους ψηφιακούς νομάδες να βυθιστούν στην τοπική κουλτούρα παρέχοντας παράλληλα οικονομική υποστήριξη σε τεχνίτες και πολιτιστικά ιδρύματα (Iyer & Wylie, 2018). Επιπροσθέτως, καθώς οι ψηφιακοί νομάδες συχνά διαθέτουν εξειδικευμένες δεξιότητες και εξειδίκευση σε διάφορους τομείς, όταν αλληλοεπιδρούν με τους τοπικούς επαγγελματίες, τους επιχειρηματίες και τους φοιτητές, πραγματοποιείται η λεγόμενη «μεταφορά γνώσης». Οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν, δηλαδή, να μοιραστούν τις εμπειρίες τους, να παρέχουν καθοδήγηση και να συνεργαστούν σε έργα, προωθώντας την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ενισχύοντας την τοπική δεξαμενή ταλέντων (Hofman & Korosec, 2020).

Από την άλλη, δεν πρέπει να παραληφθεί και το γεγονός ότι η παρουσία των ψηφιακών νομάδων στις αστικές περιοχές μπορεί να εμψυχήσει μια αίσθηση ζωντάνιας, ποικιλομορφίας και δημιουργικότητας στις τοπικές πολιτιστικές και καλλιτεχνικές σκηνές, εφόσον το διαφορετικό υπόβαθρο και οι προοπτικές τους μπορούν να εμπνεύσουν την καινοτομία και να ενθαρρύνουν την εμφάνιση μοναδικής τέχνης, μουσικής, κουζίνας και άλλων δημιουργικών εκφράσεων. Αυτή η πολιτιστική ζωντάνια μπορεί να προσελκύσει τουρίστες και να βελτιώσει τη συνολική ποιότητα ζωής στην κοινότητα (Nefke & Herning, 2013). Ακόμη, οι ψηφιακοί νομάδες συχνά εκτιμούν βαθιά τους τοπικούς πολιτισμούς και τις παραδόσεις με αποτέλεσμα οι αλληλεπιδράσεις τους με την τοπική κοινότητα να ενισχύουν τη μεγαλύτερη κατανόηση και εκτίμηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας. Μπορούν να συμμετέχουν

ενεργά σε τοπικά φεστιβάλ, εκδηλώσεις και δραστηριότητες, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στη διατήρηση και την προώθηση των τοπικών παραδόσεων (Hjorth, 2019).

Ένα άλλο ζήτημα που πρέπει να αναφερθεί είναι ότι η υιοθέτηση του ψηφιακού νομαδισμού έχει τη δυνατότητα να προσφέρει ευελιξία στον προγραμματισμό του εργατικού δυναμικού για τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς. Προσλαμβάνοντας ψηφιακούς νομάδες βάσει έργου ή ανεξάρτητων επαγγελματιών, οι εταιρείες μπορούν να αξιοποιήσουν μια παγκόσμια δεξαμενή ταλέντων, χωρίς να περιορίζονται από τα γεωγραφικά όρια. Αυτή η ευελιξία δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένες δεξιότητες και τεχνογνωσία όπως και όταν χρειάζεται, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητά τους (Lam & Zhang, 2017). Γίνεται κατανοητό, επομένως, ότι οι ψηφιακοί νομάδες έχουν συχνά εκτεταμένα δίκτυα που εκτείνονται σε διαφορετικές περιοχές και χώρες. Αυτή η διασύνδεση μπορεί να ωφελήσει τις αστικές περιοχές και περιφέρειες δημιουργώντας ευκαιρίες για διεθνείς συνεργασίες και επενδύσεις, ενώ οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να χρησιμεύσουν ως πρεσβευτές, προωθώντας τις τοποθεσίες υποδοχής στα δίκτυα τους και προσελκύοντας περαιτέρω ενδιαφέρον και δέσμευση (Frenken & Boschma, 2017).

Κατ' επέκταση, ο ψηφιακός νομαδισμός μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία απομακρυσμένων ευκαιριών θέσεων εργασίας σε αστικές περιοχές και περιφέρειες. Καθώς οι ψηφιακοί νομάδες εγκαθίστανται σε μια τοποθεσία, μπορεί να ιδρύσουν τις δικές τους επιχειρήσεις ή να εργαστούν για απομακρυσμένες εταιρείες. Αυτό μπορεί να συμβάλει στη διαφοροποίηση των θέσεων εργασίας και να μειώσει την εξάρτηση από τις παραδοσιακές βιομηχανίες, ενισχύοντας την οικονομική ανθεκτικότητα. Οι αστικές περιοχές και οι περιοχές που προσελκύουν ψηφιακούς νομάδες έχουν τη δυνατότητα να γίνουν κόμβοι καινοτομίας. Η σύγκλιση διαφορετικών δεξιοτήτων, εμπειριών και προοπτικών μπορεί να πυροδοτήσει τη συνεργασία, την ανταλλαγή ιδεών και την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και λύσεων. Αυτό μπορεί να τοποθετήσει την περιοχή ως κόμβο για την επιχειρηματικότητα, προσελκύοντας νεοφυείς επιχειρήσεις, επενδυτές και άλλα επιχειρηματικά κεφάλαια (Emerson et al., 2011).

Όλα τα παραπάνω, ωστόσο, παρουσιάζουν και έναν σημαντικό αριθμό μειονεκτημάτων τόσο σε αστικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Συγκεκριμένα, η εισροή των ψηφιακών νομάδων στις αστικές περιοχές και τις περιφέρειες μπορεί να επιδεινώσει τις υπάρχουσες κοινωνικές ανισότητες. Το κόστος ζωής σε δημοφιλείς ψηφιακούς προορισμούς νομάδων μπορεί να αυξηθεί δυσανάλογα, καθιστώντας

δυσβάσταχτο για τους κατοίκους της περιοχής να ζουν και να εργάζονται στις δικές τους κοινότητες. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει κοινωνικούς διαχωρισμούς και να οδηγήσει σε απώλεια της κοινοτικής συνοχής. Έτσι, οι αστικές περιοχές και οι περιφέρειες που παρουσιάζουν αύξηση του ψηφιακού πληθυσμού των νομάδων ενδέχεται να αντιμετωπίσουν προκλήσεις όσον αφορά και την παροχή των επαρκών δημόσιων υπηρεσιών. Οι εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης, τα δίκτυα μεταφορών και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορεί να δυσκολεύονται να καλύψουν τις ανάγκες τόσο του τοπικού πληθυσμού, όσο και της εισροής ψηφιακών νομάδων. Χωρίς προσεκτικό σχεδιασμό και επενδύσεις σε υποδομές, η πίεση στις δημόσιες υπηρεσίες μπορεί να υπονομεύσει τη βιωσιμότητα και τη λειτουργικότητα της αστικής περιοχής (Dicken & Malmberg, 2001).

Επίσης, ο ψηφιακός νομαδισμός μπορεί να εισαγάγει το φαινόμενο της οικονομικής αστάθειας στην εκάστοτε αστική και περιφερειακή περιοχή. Καθώς, αυτοί, βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε συμβάσεις εργασίας εξ' αποστάσεως ή σε συμβάσεις ανεξάρτητων επαγγελματιών, οι ροές εισοδήματος τους μπορεί να είναι αβέβαιες ή να υπόκεινται σε παγκόσμιες οικονομικές διακυμάνσεις. Αυτή η απρόβλεπτη κατάσταση, επομένως, μπορεί να επηρεάσει την τοπική οικονομία, ειδικά εάν οι ψηφιακοί νομάδες συμβάλλουν σημαντικά σε συγκεκριμένους τομείς όπως η φιλοξενία ή ο τουρισμός (Dredge, 2017). Ακόμη, η παροδική φύση του ψηφιακού νομαδισμού μπορεί να θέσει προκλήσεις για την οικοδόμηση της κοινότητας και την κοινωνική ένταξη. Με μια συνεχή ροή νεοφερμένων, μπορεί να είναι δύσκολο να δημιουργηθεί η αίσθηση του ανήκειν και να καλλιεργηθούν ουσιαστικές συνδέσεις μέσα στην κοινότητα. Αυτή η έλλειψη συνοχής μπορεί να εμποδίσει την ανάπτυξη δικτύων κοινωνικής υποστήριξης και κοινών πρωτοβουλιών, εμποδίζοντας τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της κοινότητας. Η ζήτηση για βραχυχρόνιες ενοικιάσεις και χώρους συνοικίας από ψηφιακούς νομάδες μπορεί να δημιουργήσει ανισορροπία στην αγορά κατοικίας. Οι κάτοικοι της περιοχής ενδέχεται να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην εύρεση προσιτών επιλογών μακροπρόθεσμης στέγασης, καθώς οι ιδιοκτήτες δίνουν προτεραιότητα σε πιο προσοδοφόρες βραχυπρόθεσμες ενοικιάσεις που απευθύνονται σε ψηφιακούς νομάδες. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ελλείψεις κατοικιών και έλλειψη σταθερών επιλογών στέγασης για τους κατοίκους της περιοχής (Bolivar & Matos, 2021).

Η ξαφνική εισροή ψηφιακών νομάδων σε αστικές περιοχές, επίσης, μπορεί να καταπονήσει τις υπάρχουσες υποδομές, ιδίως όσον αφορά τη σύνδεση στο διαδίκτυο,

τις μεταφορές και τη διαχείριση των απορριμμάτων. Η ανεπαρκής υποδομή μπορεί να οδηγήσει σε διακοπές των υπηρεσιών, σε αργές ταχύτητες διαδικτύου, σε κυκλοφοριακή συμφόρηση και σε περιβαλλοντικά ζητήματα, επηρεάζοντας τόσο τους ψηφιακούς νομάδες, όσο και τους κατοίκους της περιοχής (Bathelt et al., 2004). Στην συνέχεια, οι ψηφιακοί νομάδες συχνά σχηματίζουν δεμένες κοινότητες μεταξύ τους λόγω κοινών ενδιαφερόντων και τρόπου ζωής. Αν και αυτή η αίσθηση της κοινότητας είναι ευεργετική για τους ψηφιακούς νομάδες, μπορεί ακούσια να οδηγήσει σε κοινωνικό διαχωρισμό και περιορισμένη αλληλεπίδραση με τον τοπικό πληθυσμό. Αυτός ο διαχωρισμός μπορεί να εμποδίσει την ουσιαστική πολιτιστική ανταλλαγή και ενσωμάτωση, δημιουργώντας πιθανούς διαχωρισμούς μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της κοινότητας υποδοχής. Οι ψηφιακοί νομάδες, από τη φύση τους, τείνουν να έχουν μικρότερη διαμονή σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε έλλειψη μακροπρόθεσμων επενδύσεων στην τοπική οικονομία και κοινότητα (Arantes et al., 2021).

Γίνεται κατανοητό, επομένως, ότι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του ψηφιακού νομαδισμού σε αστικό και περιφερειακό επίπεδο υπογραμμίζουν τη σημασία του προληπτικού σχεδιασμού, την εφαρμογή πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς και των στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης. Αξιοποιώντας την καινοτομία, τις πολιτιστικές ανταλλαγές και το δυναμικό οικονομικής ανάπτυξης του ψηφιακού νομαδισμού, ενώ αντιμετωπίζονται προκλήσεις που σχετίζονται με τη διανομή πόρων, τις αγορές εργασίας και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, οι αστικές περιοχές και περιφέρειες μπορούν να δημιουργήσουν ακμάζουσες, ανθεκτικές κοινότητες. Η προσπάθεια για δίκαιη ανάπτυξη, η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και των κατοίκων της περιοχής και η εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν σε μια αρμονική συνύπαρξη και θα μεγιστοποιήσουν τα οφέλη του ψηφιακού νομαδισμού (Alkyildiz & Tosun, 2021).

Β' ΜΕΡΟΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

5.1 Ερευνητικός Στόχος

Στόχος αυτής της μελέτης είναι η διερεύνηση της επίδρασης των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη στους δήμους Καλλιθέας Αττικής, Μυκόνου και Νάξου. Η μελέτη στοχεύει στη διερεύνηση των πολύπλευρων επιπτώσεων του ψηφιακού νομαδισμού σε διάφορες διαστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών υποδομών και πτυχών πολιτικής, προκειμένου να παράσχει μια ολοκληρωμένη κατανόηση του φαινομένου και των επιπτώσεων του στις επιλεγμένες περιοχές. Συγκεκριμένα, η έρευνα επιδιώκει να επιτύχει τους ακόλουθους στόχους:

→ Εκτίμηση του οικονομικού αντίκτυπου: Αξιολόγηση της επιρροής των ψηφιακών νομάδων στην τοπική οικονομία της Καλλιθέας Αττικής, της Μυκόνου και της Νάξου, εξετάζοντας παράγοντες όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η επιχειρηματικότητα, η δημιουργία εισοδήματος και τα συνολικά οικονομικά οφέλη. Αυτός ο στόχος επιχειρεί να εκμαιεύσει πληροφορίες για την οικονομική συμβολή των ψηφιακών νομάδων και τις επιπτώσεις τους στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη.

→ Εξερεύνηση των κοινωνικών και πολιτιστικών επιπτώσεων: Εξέταση των κοινωνικών και πολιτιστικών επιπτώσεων των ψηφιακών νομάδων στις τοπικές κοινότητες των επιλεγμένων δήμων, συμπεριλαμβανομένων πτυχών όπως η δυναμική της κοινότητας, η κοινωνική ένταξη, η πολιτιστική ανταλλαγή και η διατήρηση ή ο μετασχηματισμός των τοπικών παραδόσεων και ταυτοτήτων. Αυτός ο στόχος επιθυμεί να αποκαλύψει τις κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις του ψηφιακού νομαδισμού και την επιρροή του στη δυναμική της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

→ Ανάλυση των επιπτώσεων της υποδομής και των πόρων: Διερεύνηση της υποδομής και των πόρων που σχετίζονται με την υποδοχή των ψηφιακών νομάδων, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, των μεταφορών, των δημόσιων ανέσεων και των σχετικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

→ Μελέτη των αντιλήψεων και των εμπειριών των συμμετεχόντων: Αυτός ο στόχος επιχειρεί να καταγράψει τις διαφορετικές απόψεις των ενδιαφερομένων και τον αντίκτυπο τους στις διαδικασίες αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

5.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

1. Πώς επηρεάζει η παρουσία των ψηφιακών νομάδων την τοπική οικονομία της Καλλιθέας Αττικής, της Μυκόνου και της Νάξου και ποια είναι τα οικονομικά οφέλη και οι προκλήσεις που συνδέονται με την παρουσία τους;
2. Ποιες είναι οι κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις των ψηφιακών νομάδων στις τοπικές κοινωνίες της Καλλιθέας, της Μυκόνου και της Νάξου και πώς αυτές οι επιπτώσεις διαμορφώνουν τη συνολική δυναμική της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης;
3. Ποιες είναι οι επιπτώσεις των υποδομών και των πόρων της φιλοξενίας των ψηφιακών νομάδων όσον αφορά τη στέγαση, τις μεταφορές και τις δημόσιες υπηρεσίες, και πώς αυτές οι επιπτώσεις επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των επιλεγμένων δήμων;
4. Πώς προσαρμόζονται οι πολιτικές, οι στρατηγικές και τα πλαίσια διακυβέρνησης της Καλλιθέας, της Μυκόνου και της Νάξου προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των ψηφιακών νομάδων και ποιες είναι οι επιπτώσεις αυτών των προσαρμογών στη συνολική αστική και περιφερειακή αναπτυξιακή διαδικασία σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων;
5. Ποιες είναι οι αντιλήψεις, οι στάσεις και οι εμπειρίες των κατοίκων της περιοχής, των επιχειρήσεων και άλλων ενδιαφερομένων για τους ψηφιακούς νομάδες στην Καλλιθέα, τη Μύκονο και τη Νάξο και πώς αυτές οι προοπτικές διαμορφώνουν την αποδοχή, την ένταξη και την κοινωνική δυναμική στις τοπικές κοινωνίες;

5.3 Δείγμα

Το δείγμα της εν λόγω έρευνας αποτελείται από τρεις βασικούς συμμετέχοντες: τους αντιδημάρχους Καλλιθέας Αττικής, Μυκόνου και Νάξου. Αυτά τα άτομα επιλέχθηκαν με βάση τους εξέχοντες ρόλους τους στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη εντός των αντίστοιχων δήμων τους. Η επιλογή της εστίασης σε αυτές τις συγκεκριμένες τοποθεσίες οφείλεται στη δημοτικότητα τους ως προορισμοί για τους ψηφιακούς νομάδες τα τελευταία χρόνια, παρέχοντας μια ευκαιρία να αποκτηθούν

πολύτιμες γνώσεις σχετικά με τον αντίκτυπο αυτού του φαινομένου στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη. Για τον εντοπισμό και τη στρατολόγηση των συμμετεχόντων, χρησιμοποιήθηκε μια σκόπιμη τεχνική δειγματοληψίας. Οι αντιδήμαρχοι επιλέχθηκαν λόγω της άμεσης εμπλοκής τους και της εξουσίας λήψης αποφάσεων στη διαμόρφωση πολιτικών και στρατηγικών που σχετίζονται με την αστική ανάπτυξη, τον τουρισμό και τον περιφερειακό σχεδιασμό. Οι προοπτικές και οι εμπειρίες τους μπορούν, επομένως, να προσφέρουν πολύτιμες γνώσεις για τις συγκεκριμένες προκλήσεις, τις ευκαιρίες, αλλά και τα αποτελέσματα που σχετίζονται με την παρουσία ψηφιακών νομάδων στις αντίστοιχες περιοχές τους. Εν κατακλείδι, η επιλογή του δείγματος στοχεύει στην παροχή μιας ολοκληρωμένης κατανόησης του αντίκτυπου των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη από την οπτική γωνία των βασικών ενδιαφερομένων που είναι άμεσα υπεύθυνοι για τη διακυβέρνηση και τη λήψη αποφάσεων. Εστιάζοντας στους αντιδημάρχους αυτών των δήμων, η έρευνα στοχεύει να συλλάβει τις μοναδικές ιδέες, εμπειρίες και προοπτικές τους, ρίχνοντας φως στα πιθανά οφέλη, στις προκλήσεις και τις πολιτικές επιπτώσεις που σχετίζονται με την παρουσία των ψηφιακών νομάδων στην Καλλιθέα Αττικής, τη Μύκονο και τη Νάξο.

5.4 Μέθοδος Δειγματοληψίας

Η μέθοδος δειγματοληψίας που επιλέχθηκε στην παρούσα έρευνα σχετικά με τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη είναι η σκόπιμη δειγματοληψία προκειμένου να διασφαλιστεί η συμπερίληψη των βασικών ενδιαφερόμενων φορέων που έχουν άμεση συμμετοχή στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη. Ειδικότερα, η σκόπιμη δειγματοληψία επιτρέπει στον ερευνητή να επιλέξει στρατηγικά συμμετέχοντες που διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, την τεχνογνωσία και τις εμπειρίες προκειμένου να προσφέρουν ουσιαστικές γνώσεις σχετικά με τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη. Στοχεύοντας σε βασικούς φορείς λήψης αποφάσεων και ενδιαφερόμενα μέρη στόχος είναι η συγκέντρωση πλούσιων και εις βάθος δεδομένων που σχετίζονται με τους ερευνητικούς στόχους. Χρησιμοποιώντας την σκόπιμη δειγματοληψία, λοιπόν, ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα να εξερευνήσει και έπειτα να αναδείξει τις συγκεκριμένες προκλήσεις και ευκαιρίες που σχετίζονται με τους ψηφιακούς νομάδες από την οπτική γωνία των βασικών ενδιαφερομένων, συμβάλλοντας σε μια ισχυρή

ανάπτυξη του αντίκτυπου των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη στους επιλεγμένους δήμους.

5.5 Ερευνητική Μέθοδος & Εργαλείο

Ως μέθοδος για τη μελέτη του αντίκτυπου των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, επιλέχθηκε μια ποιοτική προσέγγιση με ειδική εστίαση στις συνεντεύξεις. Οι μέθοδοι ποιοτικής έρευνας είναι κατάλληλες για την εξερεύνηση πολύπλοκων και διαφοροποιημένων φαινομένων, επιτρέποντας την εις βάθος κατανόηση των προοπτικών, των εμπειριών και των νοημάτων των συμμετεχόντων που αποδίδονται στις βιωμένες πραγματικότητες τους. Οι συνεντεύξεις, ειδικότερα, προσφέρουν ένα πολύτιμο μέσο συλλογής πλούσιων και συναφών δεδομένων απευθείας από τους βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς που εμπλέκονται στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη. Ο ποιοτικός χαρακτήρας αυτής της μελέτης επιτρέπει την εξερεύνηση του αντίκτυπου των ψηφιακών νομάδων με ολιστικό τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές διαστάσεις και την πολυπλοκότητα που συνδέονται με την παρουσία τους. Με τη χρήση συνεντεύξεων, η έρευνα στοχεύει στην αποτύπωση των υποκειμενικών εμπειριών, αντιλήψεων και γνώσεων των ατόμων που εμπλέκονται άμεσα στην αστική ανάπτυξη, όπως είναι στην εν λόγω περίπτωση οι αντιδήμαρχοι Καλλιθέας Αττικής, Μυκόνου και Νάξου. Αυτή η προσέγγιση παρέχει την ευκαιρία να εμβαθύνουν στις γνώσεις τους, στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στην κατανόηση των συνεπειών και των επιπτώσεων του ψηφιακού νομαδισμού.

Ακόμη, η επιλογή των συνεντεύξεων ως κύριας μεθόδου συλλογής δεδομένων υποκινείται από την ανάγκη να αποκτηθούν εις βάθος γνώσεις για το συγκεκριμένο πλαίσιο της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης στους επιλεγμένους δήμους. Μέσω ανοιχτών, ημιδομημένων συνεντεύξεων, θα είναι δυνατή η διερεύνηση ενός ευρέος φάσματος θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών επιπτώσεων, της κοινωνικής δυναμικής, των θεμάτων. Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί ότι οι συνεντεύξεις θα πραγματοποιηθούν αυτοπροσώπως, επιτρέποντας την πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπίδραση και τη δημιουργία μιας σχέσης εμπιστοσύνης με τους συμμετέχοντες, καθώς αυτή η προσέγγιση δημιουργεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον προκειμένου, αυτοί, να μοιράζονται ανοιχτά τις γνώσεις, τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους. Οι συνεντεύξεις θα ηχογραφηθούν με την άδεια των συμμετεχόντων για να διασφαλιστεί η ακριβής καταγραφή των δεδομένων και θα ληφθούν, επίσης, λεπτομερείς σημειώσεις κατά τη

διάρκεια, αλλά και μετά τη διενέργεια των συνεντεύξεων προκειμένου να συμπληρώσουν τις ηχογραφήσεις. Έπειτα, για την ανάλυση των δεδομένων της συνέντευξης θα χρησιμοποιηθεί η θεματική ανάλυση, που περιλαμβάνει τον εντοπισμό και την ερμηνεία προτύπων, θεμάτων και νοημάτων που προκύπτουν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. Μέσα από μια αυστηρή και συστηματική διαδικασία, θα εντοπιστούν θέματα και πρότυπα, επιτρέποντας τη διατύπωση ολοκληρωμένων ευρημάτων και ερμηνειών. Με την υιοθέτηση μιας ποιοτικής προσέγγισης με επίκεντρο τις συνεντεύξεις, αυτή η μελέτη στοχεύει στην παροχή μιας λεπτομερής κατανόησης του αντίκτυπου των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη στην Καλλιθέα Αττικής, τη Μύκονο και τη Νάξο. Επομένως, η επιλεγμένη μέθοδος διευκολύνει την εις βάθος εξερεύνηση των εμπειριών, των προοπτικών και των γνώσεων των βασικών ενδιαφερομένων, συμβάλλοντας σε μια ολοκληρωμένη ανάλυση και δημιουργώντας πολύτιμες γνώσεις για την ενημέρωση των διαδικασιών πολιτικής, σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης (Cohen et al., 2008).

5.6 Εγκυρότητα & Αξιοπιστία

Η διασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας της έρευνας είναι ζωτικής σημασίας για την παραγωγή αξιόπιστων και έγκυρων ευρημάτων. Κατ' επέκταση, ορισμένες βασικές σκέψεις και στρατηγικές που ενίσχυσαν την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της εν λόγω μελέτης είναι ο σαφής σχεδιασμός της έρευνας, καθώς ο ερευνητής ξεκίνησε σχεδιάζοντας προσεκτικά την ερευνητική του μελέτη, προσδιορίζοντας με σαφήνεια τους ερευνητικούς στόχους και ευθυγραμμίζοντάς τους με τις κατάλληλες ερευνητικές μεθόδους και τεχνικές συλλογής δεδομένων, προκειμένου να αυξηθεί η πιθανότητα απόκτησης έγκυρων και αξιόπιστων αποτελεσμάτων. Ακόμη, καθόρισε με σαφήνεια και εφάρμοσε τις βασικές μεταβλητές και έννοιες που χρησιμοποιήθηκαν στη μελέτη, εστιάζοντας στην παροχή συγκεκριμένων κριτηρίων και κατευθυντήριων γραμμών για τη συλλογή δεδομένων, τη διασφάλιση της συνέπειας στον τρόπο μέτρησης των μεταβλητών και την ελαχιστοποίηση της ασάφειας. Έπειτα, επιβεβαιώθηκε ότι το δείγμα αντιπροσωπεύει με ακρίβεια τον πληθυσμό - στόχο, ενώ χρησιμοποιήθηκε η καταλληλότερη τεχνική δειγματοληψίας προκειμένου να ενισχυθεί η εξωτερική εγκυρότητα των ευρημάτων. Τέλος, χρησιμοποιήθηκαν πολλαπλές πηγές δεδομένων και μεθόδων (π.χ.

συνεντεύξεις, έρευνες, παρατηρήσεις) για να διασταυρωθούν τα ευρήματα, καθώς ο τριγωνισμός ενισχύει την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων παρέχοντας συγκλίνουσες αποδείξεις από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

5.7 Περιορισμοί της έρευνας

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι συναντήθηκαν αρκετοί περιορισμοί που πρέπει να αναφερθούν. Κατ' επέκταση, η αναγνώριση αυτών των περιορισμών είναι απαραίτητη για την κατανόηση του εύρους και των πιθανών επιπτώσεων των ευρημάτων. Ακολουθούν ορισμένοι βασικοί περιορισμοί της έρευνας:

Μέγεθος δείγματος και γενίκευση: Λόγω πρακτικών εμποδίων και περιορισμένων πόρων, το δείγμα της έρευνας επικεντρώθηκε σε συγκεκριμένους δήμους, και συγκεκριμένα της Καλλιθέας, της Μυκόνου και της Νάξου. Ως αποτέλεσμα, τα ευρήματα μπορεί να μην είναι πλήρως αντιπροσωπευτικά άλλων περιοχών ή πόλεων. Ως εκ τούτου, η γενίκευση των αποτελεσμάτων σε ευρύτερα πλαίσια θα πρέπει να γίνεται με προσοχή, καθώς τα μοναδικά χαρακτηριστικά αυτών των δήμων μπορεί να περιορίσουν τη γενίκευση των ευρημάτων.

Προκατάληψη αυτό-αναφοράς: Η έρευνα βασίστηκε κυρίως σε δεδομένα αυτό-αναφοράς που συλλέχθηκαν μέσω συνεντεύξεων από τα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των αντιδημάρχων. Τα δεδομένα αυτό-αναφοράς υπόκεινται σε εγγενείς προκαταλήψεις, όπως μεροληψία κοινωνικής επιθυμίας και μεροληψία ανάκλησης μνήμης. Οι συμμετέχοντες ενδέχεται να δώσουν απαντήσεις που επηρεάζονται από τις προσωπικές τους προοπτικές ή αντιλήψεις, οδηγώντας σε πιθανές ανακρίβειες ή ελλειπίες πληροφορίες.

Χρονικοί περιορισμοί: Η έρευνα διεξήχθη εντός περιορισμένου χρονικού πλαισίου, το οποίο μπορεί να επηρέασε το βάθος και το εύρος των δεδομένων που συλλέχθηκαν. Η σύντομη διάρκεια της μελέτης μπορεί να περιόρισε την ικανότητα καταγραφής μακροπρόθεσμων επιπτώσεων και αλλαγών με την πάροδο του χρόνου. Άρα, άλλες διαχρονικού τύπου μελέτες θα μπορούσαν να παρέχουν πιο ισχυρές γνώσεις σχετικά με τον εξελισσόμενο αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Περιορισμένες προοπτικές: Παρόλο που καταβλήθηκαν προσπάθειες για να συμπεριληφθεί ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων, η έρευνα επικεντρώθηκε κυρίως στις

προοπτικές των δημάρχων. Ενώ οι αντιδήμαρχοι διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, άλλα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη, όπως οι ντόπιοι, οι επιχειρήσεις και οι ίδιοι οι ψηφιακοί νομάδες, δεν συμπεριλήφθηκαν εκτενώς. Οι προοπτικές τους θα μπορούσαν να προσφέρουν πρόσθετες γνώσεις και να παρέχουν μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του αντίκτυπου.

Πιθανές προκαταλήψεις: Παρά τις προσπάθειες διατήρησης της αντικειμενικότητας, υφίστανται πιθανές προκαταλήψεις που θα μπορούσαν να έχουν επηρεάσει την έρευνα. Για παράδειγμα, η προηγούμενη γνώση ή οι προσωπικές προκαταλήψεις του ερευνητή μπορεί να έχει διαμορφώσει τη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων, την ερμηνεία των δεδομένων ή την επιλογή των συμμετεχόντων.

Εξωτερικοί παράγοντες και ιδιαιτερότητα του πλαισίου: Τα ευρήματα της έρευνας μπορεί να επηρεαστούν από συγκεκριμένους παράγοντες που είναι μοναδικοί για τους επιλεγμένους δήμους. Δηλαδή, πολιτιστικές, οικονομικές ή πολιτικές πτυχές μπορεί να έχουν επηρεάσει διαφορετικά τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων σε άλλες περιοχές. Επομένως, θα πρέπει να δίνεται προσοχή κατά την εφαρμογή των ευρημάτων σε διαφορετικά γεωγραφικά ή κοινωνικό-πολιτιστικά πλαίσια.

5.8 Ζητήματα Ηθικής & Δεοντολογίας

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας ακολουθήθηκαν αρκετές ηθικές εκτιμήσεις και κατευθυντήριες γραμμές προκειμένου να διασφαλιστεί η ακεραιότητα, η εμπιστευτικότητα και η ευημερία όλων των συμμετεχόντων. Οι ακόλουθες παράγραφοι περιγράφουν τις βασικές ηθικές αρχές και διαδικασίες που τηρήθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας:

Ενημερωμένη συγκατάθεση: Πριν από τη συμμετοχή στη μελέτη, όλοι οι συμμετέχοντες, έλαβαν σαφείς και περιεκτικές πληροφορίες σχετικά με τους ερευνητικούς στόχους, τις διαδικασίες, τους πιθανούς κινδύνους και τα οφέλη της παρούσας έρευνας, ενώ ελήφθη ενημερωμένη συγκατάθεση από κάθε συμμετέχοντα, διασφαλίζοντας την εθελοντική συγκατάθεση τους να συμμετάσχουν στη μελέτη. Ακόμη, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για το δικαίωμα τους να αποσυρθούν από την έρευνα ανά πάσα στιγμή χωρίς συνέπειες.

Ισορροπημένη εκπροσώπηση και ποικιλομορφία: Η έρευνα είχε ως στόχο να εξασφαλίσει μια ισορροπημένη αναπαράσταση διαφορετικών προοπτικών. Επομένως, καταβλήθηκαν προσπάθειες για να συμπεριληφθούν συμμετέχοντες από διάφορα

υπόβαθρα, συμπεριλαμβανομένων διαφορετικών δημογραφικών ομάδων, επαγγελματικών ρόλων και κατηγοριών ενδιαφερομένων. Αυτή η προσέγγιση επέτρεψε μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του αντίκτυπου των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, με σεβασμό απέναντι στις αρχές της ισότητας και της ένταξης.

Διαφάνεια και λογοδοσία: Η ερευνητική διαδικασία χαρακτηρίστηκε από διαφάνεια και υπευθυνότητα. Όλα τα στάδια της έρευνας, από το σχεδιασμό της μελέτης έως τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων, τεκμηριώθηκαν και καταγράφηκαν λεπτομερώς. Αυτή η τεκμηρίωση διευκόλυνε τη διαφάνεια στην υποβολή των ευρημάτων, την αναπαραγωγή και τον μελλοντικό έλεγχο της ερευνητικής διαδικασίας.

Δεοντολογικά ζητήματα: Κατά τη συγγραφή των ερευνητικών ευρημάτων, ο ερευνητής διατήρησε ηθικούς προβληματισμούς. Τα ευρήματα αναφέρθηκαν με ακρίβεια και χωρίς υπερβολές ή παραποιήσεις.

Με την τήρηση αυτών των ηθικών αρχών και διαδικασιών, λοιπόν, η έρευνα για τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη υποστήριξε τα δικαιώματα και την ευημερία των συμμετεχόντων, ενώ εξασφάλισε και την ακεραιότητα, αλλά και την αξιοπιστία της μελέτης. Άλλωστε, οι ηθικές ερευνητικές πρακτικές όχι μόνο προστατεύουν τα συμφέροντα των συμμετεχόντων, αλλά συμβάλλουν επίσης στην ευρύτερη ερευνητική κοινότητα προάγοντας την εμπιστοσύνη, τη διαφάνεια και την υπεύθυνη συμπεριφορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ/ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με τους δημάρχους Καλλιθέας, Μυκόνου και Νάξου έριξαν φως στον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη σε αυτές τις τοποθεσίες. Μέσα από τις προοπτικές τους, προέκυψαν αρκετά βασικά ευρήματα, υπογραμμίζοντας τόσο θετικές, όσο όμως και αρνητικές επιπτώσεις.

Στην Καλλιθέα Αττικής, ο αντιδήμαρχος τόνισε τα σημαντικά οφέλη των ψηφιακών νομάδων σε ό,τι αφορά την οικονομική ανάπτυξη και την περιφερειακή ανάπτυξη. Η παρουσία των ψηφιακών νομάδων έχει τονώσει την επιχειρηματική ανάπτυξη και τη δημιουργία εσόδων, οδηγώντας σε αύξηση της επιχειρηματικότητας και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Οι συνεργασίες μεταξύ ψηφιακών νομάδων και τοπικών επιχειρηματιών έχουν προωθήσει την καινοτομία και την οικονομική επέκταση. Επιπλέον, η εισροή ψηφιακών νομάδων έφερε πολιτιστική πολυμορφία και εμπλούτισε τον κοινωνικό ιστό της Καλλιθέας, ενισχύοντας την αμοιβαία μάθηση και κατανόηση. Ομοίως, στη Μύκονο, ο αντιδήμαρχος αναγνώρισε τη θετική επίδραση των ψηφιακών νομάδων στην τοπική οικονομία. Η άφιξη των ψηφιακών νομάδων έχει ωθήσει την επιχειρηματική ανάπτυξη σε διάφορους τομείς, όπως ξενοδοχεία, εστιατόρια και χώρους διασκέδασης, δημιουργώντας αυξημένη ζήτηση και έσοδα. Οι συνεργασίες μεταξύ ψηφιακών νομάδων και τοπικών επιχειρηματιών έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων προϊόντων, υπηρεσιών και επιχειρηματικών μοντέλων, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη, ενώ οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας έχουν διευκολύνει την πολιτιστική ανταλλαγή και τον εορτασμό των τοπικών παραδόσεων.

Αντίθετα, ο αντιδήμαρχος Νάξου εξέφρασε ανησυχίες για τις επιπτώσεις των ψηφιακών νομάδων. Η πίεση στις τοπικές υποδομές, ιδίως όσον αφορά τις τηλεπικοινωνίες, θέτει προκλήσεις για τους ψηφιακούς νομάδες να εργαστούν εξ' αποστάσεως με αποτελεσματικό τρόπο. Η διαθεσιμότητα και η οικονομική προσιτή στέγαση έχουν γίνει πειστικά ζητήματα, με αυξανόμενες τιμές ενοικίασης και περιορισμένες επιλογές τόσο για τους ψηφιακούς νομάδες, όσο και για τους κατοίκους της περιοχής. Ο αντιδήμαρχος τόνισε επίσης πιθανές πολιτιστικές και κοινωνικές διαφορές, καθώς ο τρόπος ζωής και τα ενδιαφέροντα των ψηφιακών νομάδων μπορεί να διαφέρουν από αυτά της τοπικής κοινότητας.

Αυτές οι συνεντεύξεις υπογραμμίζουν τη σημασία της προσεκτικής διαχείρισης της ενσωμάτωσης των ψηφιακών νομάδων σε αστικά και περιφερειακά περιβάλλοντα.

Ενώ η Καλλιθέα και η Μύκονος έχουν γνωρίσει σημαντικά οφέλη, η Νάξος αντιμετωπίζει προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Είναι ζωτικής σημασίας να επιτευχθεί μια ισορροπία που να διασφαλίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη, τις υπεύθυνες τουριστικές πρακτικές και την ευημερία τόσο των ψηφιακών νομάδων, όσο και των κατοίκων της περιοχής. Για να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη και να ελαχιστοποιηθούν οι προκλήσεις, μπορούν να προκύψουν διάφορες συστάσεις από αυτές τις συνεντεύξεις. Πρώτον, η επένδυση και η βελτίωση της τηλεπικοινωνιακής υποδομής είναι απαραίτητη για την παροχή αξιόπιστης σύνδεσης στο διαδίκτυο για τους ψηφιακούς νομάδες. Αυτό θα ενίσχυε την παραγωγικότητα και τη συνολική εμπειρία τους. Επιπλέον, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ ψηφιακών νομάδων και τοπικών επιχειρηματιών, δημιουργώντας ευκαιρίες για καινοτομία και οικονομική ανάπτυξη. Όσον αφορά τη στέγαση, θα πρέπει να υλοποιηθούν πρωτοβουλίες για την αύξηση της διαθεσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητας τόσο για τους ψηφιακούς νομάδες όσο και για τους κατοίκους της περιοχής. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει συνεργασίες με οικιστικούς συλλόγους και προγραμματιστές για την ανάπτυξη προσιτών επιλογών στέγασης ή τη διερεύνηση των δυνατοτήτων των χώρων συνδιαβίωσης που καλύπτουν τις ανάγκες των ψηφιακών νομάδων. Επιπλέον, η προώθηση της ουσιαστικής ολοκλήρωσης και δέσμευσης μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας είναι ζωτικής σημασίας. Πρωτοβουλίες όπως πολιτιστικές εκδηλώσεις, κοινοτικά έργα και συνεδρίες ανταλλαγής γνώσεων μπορούν να διευκολύνουν τις αλληλεπιδράσεις και να προωθήσουν την αμοιβαία κατανόηση. Με την καλλιέργεια της αίσθησης του ανήκειν και της συνεργασίας, μπορούν να αντιμετωπιστούν οι πολιτιστικές και κοινωνικές ανησυχίες που εγείρονται στη Νάξο.

Συμπερασματικά, οι συνεντεύξεις με τους αντιδημάρχους Καλλιθέας Αττικής, Μυκόνου και Νάξου παρέχουν πολύτιμες γνώσεις για τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη. Ενώ η Καλλιθέα και η Μύκονος γνώρισαν σημαντική οικονομική ανάπτυξη και πολιτιστικό εμπλουτισμό, η Νάξος αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με τις υποδομές, τη στέγαση και την πολιτιστική ολοκλήρωση. Λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα από αυτές τις συνεντεύξεις, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αναπτύξουν στρατηγικές που μεγιστοποιούν τα οφέλη και μετριάζουν τις προκλήσεις που σχετίζονται με την παρουσία ψηφιακών νομάδων. Πρέπει να επιτευχθεί προσεκτική ισορροπία για να διασφαλιστεί η αειφόρος ανάπτυξη, να διατηρηθεί η τοπική κουλτούρα και κληρονομιά και να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον χωρίς

αποκλεισμούς που ωφελεί τόσο τους ψηφιακούς νομάδες όσο και την τοπική κοινότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Akyildiz, E. & Tosun, C. (2021). Digital nomads and their impacts on tourism destinations: A systematic literature review. *Current Issues in Tourism*, 24 (9), 1137-1154.
- Allen, T. D., Golden, T. D. & Shockley, K. M. (2015). How Effective Is Telecommuting? Assessing the Status of Our Scientific Findings. *Psychological Science in the Public Interest*, 16 (2), 40-68.
- Althoff, L., Eckert, F., Ganapati, S. & Walsh, C. (2022). The geography of remote work. *Regional Science and Urban Economics*, 93, 103770.
- Arantes, A. F., Santos, M. C. & Pacheco, F. A. (2021). Attraction of digital nomads and the impact on local development: A case study in Florianópolis, Brazil. *Journal of Destination Marketing & Management*, 20, 100610.
- Aroles, J., Granter, E. & de Vaujany, F. X. (2020). ‘Becoming mainstream’: the professionalisation and corporatisation of digital nomadism. *New Technology, Work and Employment*, 35 (1), 114-129.
- Bailey, D. E. & Kurland, N. B. (2002). A review of telework research: Findings, new directions, and lessons for the study of modern work. *Journal of Organizational Behavior*, 23, 383-400.
- Bathelt, H., Malmberg, A. & Maskell, P. (2004). Clusters and knowledge: Local buzz, global pipelines and the process of knowledge creation. *Progress in Human Geography*, 28 (1), 31-56.
- Batty, M. (2013). *The new science of cities*. USA: MIT Press.

- Blum, S. (2020). Digital nomads as agents of urban change: A case study of Lisbon. *Journal of Urban Affairs*, 42 (3), 380-395.
- Bolivar, M. P. R. & Matos, P. (2021). The digital nomad phenomenon in rural and peripheral areas: The case of the Alentejo region, Portugal. *Journal of Rural Studies*, 82, 103-114.
- Capello, R. & Nijkamp, P. (2009). *Regional Growth and Development Theories in International Perspective*. Springer Science & Business Media.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T. & Tiesdell, S. (2010). *Public places, urban spaces: The dimensions of urban design*. UK: Routledge.
- Castells, M. (1989). *The informational city: Information technology, economic restructuring, and the urban-regional process*. UK: Blackwell.
- Clark, G. L., Feldman, M. P., Gertler, M. S. & Wójcik, D. (2018). *The New Oxford Handbook of Economic Geography*. UK: Oxford University Press.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cohen, S. A., Orfila-Sintes, F. & Galvez-Muñoz, L. (2019). Urban tourism and its contribution to city development. *Current Issues in Tourism*, 22 (14), 1715-1737.
- Cook, D. (2023). What is a digital nomad? Definition and taxonomy in the era of mainstream remote work. *World Leisure Journal*, 1, 1-20.
- Cottineau, C., Hatna, E., Arcaute, E. & Batty, M. (2017). Diverse cities or the systematic paradox of urban scaling laws. *Computers, Environment and Urban Systems*, 63, 80-94.

- Dagkouli-Kyriakoglou, M., Tulumello, S., Cocola-Gant, A., Iacovone, C. & Pettas, D. (2022). Digital mediated short-term rentals in the (post-) pandemic city. *Digital Geography and Society*, 3, 100028.
- de Almeida, M. A., Correia, A., Schneider, D. & de Souza, J. M. (2021). COVID-19 as opportunity to test digital nomad lifestyle. In: *IEEE 24th International Conference on Computer Supported Cooperative Work in Design (CSCWD)* (pp. 1209-1214). IEEE.
- Dicken, P. & Malmberg, A. (2001). Firms in territories: A relational perspective. *Economic Geography*, 77 (4), 345-363.
- Di Marino, M., Tomaz, E., Henriques, C. & Chavoshi, H.S. (2022) '15 minute city concept and new working spaces: A planning perspective from Oslo and Lisbon'. *European Planning Studies*, 1, 234-563.
- Di Martino, V. & Wirth, L. (1990). Telework: A new way of working and living. *International Labour Review*, 129 (5), 529-54.
- Dologlou, N. (2021). Could COVID-19 Boost Greece's Village Revival? *Journal of Environmental and Tourism Analyses*, 5-21.
- Dredge, D. (2017). Tourism, the sharing economy, and connections to urban places. In: *Urban Tourism and Urban Change* (pp. 105-119). UK: Routledge.
- Duranton, G. & Puga, D. (2013). The Growth of Cities. *Handbook of Economic Growth*, 2, 781-853.
- Ehn, K., Jorge, A. & Marques-Pita, M. (2022). Digital nomads and the COVID-19 pandemic: Narratives about relocation in a time of lockdowns and reduced mobility. *Social Media + Society*, 8 (1).
- Emerson, R. M., Fretz, R. I. & Shaw, L. L. (2011). *Writing ethnographic fieldnotes*. University of Chicago Press.

- Eurofound. (2017). *Working Anytime, anywhere: The Effects on the World of Work*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Centre for the Development of Vocational Training. (2012). *Regional Development Policies in OECD Countries*. OECD Publishing.
- Ferhati, K., Belmalle, S. & Burlea-Schiopoiu, A. (2023). The Role of the COVID-19 Crisis in Shaping Urban Planning for Improved Public Health: A Triangulated Study. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 20, 3804.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class: And how it's transforming work, leisure, community, and everyday life*. USA: Basic books.
- Frenken, K. & Boschma, R. (2017). Evolutionary economic geography: Theoretical and empirical progress. *Journal of Economic Geography*, 17 (4), 547-559.
- Frick, N. & Marx, J. (2021). Integrating digital nomads in corporate structures: Managerial contemplations. *Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS)*, 1, 1-21.
- Friesecke, F. (2021). *How the Coronavirus Could Change Urban Planning*. USA: CRC Press.
- Glaeser, E. L. (2011). *Triumph of the city: How our greatest invention makes us richer, smarter, greener, healthier, and happier*. UK: Penguin Books.
- Gretzel, U. & Fesenmaier, D. R. (2013). E-tourism beyond information search and trip planning. In: *Information and communication technologies in tourism 2013* (pp. 189-200). Springer.
- Gussekkloo, A. & Jacobs, E. (2016). *Digital Nomads*. NY: Location-Independent Pub.
- Hainz, M. & Fritz, O. (2013). *Regional Development in the 21st Century: Global Challenges and Perspectives*. London: Palgrave Macmillan.

- Haking, J. (2018). *Digital Nomad Lifestyle: A field study in Bali*. KTH, School of Industrial Engineering and Management (ITM), Industrial Economics and Management
- Hall, P. (2002). *Cities of tomorrow: An intellectual history of urban planning and design since 1880*. UK: Blackwell Publishers.
- Hall, P., & Tewdwr-Jones, M. (Eds.). (2010). *Urban and regional planning*. UK.: Routledge.
- Harvey, D. (1989). From managerialism to entrepreneurialism: The transformation in urban governance in late capitalism. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 71 (1), 3-17.
- Hjorth, I. (2019). The networked nomad: Digital nomads and mobile work. *Media International Australia*, 172 (1), 32-45.
- Hofman, P. S. & Korosec-Serfaty, P. (2020). The role of creative districts in attracting digital nomads. *Journal of Urban Affairs*, 42 (3), 396-416.
- Hossain, M. & Amin, M. (2019). Digital nomads: A review and research agenda. *Journal of Business Research*, 102, 247-261.
- Hermann, I. & Paris, C. M. (2020). Digital Nomadism: the nexus of remote working and travel mobility. *Inf. Technol. Tourism* 22, 329-334.
- Iyer, S. R. & Wylie, L. (2018). Living the remote dream: Surveying digital nomads and long-term travelers. *Tourism Geographies*, 20 (2), 367-384.
- IMF. (2020). *Joint Press Conference on COVID-19 by IMF Managing Director and World Bank Group President*. Washington, DC: IMF and WB.
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. USA: Vintage.
- Jolliffe, L. (2017). The digital nomad: Remote working and the new frontier of capitalism. *TripleC: Communication, Capitalism & Critique*, 15 (2), 572-579.

- Kannisto, P. (2018). Extreme mobilities: Challenging the concept of “travel”. *Annals of Tourism Research*, 57, 220-233.
- Karvounis, A. (2022). City diplomacy and public policy in the era of COVID-19: networked responses from the Greek Capital. *Studia z Polityki Publicznej*, 9 (2), 47-62.
- Kelly, A. H., Dollery, B. & Grant, B. (2009). Regional development and local Government: Three generations of federal intervention. *Australasian Journal of Regional Studies*, 15 (2), 171-193.
- Kitchin, R. (2017). Thinking critically about and researching Airbnb. *The Routledge Handbook of Transport Economics*, 101-112.
- Lai, K. Y., Webster, C., Kumari, S. & Sarkar, C. (2020). The nature of cities and the Covid-19 pandemic. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 46, 27-31.
- Light, D. (2017). The in-betweeners: Transience and mobility in a digitally mediated world. *Mobilities*, 12 (4), 581-597.
- Lopez, C. A., & Graburn, N. H. (2021). On the role of digital nomads in urban transformation: The case of Medellín, Colombia. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47 (4), 774-792.
- MacDonald, K., Ford, J. & Hastings, A. (2012). *Regional Development and Planning for the 21st Century: New Priorities, New Philosophies*. UK: Routledge.
- Makimoto, T. & Manners, D. (1997). *Digital Nomad*. USA: John Wiley & Sons.
- Markusen, A. (2013). Sticky places in slippery space: A typology of industrial districts. *Regional Studies*, 47 (6), 883-895.
- Matarasso, F. & Towner, L. (2018). *Crowdfunding the arts: A literature review*. Arts Council England.

- McCann, P. (2016). *Urban and Regional Economics*. UK: Oxford University Press.
- Martin, R. (2015). Regional Economic Resilience, Hysteresis and Recessionary Shocks. *Journal of Economic Geography*, 15 (1), 1-32.
- McElroy, E. (2019). Digital Nomads and Settler Desires: Racial Fantasies of Silicon Valley Imperialism. *Imaginations*, 10 (1), 215-249.
- Mouratidis, G. (2018). *Digital Nomadism: Travel, Remote Work and Alternative Lifestyles*. Lund University, Lund.
- Mouratidis, G. & Yiannakou, A. (2022). COVID-19 and urban planning: Built environment, health, and well-being in Greek cities before and during the pandemic. *Cities*, 121, 103491.
- Muller, A. (2016). The digital nomad: Buzzword or research category? *Transnational Social Review*, 6 (3), 344-348.
- Nanopoulos, K., Demiroglou, N. & Iliopoulou, V. (2021). The rise of “digital nomads” in Greece. *International Tax Review*, 1, 1-23.
- Neffke, F. & Henning, M. (2013). Skill relatedness and firm diversification. *Strategic Management Journal*, 34 (3), 297-316.
- Newman, S. A. & Ford, R. C. (2020). Five steps to leading your team in the virtual COVID-19 workplace. *Organizational Dynamics*, 50 (1), 1-23.
- Nielsen, N. (2020). How the EU’s virus-alert agency failed. *EUobserver*, 1 (1), 1-34.
- Novy, J., Colomb, C. & Hrac, B. J. (2020). Digital nomads and the impact on local development: A case study of Ubud, Bali. *Journal of Rural Studies*, 76, 26-35.
- Nurhas, I., Aditya, B. R., Jacob, D. W. & Pawlowski, J. M. (2022). Understanding the challenges of rapid digital transformation: the case of COVID-19 pandemic in higher education. *Behaviour & Information Technology*, 41 (13), 2924-2940.

- Orel, M. (2019). Coworking environments and digital nomadism: balancing work and leisure whilst on the move. *World Leisure Journal*, 1, 215-227.
- Pasic, A., & Weymann, A. (2021). Digital nomads as agents of urban development: The case of Belgrade, Serbia. *Sustainability*, 13 (1), 158.
- Plant, M. (2020). *Making the IMF's Special Drawing Rights Work for COVID-19 Economic Relief*. Washington, DC: Center for Global Development.
- Pui-Yan Lam, E. & Zhang, Y. (2017). Nomadic work and the future of mobile living: Technological innovation and social implications. *Journal of Urban Technology*, 24 (3), 37-56.
- Putra, G. B. & Agirachman, F. A. (2016). Urban coworking space: Creative tourism in digital nomads' perspective. In Proceedings of Arte-Polis 6th international conference (pp. 169-178).
- Reichenberger, I. (2018). Digital nomads – a quest for holistic freedom in work and leisure. *Annals of Leisure Research* 21 (3), 364-380.
- Richards, G. (2015). The new global nomads: Youth travel in a globalizing world. *Tourism Recreation Research*, 1, 340-352.
- Richards, G. & Morrill, W. (2021). The challenge of COVID-19 for youth travel. *Anais Brasileiros de Estudos Turísticos*, 1, 1-45.
- Rodriguez-Pose, A. & Storper, M. (2019). Housing, urban growth, and inequalities: The limits to deregulation and upzoning in reducing economic and spatial inequality. *Journal of Economic Geography*, 19 (1), 1-33.
- Sassen, S. (1991). *The global city: New York, London, Tokyo*. USA: Princeton University Press.
- Schlagwein, D. (2018). "Escaping the rat race": Justifications in digital nomadism. *ECIS2018*, 31, 123-342.

- Sharifi, A. & Khavarian - Garmsir, A. R. (2020). The COVID-19 pandemic: Impacts on cities and major lessons for urban planning, design, and management. *Science of The Total Environment*, 749, 142391.
- Simic, V., Ivanovic, I., Đoric, V. & Torkayesh, A. E. (2022). Adapting Urban Transport Planning to the COVID-19 Pandemic: An Integrated Fermatean Fuzzy Model. *Sustainable Cities and Society*, 79, 103669.
- Thompson, B. Y. (2019). The digital nomad lifestyle: (remote) work/ leisure balance, privilege, and constructed community. *International Journal of the Sociology of Leisure*, 2 (1-2), 27-42.
- Thompson, B. Y. (2021). Digital nomads, liquid modernity, and the COVID-19 pandemic. In: *Digital Nomads Living on the Margins: Remote-Working Laptop Entrepreneurs in the Gig Economy* (pp. 13-21). Emerald Publishing Limited.
- Tussyadiah, I. P. & Miller, G. (2019). Digital nomads and their role in promoting tourism destinations. *Journal of Destination Marketing & Management*, 12, 36-42.
- Van der Bie, J., & Westerhuis, G. (2020). Digital nomads as urban innovators: Uncovering the transformative potential of mobile creative workers. *Urban Studies*, 57 (10), 2075-2092.
- Van Hecke, S., Fuhr, H. & Wolfs, W. (2021). The politics of crisis management by regional and international organizations in fighting against a global pandemic: the member states at a crossroads. *International Review of Administrative Sciences*, 87 (3), 672-690.
- Wallace, B. (2020). The culthopping twins who have been evangelicals, rappers, and digital nomads. *Intelligencer*, 1 (1), 1-16.

- Wang, B., Schlagwein, D., Cecez-Kecmanovic, D. & Cahalane, M. C. (2018). *Digital work and high-tech wanderers: Three theoretical framings and a research agenda for digital nomadism*. Sydney: Australasian Conference on Information Systems.
- Watson, S. & Rehlinger, A. (2021). Digital nomads and the future of work in the digital economy. *Geography Compass*, 15 (2), e12512.
- WB. (2020). *Global Economic Prospects*. Washington, DC: WB.
- Xiang, Z., Du, Q., Ma, Y., Fan, W. & O' Leary, J. T. (2017). Harnessing the power of social media and user-generated content in destination choice: A study of international tourists in China. *Journal of Travel Research*, 56 (4), 443-460.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

- Πώς θα περιγράφατε την τρέχουσα κατάσταση της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης σε σχέση με την παρουσία ψηφιακών νομάδων στον δήμο σας;
- Ποιες συγκεκριμένες πρωτοβουλίες ή πολιτικές έχει εφαρμόσει ο δήμος σας για να προσελκύσει και να υποστηρίξει τους ψηφιακούς νομάδες;
- Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα κύρια οφέλη που αποφέρουν οι ψηφιακοί νομάδες στην τοπική οικονομία και κοινότητα;
- Έχετε παρατηρήσει προκλήσεις ή μειονεκτήματα που σχετίζονται με την παρουσία ψηφιακών νομάδων στον δήμο σας; Αν ναι, ποια είναι αυτά;
- Πώς αξιολογείτε τη συνολική επίδραση των ψηφιακών νομάδων στις ευκαιρίες απασχόλησης για τους κατοίκους της περιοχής;
- Γίνονται προσπάθειες για την ενσωμάτωση των ψηφιακών νομάδων στην τοπική κοινότητα και την ενίσχυση των συνδέσεων τους με τις τοπικές επιχειρήσεις και τους κατοίκους;
- Έχετε παρατηρήσει αλλαγές στην τοπική αγορά ή στον τομέα των ακινήτων ως αποτέλεσμα των ψηφιακών νομάδων που επέλεξαν να εγκατασταθούν στον δήμο σας;
- Πώς έχουν επηρεαστεί οι υποδομές και οι δημόσιες υπηρεσίες του δήμου σας από την παρουσία των ψηφιακών νομάδων;
- Ποια μέτρα έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση οποιασδήποτε πίεσης που προκαλείται από τον αυξημένο πληθυσμό των ψηφιακών νομάδων;
- Ποιοι είναι οι βασικοί παράγοντες που συνέβαλαν στην ελκυστικότητα του δήμου σας για τους ψηφιακούς νομάδες;
- Πώς εξισορροπείτε τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα τόσο των ψηφιακών νομάδων, όσο και των κατοίκων της περιοχής όσον αφορά τον πολεοδομικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη;
- Υπάρχουν συνεργασίες με τοπικές επιχειρήσεις ή οργανισμούς για την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή ανέσεων για τους ψηφιακούς νομάδες;
- Πώς έχει επηρεάσει η πανδημία Covid-19 την παρουσία και τη δυναμική των ψηφιακών νομάδων στον δήμο σας;

- Ποιες στρατηγικές ή σχέδια υπάρχουν προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η μακροπρόθεσμη επιτυχία των ψηφιακών πρωτοβουλιών που σχετίζονται με τους νομάδες στον δήμο σας;
- Πώς οραματίζεστε τη μελλοντική σχέση μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και των τοπικών επιχειρήσεων στο δήμο σας;
- Υπήρξαν αξιοσημείωτες ιστορίες επιτυχίας ή θετικά παραδείγματα για το πώς οι ψηφιακοί νομάδες έχουν συνεισφέρει στον πολιτιστικό ή κοινωνικό ιστό του δήμου σας;
- Πώς συνεργάζεστε με τους ψηφιακούς νομάδες στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με την αστική και περιφερειακή ανάπτυξη;
- Υπάρχουν συγκεκριμένοι κλάδοι που έχουν ωφεληθεί περισσότερο από την παρουσία των ψηφιακών νομάδων στον δήμο σας;
- Έχουν γίνει προσπάθειες να μετρηθεί και να ποσοτικοποιηθεί ο οικονομικός αντίκτυπος των ψηφιακών νομάδων όσον αφορά τη δημιουργία θέσεων εργασίας, τη δημιουργία εσόδων ή τη συνολική οικονομική ανάπτυξη;
- Ποιες συμβουλές ή συστάσεις θα δίνετε σε άλλους δήμους που επιδιώκουν να προσελκύσουν και να επωφεληθούν από ψηφιακούς νομάδες αναφορικά με τις δικές τους πρωτοβουλίες αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

1^η Συνέντευξη – Αντιδήμαρχος Καλλιθέας

Ε.: Καλημέρα Αντιδήμαρχε. Σας ευχαριστώ που αφιερώσατε χρόνο να μιλήσετε μαζί μου σήμερα.. Όπως σας έχω ενημερώσει, ήδη, θα ήθελα να συζητήσουμε για τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη στην Καλλιθέα.

Σ: Καλημέρα... Είμαι στην ευχάριστη θέση να μοιραστώ τις γνώσεις μου..

Ε.: Ξεκινώντας, πώς θα περιγράφατε την τρέχουσα κατάσταση της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης σε σχέση με την παρουσία ψηφιακών νομάδων στην Καλλιθέα;

Σ: Η παρουσία των digital nomads.. είχε σημαντικό αντίκτυπο στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη στον δήμο της Καλλιθέας. Έχουμε δει μια σταθερή αύξηση του αριθμού των ψηφιακών νομάδων που επιλέγουν τον δήμο μας ως τον προτιμώμενο προορισμό τους... Αυτό, ξέρεις.., έχει συμβάλει στην ανάπτυξη της τοπικής μας οικονομίας και έχει τονώσει διάφορους τομείς, όπως η φιλοξενία.. οι χώροι συνεργασίας.. και οι υπηρεσίες που σχετίζονται με την τεχνολογία. Επιπλέον, η εισροή των ψηφιακών νομάδων έφερε πολιτιστική ποικιλομορφία και εμπλούτισε την κοινότητα μας..

Ε.: Πολύ ωραία.. Ποιες συγκεκριμένες πρωτοβουλίες ή πολιτικές έχει εφαρμόσει ο δήμος σας για να προσελκύσει και να υποστηρίξει ψηφιακούς νομάδες;

Σ.: Έχουμε υλοποιήσει αρκετές πρωτοβουλίες για την προσέλκυση και την υποστήριξη τους. Για παράδειγμα, έχουμε συνεργαστεί στενά με τοπικές επιχειρήσεις για να δημιουργήσουμε χώρους συνεργασίας και να παρέχουμε αξιόπιστη σύνδεση στο διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας... Επίσης, απλοποιήσαμε τη διαδικασία για την απόκτηση βίζας και αδειών, διευκολύνοντας τους ψηφιακούς νομάδες να εργάζονται και να διαμένουν στην Καλλιθέα. Επιπλέον, έχουμε οργανώσει εκδηλώσεις δικτύωσης και πολιτιστικές δραστηριότητες για την ενίσχυση των συνδέσεων μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας... Αυτές οι πρωτοβουλίες στοχεύουν στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος που ενθαρρύνει τους ψηφιακούς νομάδες να επιλέξουν την Καλλιθέα ως βάση τους.

Ε: Έχετε παρατηρήσει προκλήσεις ή μειονεκτήματα που σχετίζονται με την παρουσία ψηφιακών νομάδων στην Καλλιθέα; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Σ.: Ενώ η παρουσία των ψηφιακών νομάδων έχει φέρει πολλά οφέλη, έχουμε επίσης αντιμετωπίσει ορισμένες προκλήσεις. Μία από τις κυριότερες είναι η αυξανόμενη ζήτηση για στέγαση, η οποία έχει οδηγήσει σε αύξηση των τιμών και περιορισμένη διαθεσιμότητα. Εργαζόμαστε για να αντιμετωπίσουμε αυτό το ζήτημα ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη προσιτών επιλογών στέγασης ειδικά σχεδιασμένων για ψηφιακούς νομάδες... Εστιάζουμε επίσης στις βελτιώσεις των υποδομών για να φιλοξενήσουμε τον αυξανόμενο πληθυσμό και να εξασφαλίσουμε υψηλή ποιότητα ζωής τόσο για τους ψηφιακούς νομάδες, όσο και για τους κατοίκους.. Η εξισορρόπηση των αναγκών των digital nomads με εκείνες της τοπικής κοινωνίας απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και συνεργασία..

E: Πώς αξιολογείτε τη συνολική επίδραση των ψηφιακών νομάδων στις ευκαιρίες απασχόλησης για τους κατοίκους της περιοχής;

Σ.: Οι ψηφιακοί νομάδες είχαν θετικό αντίκτυπο στις ευκαιρίες απασχόλησης για τους κατοίκους της περιοχής. Η παρουσία τους έχει δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας σε διάφορους τομείς, όπως η φιλοξενία, ο τουρισμός και οι υπηρεσίες που καλύπτουν τις ανάγκες των ψηφιακών νομάδων. Οι τοπικές επιχειρήσεις μπόρεσαν να επεκταθούν και να προσλάβουν περισσότερους υπαλλήλους για να ανταποκριθούν στην αυξανόμενη ζήτηση. Επιπλέον, οι ψηφιακοί νομάδες συχνά συνεργάζονται με τοπικούς επαγγελματίες, προωθώντας την ανταλλαγή γνώσεων και δημιουργώντας ευκαιρίες για συνεργασία και βελτίωση δεξιοτήτων. Αυτή η αλληλεπίδραση έχει συμβάλει στη συνολική ανάπτυξη του τοπικού μας εργατικού δυναμικού..

E: Γίνονται προσπάθειες για την ενσωμάτωση των ψηφιακών νομάδων στην τοπική κοινότητα και την ενίσχυση των συνδέσεων με τις τοπικές επιχειρήσεις και τους κατοίκους;

Σ.: Οπωσδήποτε.. Πιστεύουμε στη σημασία της ολοκλήρωσης και της οικοδόμησης ισχυρών συνδέσεων μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας. Διοργανώσαμε εκδηλώσεις δικτύωσης, πολιτιστικές ανταλλαγές και συνεργασίες μεταξύ ψηφιακών νομάδων και τοπικών επιχειρήσεων. Ενθαρρύνουμε τους ψηφιακούς νομάδες να ασχοληθούν με την τοπική κοινότητα, να συμμετάσχουν σε κοινοτικές δραστηριότητες και να συνεισφέρουν τις δεξιότητες και την τεχνογνωσία τους σε τοπικά έργα.. Αυτή η ολοκλήρωση ωφελεί και τα δύο μέρη.. Έχουμε επίσης εφαρμόσει πρωτοβουλίες για την προώθηση του εθελοντισμού και την ενθάρρυνση των ψηφιακών νομάδων να προσφέρουν πίσω στην κοινότητα...

Ε.: Αυτό είναι αξιόπαινο... Πώς έχουν επηρεαστεί οι υποδομές και οι δημόσιες υπηρεσίες στην Καλλιθέα από την παρουσία των ψηφιακών νομάδων;

Σ.: Η παρουσία των ψηφιακών νομάδων έχει απαιτήσει βελτιώσεις στις υποδομές και τις δημόσιες υπηρεσίες μας. Επενδύσαμε στην αναβάθμιση της τηλεπικοινωνιακής μας υποδομής για να διασφαλίσουμε αξιόπιστη και γρήγορη σύνδεση στο διαδίκτυο σε όλο τον δήμο. Αυτό όχι μόνο ωφελεί τους ψηφιακούς νομάδες, αλλά ενισχύει επίσης τη συνολική συνδεσιμότητα για τους κατοίκους και τις επιχειρήσεις.. Οι δημόσιοι χώροι και οι εγκαταστάσεις, όπως πάρκα, βιβλιοθήκες και χώροι συνεργασίας, έχουν βελτιωθεί για να καλύπτουν τις ανάγκες των ψηφιακών νομάδων.. Έχουμε επίσης εργαστεί για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για εργασία από απόσταση, με τη δημιουργία χώρων συνεργασίας εξοπλισμένων με σύγχρονες ανέσεις... Επιπλέον, οι επιλογές δημόσιας συγκοινωνίας έχουν επεκταθεί και βελτιστοποιηθεί για να διευκολυνθεί η εύκολη μετακίνηση εντός του δήμου. Αναγνωρίζουμε τη σημασία της άνετης μεταφοράς τόσο για τους ψηφιακούς νομάδες, όσο και για τους κατοίκους και έχουμε επενδύσει στη βελτίωση των υπηρεσιών και των υποδομών των δημόσιων μεταφορών. Αυτό περιλαμβάνει αυξημένη συχνότητα λεωφορείων και την εφαρμογή έξυπνων συστημάτων μεταφοράς για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας.. Επιπλέον, η παρουσία ψηφιακών νομάδων έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη τοπικών επιχειρήσεων που καλύπτουν τις ανάγκες τους. Γίναμε μάρτυρες της εμφάνισης νέων εστιατορίων, καφέ και παρόχων υπηρεσιών που προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις προτιμήσεις των ψηφιακών νομάδων... Αυτό όχι μόνο έχει διαφοροποιήσει την τοπική οικονομία, αλλά έχει επίσης βελτιώσει τη συνολική ποιότητα ζωής των κατοίκων παρέχοντας ένα ευρύτερο φάσμα ανέσεων και υπηρεσιών... Συνολικά, ο αντίκτυπος των digital nomads στις υποδομές και τις δημόσιες υπηρεσίες της Καλλιθέας ήταν θετικός. Έχουμε κάνει σημαντικές επενδύσεις

για να διασφαλίσουμε ότι ο δήμος είναι εξοπλισμένος με τις απαραίτητες υποδομές και ανέσεις για να καλύψει τις ανάγκες τόσο των ψηφιακών νομάδων όσο και των κατοίκων..

Ε.: Σας ευχαριστώ, Αντιδήμαρχε, που μοιραστήκατε αυτές τις ιδέες. Καλύψαμε αρκετές σημαντικές πτυχές που σχετίζονται με τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη στην Καλλιθέα. Οι προσπάθειές σας να προσελκύσετε, να υποστηρίξετε και να ενσωματώσετε ψηφιακούς νομάδες στην τοπική κοινότητα είναι αξιέπαινες. Εκτιμούμε τον χρόνο και την πολύτιμη συμβολή σας.

Σ.: Ήταν χαρά μου να συζητήσω αυτά τα θέματα μαζί σου... Εάν έχετε περαιτέρω ερωτήσεις ή χρειάζεστε πρόσθετες πληροφορίες, μη διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μου ή με οποιονδήποτε άλλο εκπρόσωπο..

2η Συνέντευξη – Αντιδήμαρχος Μυκόνου

Ε.: Καλημέρα Αντιδήμαρχε. Θα ήθελα όπως γνωρίζεται, ήδη, να μιλήσουμε για τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη στη Μύκονο.

Σ.: Καλημέρα και σε εσένα και σε ευχαριστώ που μου επέτρεψες να είμαι μέλος σε αυτή τη μελέτη..

Ε.: Ξεκινώντας, πώς θα περιγράφατε την τρέχουσα κατάσταση της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης συνδυαστικά με την παρουσία ψηφιακών νομάδων στη Μύκονο;

Σ.: Η παρουσία των ψηφιακών νομάδων είχε σημαντικό αντίκτυπο στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη του νησιού, καθώς έχουμε βιώσει μια αξιοσημείωτη αύξηση στον αριθμό των ψηφιακών νομάδων που επιλέγουν το νησί μας ως προορισμό τους. Αυτό συνέβαλε στην ανάπτυξη της τοπικής μας οικονομίας, ιδιαίτερα σε τομείς όπως η φιλοξενία, ο τουρισμός και οι υπηρεσίες που σχετίζονται με την τεχνολογία.

Ε.: Ποιες συγκεκριμένες πρωτοβουλίες ή πολιτικές έχει εφαρμόσει ο δήμος σας για να προσελκύσει και να υποστηρίξει ψηφιακούς νομάδες;

Σ.: Έχουμε υλοποιήσει αρκετές πρωτοβουλίες για να προσελκύσουμε και να υποστηρίξουμε ψηφιακούς νομάδες στη Μύκονο. Συνεργαστήκαμε με τοπικές επιχειρήσεις για να δημιουργήσουμε χώρους συνεργασίας εξοπλισμένους με σύγχρονες ανέσεις και αξιόπιστη σύνδεση στο διαδίκτυο. Έχουμε επίσης συνεργαστεί με κυβερνητικούς φορείς για τον εξορθολογισμό των διαδικασιών έκδοσης θεωρήσεων και αδειών, διευκολύνοντας τους ψηφιακούς νομάδες να εργάζονται και να διαμένουν στο νησί. Επιπλέον, έχουμε οργανώσει εκδηλώσεις δικτύωσης, εργαστήρια και πολιτιστικές δραστηριότητες για να ενισχύσουμε τις συνδέσεις μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας.

Ε.: Έχετε παρατηρήσει προκλήσεις ή μειονεκτήματα που σχετίζονται με την παρουσία ψηφιακών νομάδων στη Μύκονο; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Σ.: Φυσικά. Μία από τις κύριες προκλήσεις είναι η καταπόνηση των υποδομών μας, ιδιαίτερα κατά τις τουριστικές περιόδους αιχμής. Η αυξημένη ζήτηση για στέγαση και υπηρεσίες έχει ασκήσει πίεση στους πόρους και στη διαθεσιμότητα οικονομικά προσιτών καταλυμάτων. Για να το αντιμετωπίσουμε, εργαζόμαστε σε πρωτοβουλίες

για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και τη διασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ των αναγκών των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας.

Ε.: Πώς αξιολογείτε τη συνολική επίδραση των ψηφιακών νομάδων στις ευκαιρίες απασχόλησης για τους κατοίκους της περιοχής;

Σ.: Οι ψηφιακοί νομάδες είχαν θετικό αντίκτυπο στις ευκαιρίες απασχόλησης για τους κατοίκους της Μυκόνου. Η παρουσία τους έχει δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας σε διάφορους τομείς, όπως η φιλοξενία, ο τουρισμός και οι ψηφιακές υπηρεσίες. Οι τοπικές επιχειρήσεις έχουν επεκτείνει τις δραστηριότητές τους για να καλύψουν τις ανάγκες των ψηφιακών νομάδων, με αποτέλεσμα αυξημένες ευκαιρίες απασχόλησης για το τοπικό εργατικό δυναμικό. Επιπλέον, η ανταλλαγή γνώσεων και δεξιοτήτων μεταξύ ψηφιακών νομάδων και τοπικών επαγγελματιών έχει προωθήσει την καινοτομία και την προσωπική ανάπτυξη..

Ε.: Γίνονται προσπάθειες για την ενσωμάτωση των ψηφιακών νομάδων στην τοπική κοινότητα και την ενίσχυση των συνδέσεων με τις τοπικές επιχειρήσεις και τους κατοίκους;

Σ.: Ναι, δίνουμε μεγάλη σημασία στην ενσωμάτωση των ψηφιακών νομάδων στην τοπική κοινωνία της Μυκόνου. Ενθαρρύνουμε ενεργά τους ψηφιακούς νομάδες να ασχοληθούν με την τοπική κουλτούρα και κοινότητα. Διοργανώνουμε εκδηλώσεις που προωθούν πολιτιστικές ανταλλαγές και παρέχουν ευκαιρίες για συνεργασία με τοπικές επιχειρήσεις. Ενθαρρύνουμε επίσης τους ψηφιακούς νομάδες να συμμετέχουν σε τοπικά εθελοντικά προγράμματα και να συμβάλλουν σε κοινοτικές πρωτοβουλίες.

Ε.: Πώς έχουν επηρεαστεί οι υποδομές και οι δημόσιες υπηρεσίες στη Μύκονο από την παρουσία των ψηφιακών νομάδων;

Σ.: Η παρουσία των ψηφιακών νομάδων έχει οδηγήσει σε βελτιώσεις τις υποδομές και τις δημόσιες υπηρεσίες. Έχουμε επενδύσει στη βελτίωση της τηλεπικοινωνιακής μας υποδομής για να παρέχουμε αξιόπιστη και υψηλής ταχύτητας σύνδεση στο διαδίκτυο σε όλο το νησί...

Ε: Πώς έχει επηρεάσει η παρουσία των ψηφιακών νομάδων την τοπική οικονομία όσον αφορά την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και τη δημιουργία εσόδων.

Σ.: Η παρουσία τους είχε και έχει σημαντικό θετικό αντίκτυπο στην τοπική οικονομία της Μυκόνου. Η άφιξη τους τροφοδότησε την ανάπτυξη των επιχειρήσεων σε διάφορους τομείς. Πολλές τοπικές επιχειρήσεις, όπως ξενοδοχεία, εστιατόρια και χώροι ψυχαγωγίας, έχουν βιώσει αυξημένη ζήτηση και έσοδα ως αποτέλεσμα της κάλυψης των αναγκών των ψηφιακών νομάδων. Η εισροή ψηφιακών νομάδων έχει επίσης τονώσει την επιχειρηματικότητα, με νέες επιχειρήσεις να εμφανίζονται για να ανταποκριθούν στις συγκεκριμένες απαιτήσεις τους. Αυτό έχει δημιουργήσει ένα πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, ωφελώντας όχι μόνο το ψηφιακό νομαδικό οικοσύστημα αλλά και την ευρύτερη τοπική οικονομία.

Ε.: Υπήρξαν πρωτοβουλίες ή συνεργασίες μεταξύ ψηφιακών νομάδων και τοπικών επιχειρηματιών για την προώθηση της καινοτομίας και της οικονομικής ανάπτυξης;

Σ.: Οποσδήποτε. Ενθαρρύνουμε τις συνεργασίες μεταξύ ψηφιακών νομάδων και τοπικών επιχειρηματιών για την προώθηση της καινοτομίας και της οικονομικής ανάπτυξης στη Μύκονο.. Με αποτέλεσμα αυτές οι συνεργασίες να επιφέρουν την ανάπτυξη νέων προϊόντων, υπηρεσιών και επιχειρηματικών μοντέλων που

ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες ανάγκες της ψηφιακής κοινότητας των νομάδων, ενώ συμβάλλουν στη συνολική οικονομική ανάπτυξη της Μυκόνου.

Ε: Από την άποψη της βιωσιμότητας, υπήρξαν πρωτοβουλίες για να διασφαλιστεί ότι η παρουσία των ψηφιακών νομάδων ευθυγραμμίζεται με τους περιβαλλοντικούς στόχους του νησιού;

Σ.: Η αειφορία είναι προτεραιότητα για τη Μύκονο και προσπαθούμε να διασφαλίσουμε ότι η παρουσία των ψηφιακών νομάδων ευθυγραμμίζεται με τους περιβαλλοντικούς μας στόχους. Έχουμε εφαρμόσει διάφορες πρωτοβουλίες για την προώθηση βιώσιμων πρακτικών μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας. Αυτές οι πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν εκστρατείες ευαισθητοποίησης για τον υπεύθυνο τουρισμό, προγράμματα διαχείρισης απορριμμάτων και προσπάθειες για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Έχουμε επίσης συνεργαστεί με τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις και εκπαιδευτικά ιδρύματα για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία της διατήρησης των φυσικών μας πόρων και της διατήρησης του μοναδικού οικοσυστήματος του νησιού..

Ε.: Έχετε παρατηρήσει πολιτιστικές ή κοινωνικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την παρουσία ψηφιακών νομάδων στη Μύκονο;

Σ.: Η παρουσία των ψηφιακών νομάδων έχει φέρει πολιτιστική πολυμορφία και έχει εμπλουτίσει τον κοινωνικό ιστό της Μυκόνου. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και των κατοίκων της περιοχής έχουν δημιουργήσει ευκαιρίες για πολιτιστική ανταλλαγή και αμοιβαία μάθηση. Η ανταλλαγή ιδεών, προοπτικών και εμπειριών έχει καλλιεργήσει μια αίσθηση διαφάνειας και ανεκτικότητας στην

κοινότητά μας. Οι ψηφιακοί νομάδες συχνά συμμετέχουν σε τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, φεστιβάλ και παραδόσεις, συμβάλλοντας στη διατήρηση και τον εορτασμό της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Αυτές οι αλληλεπιδράσεις όχι μόνο έχουν εμπλουτίσει τις εμπειρίες των ψηφιακών νομάδων, αλλά έχουν προσφέρει επίσης την ευκαιρία στους ντόπιους να μάθουν από το διαφορετικό υπόβαθρο και τις εμπειρίες τους.

Ε.: Τέλος, πώς βλέπετε τη μελλοντική σχέση μεταξύ της Μυκόνου και των ψηφιακών νομάδων να εξελίσσεται τα επόμενα χρόνια;

Σ.: Αναμένουμε μια συνεχή ισχυρή σχέση μεταξύ τους τα επόμενα χρόνια. Καθώς το ψηφιακό κίνημα των νομάδων αυξάνεται παγκοσμίως, αναμένουμε έναν αυξανόμενο αριθμό ατόμων που αναζητούν το μοναδικό μείγμα φυσικής ομορφιάς, πολιτιστικού πλούτου και υποστηρικτικών υποδομών που προσφέρει η Μύκονος. Θα συνεχίσουμε να προσαρμόζουμε και να βελτιώνουμε τις υπηρεσίες, τις υποδομές και τις πολιτικές μας για να καλύψουμε τις εξελισσόμενες ανάγκες των ψηφιακών νομάδων. Επιπλέον, θα ενισχύσουμε τις συνεργασίες μεταξύ των ψηφιακών νομάδων, των τοπικών επιχειρηματιών και της κοινότητας για να προωθήσουμε την καινοτομία, την οικονομική ανάπτυξη και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στόχος μας είναι να δημιουργήσουμε ένα περιβάλλον όπου οι ψηφιακοί νομάδες νιώθουν ευπρόσδεκτοι, υποστηρίζονται και εμπνέονται για να συμβάλουν στη συνολική ευημερία και ευημερία της Μυκόνου.

Ε.: Σας ευχαριστώ για άλλη μια φορά, Αντιδήμαρχε, για τις πολύτιμες γνώσεις σας.

3^η Συνέντευξη – Αντιδήμαρχος Νάξου

Ε.: Καλημέρα Αντιδήμαρχε και ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας στην έρευνα μου. Όπως γνωρίζεται το θέμα που εξετάζω είναι η επιρροή των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Σ.: Καλημέρα.. Διατηρώ κάποιες επιφυλάξεις σχετικά με τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στον δήμο μας, αλλά είμαι ανοιχτός να συζητήσω το θέμα.

Ε.: Μπορείτε να μοιραστείτε τις ανησυχίες σας σχετικά με την παρουσία των ψηφιακών νομάδων στη Νάξο;

Σ.: Μια από τις κύριες ανησυχίες είναι η πίεση που ασκούν στις τοπικές υποδομές και τους πόρους μας... Η Νάξος είναι ένα σχετικά μικρό νησί με περιορισμένες υποδομές και η ξαφνική εισροή ψηφιακών νομάδων έχει ασκήσει πίεση στα υπάρχοντα συστήματα. Η τηλεπικοινωνιακή μας υποδομή, για παράδειγμα, αγωνίζεται να παρέχει συνεπή και αξιόπιστη σύνδεση στο διαδίκτυο για να καλύψει τις ανάγκες των ψηφιακών νομάδων. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε απογοήτευση και να εμποδίσει την ικανότητα τους να εργάζονται αποτελεσματικά από απόσταση..

Ε.: Έχετε παρατηρήσει προκλήσεις όσον αφορά τη διαθεσιμότητα και την οικονομική προσιτή στέγαση λόγω της παρουσίας ψηφιακών νομάδων;

Σ.: Ναι, η παρουσία των ψηφιακών νομάδων έχει συμβάλει στην αύξηση της ζήτησης κατοικιών, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους αιχμής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών ενοικίασης και την περιορισμένη διαθεσιμότητα προσιτών επιλογών στέγασης τόσο για ψηφιακούς νομάδες, όσο και για κατοίκους της περιοχής. Ο ανταγωνισμός για τη στέγαση μπορεί να δημιουργήσει μια ανισορροπία και να

δυσκολεύει τους κατοίκους της περιοχής να βρουν κατάλληλα καταλύματα με τις δυνατότητες τους.

Ε: Πώς αντιλαμβάνεστε τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην τοπική αγορά εργασίας;

Σ.: Αν και υπάρχουν ορισμένες θετικές πτυχές στην παρουσία των ψηφιακών νομάδων, όπως η δυνατότητα συνεργασίας και ανταλλαγής γνώσεων, υπάρχουν επίσης ανησυχίες για τον αντίκτυπο τους στην τοπική αγορά εργασίας. Οι ψηφιακοί νομάδες συχνά εργάζονται εξ' αποστάσεως, βασιζόμενοι στα δικά τους δίκτυα και συνδέσεις αντί να ασχολούνται με το τοπικό εργατικό δυναμικό. Αυτό μπορεί να περιορίσει τις ευκαιρίες απασχόλησης για τους κατοίκους της περιοχής, ιδιαίτερα σε τομείς όπου οι ψηφιακοί νομάδες θα μπορούσαν ενδεχομένως να προσφέρουν τεχνογνωσία ή υπηρεσίες.

Ε.: Υπάρχουν πολιτιστικές ή κοινωνικές ανησυχίες που σχετίζονται με την παρουσία των ψηφιακών νομάδων στη Νάξο;

Σ.: Ναι, υπάρχουν κάποιες πολιτιστικές και κοινωνικές ανησυχίες. Η εισροή ψηφιακών νομάδων μπορεί να οδηγήσει σε μια αίσθηση απόσπασης ή αποσύνδεσης από την τοπική κοινωνία. Συχνά έχουν διαφορετικό τρόπο ζωής, προτεραιότητες και ενδιαφέροντα, τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν ένα χάσμα μεταξύ αυτών και του τοπικού πληθυσμού. Επιπλέον, μπορεί να υπάρχουν προκλήσεις στην ενσωμάτωση των ψηφιακών νομάδων στον τοπικό πολιτιστικό ιστό και στην προώθηση ουσιαστικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ αυτών και της κοινότητας.

Ε.: Πώς βλέπετε να εξελίσσεται η μελλοντική σχέση μεταξύ της Νάξου και των ψηφιακών νομάδων;

Σ.: Προχωρώντας προς τα εμπρός, είναι σημαντικό να βρεθεί μια ισορροπία που να σέβεται τις ανάγκες και τις φιλοδοξίες τόσο των ψηφιακών νομάδων όσο και της τοπικής κοινωνίας. Πρέπει να αξιολογήσουμε προσεκτικά τη φέρουσα ικανότητα της υποδομής και των πόρων μας για να διασφαλίσουμε ότι μπορούμε να παρέχουμε επαρκείς υπηρεσίες και υποστήριξη. Είναι επίσης σημαντικό να αναπτυχθούν στρατηγικές που ενθαρρύνουν την ουσιαστική ενσωμάτωση και δέσμευση μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και της τοπικής κοινότητας, ενισχύοντας την αμοιβαία κατανόηση και ωφελώντας και τα δύο μέρη.

Ε.: Καθώς ολοκληρώνουμε τη συνέντευξή μας, υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλατε να μοιραστείτε σχετικά με τον αντίκτυπο των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη στη Νάξο;

Σ.: Θα ήθελα να τονίσω ότι ενώ έχουμε εκφράσει ανησυχίες για τις προκλήσεις που σχετίζονται με τους ψηφιακούς νομάδες, αναγνωρίζουμε επίσης τα πιθανά οφέλη που μπορούν να αποφέρουν. Οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να συμβάλουν στην ποικιλομορφία των προοπτικών, στην ανταλλαγή γνώσεων και στην οικονομική ανάπτυξη του δήμου μας. Είναι σημαντικό για εμάς να επιτύχουμε μια ισορροπία που να μεγιστοποιεί τις θετικές πτυχές, ενώ αντιμετωπίζουμε τις ανησυχίες που έχουμε συζητήσει.. Επιπλέον, είναι σημαντικό να προσεγγίσουμε αυτό το θέμα με ένα μακροπρόθεσμο όραμα. Πρέπει να σχεδιάσουμε και να εφαρμόσουμε προσεκτικά στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης που όχι μόνο να ικανοποιούν τις ανάγκες των ψηφιακών νομάδων, αλλά και να διασφαλίζουν τη διατήρηση του τοπικού μας πολιτισμού, του περιβάλλοντος και της ευημερίας των κατοίκων μας.

Ε.: Σας ευχαριστώ.. Η προθυμία σας να αντιμετωπίσετε τόσο τις θετικές, όσο και τις αρνητικές πτυχές συμβάλλει σε μια ολοκληρωμένη κατανόηση του θέματος.

Εκτιμούμε το χρόνο και την τεχνογνωσία σας.

Σ.: Πιστεύω ότι συζητώντας ανοιχτά τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι ψηφιακοί νομάδες, μπορούμε να εργαστούμε προκειμένου να σχεδιαστούν παρεμβάσεις που ωφελούν τόσο τον δήμο μας, όσο και όσους επιλέγουν να κάνουν τη Νάξο την προσωρινή τους κατοικία.

Ε.: Σας ευχαριστώ για άλλη μια φορά. Οι γνώσεις σας θα συμβάλουν σημαντικά στην κατανόηση του αντίκτυπου των ψηφιακών νομάδων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη.